

C

Handwritten notes in the top right corner, possibly including "2000" and other illegible characters.

Handwritten notes in the center of the page, possibly including "2000" and other illegible characters.

35
ق

Handwritten notes in the bottom center, possibly including "1000" and other illegible characters.

తెలి

శ్రీ వేమన గ్రంథాలయము

స్థాపితం 1988

రిజిస్టర్డ్ 1986

తేలి ప్రోలు, (కృష్ణాజిల్లా)

గ్రంథ నామము: ది మేర విజయము.

గ్రంథము నంబరు 9 క

తెలుగు E పేజీ విభజన నంబరు 35

గ్రంథ గాత్ర క్రింద పద్మ సాగర రావు గారు

గ్రంథము ది రావురం -

TPLA 102B 262

9 88 E 31

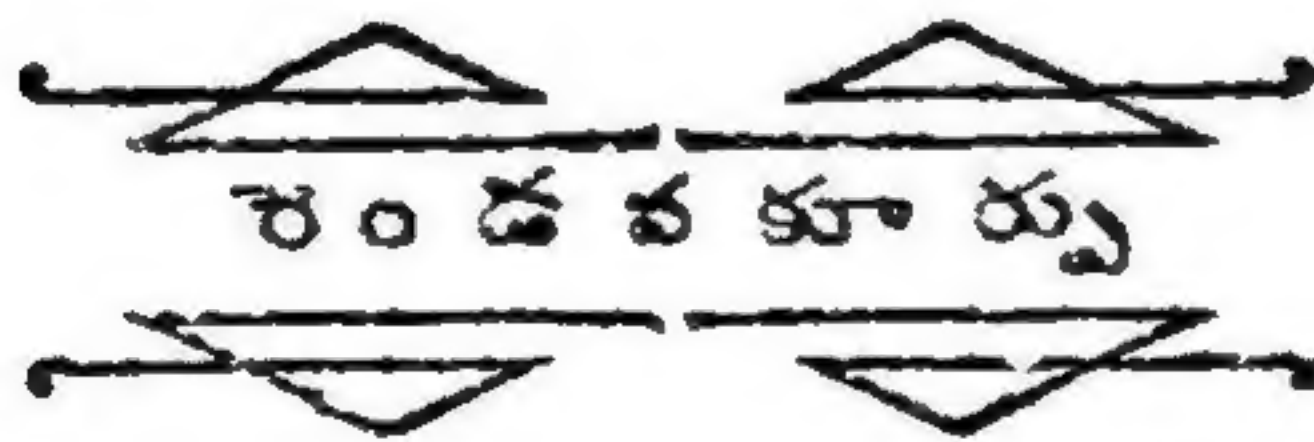
Approved for School use.

కానరత్న మాల. 6.

అనురవిజయము

(కొ హి నూ రు.)

(చరిత్రాత్మక మగునవల)

శంకర నారాయణకవులచే

సంపాదించబడినది.

50

11

PRINTED At
SCAPE & Co., COCANADA.
1927

వ్రాస్తావన.

ఇది కన్నడభాషలో సుప్రసిద్ధాఖ్యాతికా రచయిత
లగు బి. వేంకటాచారిగారి “కొహినూరు” అనునవల కాంధీ
కరణము.

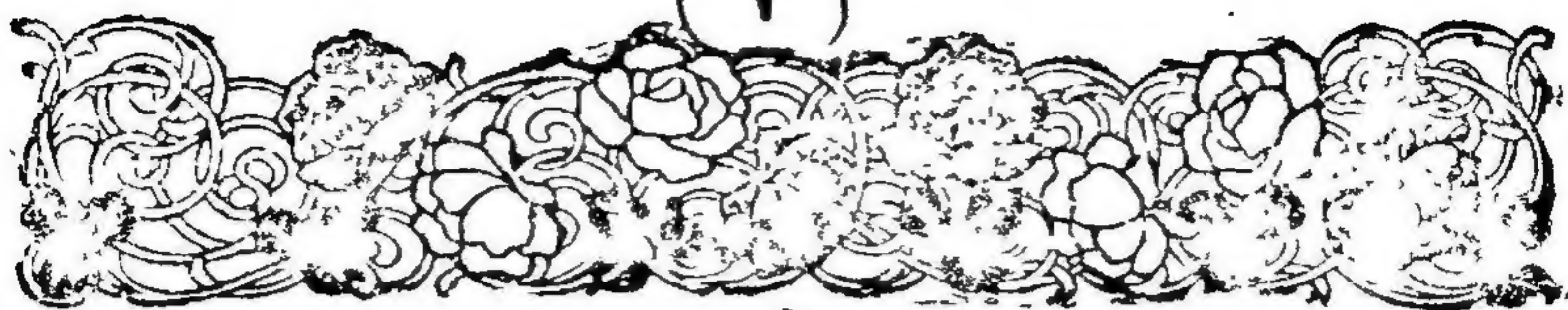
కథానాయకుడగు నమరసింహుడు శత్రువులను
జయించుట, ప్రతిష్ఠను నిర్వహించుకొనుట, కామితార్థమును
బడయుట మొదలగు విజయాభ్యుదయములతోఁ గథసమాప్త
మగుటచే దీనికి “అమరవిజయము” అని నామకరణము చేసి
తిమి.

ఈయమరవిజయము రత్నమాలికలోని యాటపరత్న
మగు కొహినూరు. ప్రపంచమునఁగల సుప్రసిద్ధరత్నములలో
నగ్రిగణ్యము నమూల్యమునైనదికొహినూరే. ఇది పూర్వము
భారతవీరుఁడును మహారాజచంద్రుఁడు నగుభూరిశ్రవసుని
కరకంకణము సలంకరించినది. పిదప ననేకభారతసామ్రాజ్య
పట్టాభిషిక్తులశిరోమకుటముల నధివసించినది. కాలక్రమమున
మొగలాయి చక్రవర్తులజేరిన యాయమూల్యరత్నరాజము
ఔరంగజీబుచక్రవర్తియొద్దనుండివచ్చియేతత్కథానాయకుఁడు
ను, రాజపుత్రవీరయువకుఁడు నగునమరసింహునినువర్ణముకూటా
వతంసమయ్యెను. గోపాలవీరుఁడు స్వమంతకమణితోఁ గన్యా
మణిని గ్రహించినట్లయినది. ఇందలికథ వీరశృంగార రసము
లతో విలసిల్లుచున్నది.

ప్రకాశకులు.

:- (కృతి.) -

నాదైవరత్నమునకు
ఈనవీన కృతిరత్నమును
అర్పించుకొంటిని.

అమరవిజయము.

ఉపనిషత్.

నేడు రాజస్థానమునందు * “ఆ హరియా” యన మ
రాత్రివము; జనకోలాహలపూర్ణమైన రాజనగరము జనశూ
న్యమై యుండెను. గాజవీధులయందుఁ దిరుగాడువా రెవ్వరును
లేరు. గృహములలో జనసందడి లేదు. నేఁ డాబాలగోపాలముఁ
గొండలయందును, గుహలయందును, శైలశిఖరములందును
మృగయాభేలనమున నడవిలోఁ దిరుగాడుచుండిరి. సూర్యభగ
వానుఁ డస్తమించుచుండెను. పశుయుద్ధరంగ గూమినుండి
యెవ్వరు నింకను దిరిగి రాలేదు. ఇతిరదినములలో సాయంకా
లమునకుఁ బూర్వమే “రాజసముద్ర” తటాకతీరమున, జనే
యు వాయుసేవనమునకై తిరుగాడుచుదురు. నేఁ డిక్కడ
కును గావిపించుట లేదు. చెలువుప్రక్క నచ్చవిష్ణుమూ
ర్తివారమునందు, మంచుచేఁ దడుపఁబడిన పద్మమువలె
ప్రీత్యైవ, చీలమండలవఱకును వేలాడుచున్న కేశక
లో భర్తృవిహీనమైనయువతియొకఁ డెమాత్రము చేతి
పత్రపుష్పములను మందిరవేదికపై నుంచి, తలవం
చిరపురుషులెల్లరు సంవత్సరమున కొకసారి నెఱుకై యుచుపోవుచుత్సవము
జరుగు.

చికొని చేతులు ముకుళించుకొని నిమిలితనయనమై కారవ
చనములతో భగవంతుని ననయభీష్టమున గూర్చి పొక్కిరించు
చుండెను. ఆ ఘోయున్నచోటి కింశుకదూరమున శుక్లవృక్షదళ
మీచంద్రరేఖవలె బదియేనులయ్యాడుగల బాలికయుకలె పూ
గుత్తులభారముచే గిరికిరివగియున్న కింశుకవృక్షముకింద
నిలుచుండి తలమెత్తి కైక జూచుచుండెను.

ఈసమయమున బండ్రిండ్రి బాలులొక్కఁడువచ్చి
చెఱువుగట్టున నీటికి సమీపమున నిల్వబడి యుండెను. అతని
శరీర మంతయు రక్తమయమైయుండెను. మొలలో నొఱలోని
కత్తి వ్రేలాడుచుండెను. అతని కెండుచేతులయందును కెండు
పక్షులుండెను. ఆ బాలుడు తనమేనిరక్తమును గడుగుకొను
టకై సోపానపుమెట్లయందు నిల్వబడియెను. కాని చేతియం
దున్న పక్షుల నెవ్వరికీయవలయును? చెయి విడిచినచో పక్షు
లు పాటిపోవును. కింశుకవృక్షముకింద నిలువబడియున్న బాలి
కను జూచి యామెను సమీపించి “నీ వెవ్వరు? ఒంటరిగా ని
చుండి యేమిచూచుచుంటివి?” అని యడిగెను.

బాలిక చెప్పుకొమ్మవైపునకు జెయి చా
జూడుము ! ఆపువ్వెంతయందముగా నెంతపెద్దదిగా
చూడుము” అనియెను.

బాలు—నీ కాపువ్వు కావలయునా?

బాలి—అది నాకెల్లందును? అది మే

నున్నది.

(3)

బాబు—(నవ్వి) ఎంతైనాకొమ్మపై నున్నా పువ్వువ్వరును
గోయలేరా ? నీవు నా రెండుపక్షులను బట్టుకొని యుండుము.
ఇప్పుడే నీ కాపువ్వును దెచ్చి యిచ్చెదను.

బాలిక సంతోషముతోఁ బక్షులను బట్టుకొని చెట్టు
పై పు చూచుచు “నీయొడలికి ముండ్లుగుచ్చుకొన నేమో” అని
యెను.

బాబు—ముండ్లకు భయపడి రాజపుత్తుఁడు పువ్వును
దెచ్చుటకు వెనుదీయునా ? ఇదిగో ! చూడుము ! వేటకై
నే నడవికిఁ బోయియుంటిని; కాని నేను బాబుఁడ ననిచెప్పి
యందఱును నన్ను దిగవిడిచి ముందుగా వెడలిపోయిరి. రాజ
పుత్రి సేనాపతియగు విక్రమసింహుఁడొక యడవిపాది నెదుర్కొ
నియెను. ఆయుధమునందు సేనాపతియే యొడిపోవునట్లుగప
డియెను. పంది తనకోరిపండ్లచే సేనాపతిపొట్ట చీల్చునుంకించెను.
వెంటనే నేను పోయి కత్తిని జేతపట్టుకొని సేనాపతి కడ్డ
ముగా నిలిచియుంటిని. ఇదిగో చూడుము ! నాగుండెలపైఁ
బందికోరిలు గుచ్చుకొని రక్తము ప్రవహించుచున్నది. కాని
నేను భయపడి వెనుకంజ వేసితినా ? మఱియుఁ బక్షులను
బట్టుకొనుట కడవిలో దూఱినప్పుడు దేహమంతట నెన్నియో
ముండ్లు గుచ్చుకొన్నవిచూడుము:—నీకొకపువ్వు దెచ్చి
యిచ్చుటకు వెనుదీయునా ?

(4)

బాలిక పూవు దొరకునని పరమానందభిక్షు-
లయ్యెను. కాని తనకొకటకు బువ్వును చెచ్చుటకు వెడలిన బా-
లుని శరీరమునకు ముండ్లు గుచ్చుకొని గాయములగునే మో-
యని వ్యాకులితచిత్తి ముతోడను గద్గదసుకుమారస్వర్గముతో-
డను “నీయొడలికి ముండ్లు గుచ్చుకొని నొప్పిగల్గినచో నన్నుఁ
గోపపడవుగద” అనిపలికెను.

బాలుడు బాలికముఖనాందర్యమువలెనే మాటలును
మధురములైనవని యనుకొనియెను. అప్పుడప్పుడే సూర్యుడస్త-
మించుచుండెను. అస్తమించుచున్న సూర్యుని యరుణకాంతులు
“రాజసముద్ర” చంచలతరంగములపైఁ బడి ప్రతిబింబించుచు
బాలిక బాలేందువదనమును మతీతయుజ్జ్వలముగాఁ బ్రకాశిం-
పఁజేసెను. ఫాల్గునమాసమునందలి మధుర మోహనమైన యా-
మినీకాంతియు, గొంచెముకొంచెముగా నస్పృష్టముగా మసక వా-
లుచున్న ఛాయయుఁ బ్రకృతివక్షమునఁ బ్రవేశించుచుండెను. పాల-
పిట్ట జగదాస్లాదకరుడైన చంద్రుని ప్రీయసియగు రాజనీకాంతి-
నుచ్చక్షంతమున సప్తమతానముతోఁ బలుకరించుచుండెను. రాజస-
ముద్రతరంగమాలికలు చంద్రకాంతిశిలాగోపానములఁ దడుపు-
చుఁ బ్రేమపులకితిములై మెరియుచుండెను. మృదుపుష్ప సా-
రభ మాతరంగముల నాలింగనము చేసికొని, యాతపసంతా-
పచంచలమైన తనదేహమును జల్లబెఱుచుకొని యామినిని
దోడి తెచ్చుటకు బయలుదేటి పోవుచుండెను. శుక్లపక్షయామి

నీకామిని ధరించిననీలవర్ణపువీరచేజుగునందలి యొకటిరెండువ
జ్జపుచుక్కలు దూరాకాశప్రదేశమునఁ గానిపించుచుండెను.
చంద్రుఁడు నీలాకాశ ప్రధమునుండి యాశతోడను నిరాశతో
డను, భయముతోడను ధైర్యముతోడను దొంగితొంగి చూ
చుచుండెను.

బాలుఁడు నలువైపులం జూచి భీతహరిశేషణయైనయా
బాలికి చంచలనేత్రములజూచుచు “ నీకొఱకుఁ బువ్వుఁచెచ్చు
నప్పు డేచెట్లముండ్లన్నియు నాశరీరమంతటఁ గ్రుచ్చుకొని
గాయములైనను నరియే; నీపై నేను గోపింపజాలను ” అని
యెను. అప్పుడు కంటకమయమై యున్నగుట్టుపై నెక్కుచు
ండెను. ఆసమయమందు బాలికచేతిలోనిఁజ్జియొకటి యెగిరి
పోయెను. బాలుఁడు చెట్టుపైకెక్కి పూవును గోసికొని క్రిందికి
వచ్చి “ ఏది ! నాశారిక యెట్లు పాటిపోయినది ? ” అని యడి
గెను.

బాలి—నేను వదలివేయవలెనని వదలివేసినా ?

బాలు—అయినవో నెట్లుపాటిపోయినది ?

బాలి—పువ్వు గోయుచున్న నిన్నఁ జూచుచుఁ బర
ధ్యానమున నుండఁగా—అయ్యో ! ఈపిట్టగూడ నెగిరిపో
యినది !

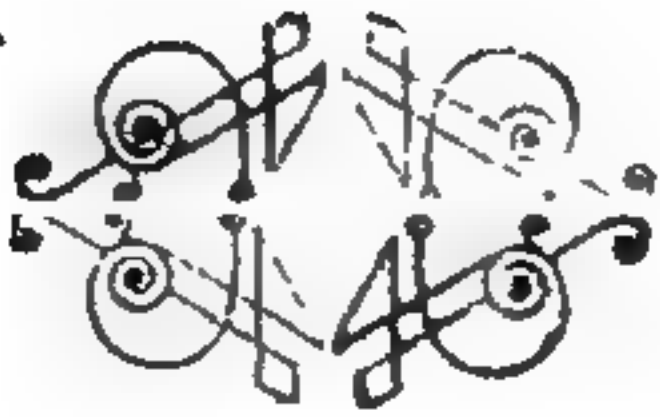
ఇంతలో బాలికచేతిలోని రెండవపిట్టయు నెగిరిపో
యెను. బాలుఁడు కోపించుకొనలేదు. సిగ్గుచేతను, గలతచే

(6)

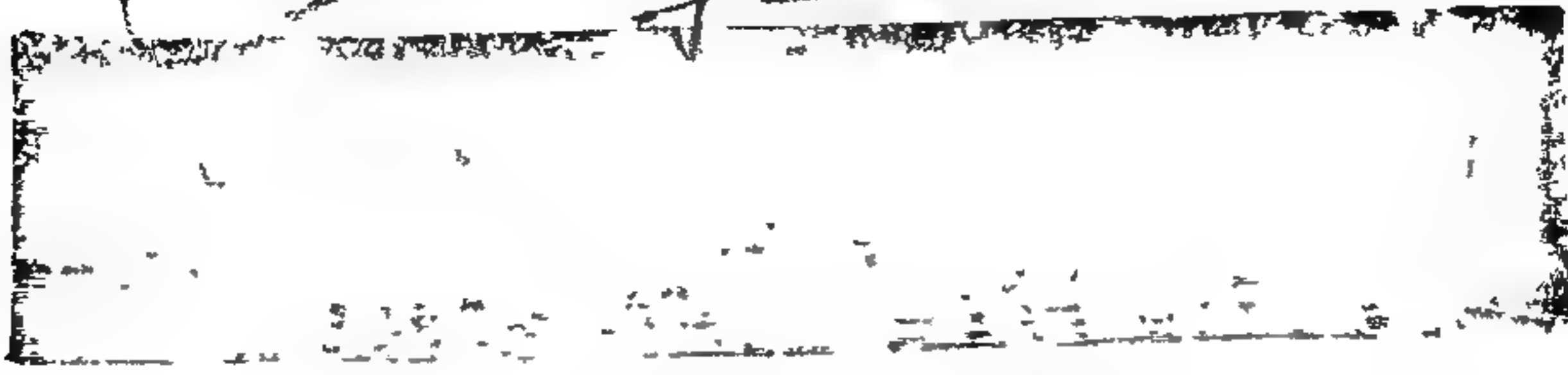
తను నెట్టవాటిన మోముతోనున్న బాలికను జూచి యాబాలుడు
“నీపూవిదిగో ! పుచ్చుకొనుము—నే నిప్పుడే పోయి పక్షుల
మరలబట్టుకొనివచ్చెదను. నీవు కొంచెముసే పిక్కడనే యుం
డుము.” అని చెప్పి గుట్టపైకెక్కి పరుగెత్తుకొని పోయెను.

విష్ణుమందిరమహాద్వారమున నింతవఱకుఁ బూజనీయు
చున్న యావితంతుయువతి తనపూజాకార్యమును ముగించు
కొని బాలిక నిలిచియున్నచోటికి వచ్చి యామెను ముద్దిడుకొని
“అమ్మా! పోవుడము రమ్ము. ప్రొద్దుపోయినది, రాణావచ్చువేళ
యైనది” అని చెప్పుచు నాబిడ్డ నెత్తుకొని వెడలెను. అట్లామె
కొంతదూర మేగి “అమ్మా ! ఇదియేమి మళ్ళిమాటికిని
గొండగుట్టలవంకకే తిరిగిచూచుచున్నావు ?” అనియెను.

బాలిక కన్నలు బాష్పపూరితము లయ్యెను. ఆమె
“అమ్మా ! ఆబాలుఁ డింకను దిరిగిరాలేదేమే ?” అని తల్లితో
ననియెను.

అమర విజయము

శ్రీరాములు

అమరవిజయము.

ప్రథమభాగము.

మొదటివిభాగము

ఒక్కనొకప్పుడు సార్వభౌముడైన “అగ్గుడు” మాత్రు
లతో మాంశాదులను దనసింహాసనమును జేరితొలగించుచు
గంధీరస్వరముతో, దీప్తియుగా “మొగలుచక్రవర్తి...యాయ
ఖండసామ్రాజ్యమును బరిపాలించుటలో హిందువులకును
ముసల్మానులకును భేదమెప్పుడుచూపించుచున్నాడో యప్పుడే
యీరత్న సింహాసనమును...
కొనుచు” అనియెను

రాజకులగురు

సంపూర్ణసాగర్ముఖము

మూలు మనసునం ది

గతియే కలుగునను.

పరమేశ్వర, నిషాదు.

నము సధిరోహించెను. ఔరంగజేబువలె స్వమతము నడనమును
 బరమతాంశనమును బరమసిద్ధాంతముగానున్నవారును, స్వమ
 తోన్మత్తులగువారిమాటల ననుసరించికార్యముల నొనరించువా
 రును, హృదయమునందలివిషమును దియ్యనిమాటలచేఁ గప్పి
 వుచ్చువారును నగుశాసనకర్తలను వెదకుటకై దేశాంతరము
 లకే పోవనక్కఱలేను. అట్టివారి నిచుమించుగాఁ బ్రతిరాఘ
 మునందును జూడవచ్చును. రత్నసముద్రమునఁ జేడియీడి,
 దురాకాంక్షయ నెడికతోరశలాకాఘాతములచే భారతనివాసు
 లహృదయములను జీల్చి సహూదరులరక్తిముచేతను, రాక్ష
 కన్నీటిచేతను, అగ్గరునిషవిత్తప్రేతాత్మకుఁ ద్రష్టణమిచ్చిన
 యశారంగజేబు దానవదర్పముతోడను, నిశాచగౌరవముతో
 డను భారతసింహాసనముపైఁ గూరుచుండెను. అతనికిఁదోడుగాఁ
 బై సదాహరించిన సర్వగుణసంపన్నులగు శాసనకర్తలును,
 సైన్యాధిపతులును సామ్రాజ్యులయందు వక్కడక్కడ నెలకొని

యొక్కయు, నాతని
 ప్రేమ బీడితమై హిందు
 ముట్టహాసధ్వనులతో
 కర్షణముగానిముసల్మా
 నను గాంచి యార్య
 మున. ఇరువదికొట్టి
 పన్నురూపానికి వలనను

నిర్ముక్తులై జీవచ్ఛవములై పోయిరి. యనునాతిలమునందు
 వేదపాఠఘోషము నిలిచిపోయెను. జాహ్నువీతరంగములయందు
 శంఖఘటికారవంబులు సద్దణఁగిపోయెను. దేవమందిరముల
 యందు మంగళారాత్రికములు మాయమై పోయెను. శాస్త్ర
 నిపుణులు, సద్యయనవ్రతశీలురు నగుపండితులు, వేదపురాణ
 ములను, సాంఖ్యపాతాజల్యాదిదర్శనములను, గీతాద్యుపనిషత్తు
 లను, మనయాజ్ఞవల్క్యసరాశరాది స్మృతులను, మాఘకాళి
 దాసాది మహాకవులకావ్యములను, భూమియందుఁ బాతి
 యుంచిరి. ఏలన ? సంస్కృతగ్రంథములను జూచినచో
 యవనులు క్రొల్చి వేయుచుఁగటచేత; అత్యంతశ్రమాయత్తి
 ములును, అశేషప్రయత్నరక్షితములును, అసంఖ్యజనసమా
 దృతాబులును, అనంతప్రేమ పూరితములు నగు దేవమూర్తు
 లన్నియుఁ నిభృతగృహములయం దెఱుఁబాకులచేఁ గప్పివైవఁ
 బడి యుండును. ఏమన—పాదుషహా యాజ్ఞాప్రకారము
 హిందూదేవమూర్తులచే ముసల్మానులమసీదులకు నోపాన
 ములు నిర్మింపఁబడుచుండెను. సీతాశాసదులవలెను, సావిత్రి
 దమయంతులవలెను సర్వగుణసంపన్నలై మర్త్యలోకమున
 దేవతారములవలెఁ బవిత్రమూర్తులై వెలయుచున్న యార్య
 నానీమణులు, శాత్రువధయముచే సంతఃపురములయందణఁగి
 యుండిరి. ఇంద్రియపరితృప్తికొఱకే లలనాకులము సృష్టింపఁ
 బడె ననుముఖ్యోద్దేశము గలయననలు తమ యుద్దేశమును

వ్యాపింపఁజేయుటకోయన దుర్వృత్తులై పశుప్రాయులై వ్యవ
హరింపఁజొచ్చిరి, ప్రివిమలరత్నములఁ బ్రసవించుచున్న
భారతభూమి భయదారణ్యముగాఁ బరిణమింపఁ జొచ్చెను.
కృషికులు కృషికార్యములకు నిర్భయులై పోజాలకుండిరి.
వారు తమ గోబృందముల నేకాంతముగా రాత్రివేళ నడవు
లకుఁ దోలి, యింటిగుమ్మములకుగడియలువేసికొని, నేలనై
బడి పొరలుచు నేడ్చుచుండిరి. ఏలన? గోమాంసమును దిన
కున్న యవనుని జతరాగ్ని చల్లారుట లేదు,

ఔరంగజేబు దురాశచేగలిగిన దుర్దమనీయ మోహము
నకు వశుడై తనయేలుబడిచే నిస్సంధుడై శవప్రార్థియై యున్న
యార్యావర్తమునుగడి హిందూనామము నామరహితమై
పోవునని తెలంచెను. కాని, ప్రకృతి సంహారమూర్తిని ధరించు
టకుముందు శాంతమూర్తిని ధరించియుండునని, పాపకార్య
పరంపరచే విశుడైన యవనసార్వభౌముఁడు దెలిసికొనఁ
జాలఁడయ్యెను. జీవచ్ఛవములై యసంఖ్యాకులైయున్న యా
ర్యజనులు స్వల్పకాలములోనే యాకస్మికముగాఁ జేతనలాభ
మును బొంది ప్రచండచండమారుతముచే సంక్షిభితములగు
సముద్రతరంగములవలె ఘోరగర్జన మొనరించుచు లేచు
చున్నారనివిని సార్వభౌముఁడు సంతంభితుడయ్యెను. ఆరావళి
పర్వతోపత్యేకలయందుఁ బ్రవహించుచున్న “ఘానానదీ”
తీరమున నొంటలు వెటికినలక్షోపలక్షలకీళ్లతో నిరువదిమంది

రాజసింహుల కీటవజప్రభలు ప్రతికూలించు చుండుటఁ జూచి
యకారంగజేబు చకితుడయ్యెను. అత్యల్పకాలమునందే యా
రంగజేబు దీనశిఖచే సముద్రమును శోషింపజేయుటయు,
నోటిగాలిచే నాదిత్యతేజము నార్చివేయుటయు నసాధ్యకార్య
ములని తెలిసికొనియెను.

సంధ్యాకాలమున కించుకముందుగా నజమీరునగరము
నకు సమీపమునందున్న హరదేవపురగ్రామమున నొకటి
రెండుమైళ్ళదూరమునందుఁ బ్రవహించుచున్న కాళిందీనదీతీర
మున నిర్జనమగు పెద్దబయలునందుఁ బశువులను మేపు కృషి
ని బాలుఁబెట్టుఁ జేకాంతముగాఁ బరుండి యోచుచుం
డెను. ఎనిమిదివత్సరములకుఁబూర్వము చిన్నతనమున రాజ
సముద్రసరోవరతీరమునందుఁ గి-శుకవృక్షముక్రింద నొక
బాలిక యెక్కడనుండియో వచ్చి యాతని కొక్కసారి-ఒక్క
సారి మాత్రమే ముఖమును చూపి యెక్కడకో పోయి దాగి
కొనియెను. అదిమొద లాకృషిక బాలుఁడెక్కడెక్కడ నె త
వెదకినను, అదివ్యమూర్తి—హరజటాఙ్గాటవిహారిణి యగు
నాసుధాంశుగేఖ—జగత్తునం దెక్కడను గానఁబడలేదు. పశు
పాలకుఁడగునా బాలకుఁ డెక్కడకుఁబోయి యేమిచేసిన నామె
నికొకసారి చూడఁగలనని యోచించుచుండెను.

యోచించుచుండఁగనే యువకునకు నిద్రురవచ్చెను.
నిద్రావస్థయందే స్వప్నమునఁ గాంచెను. స్వప్నమునం

దాయపార్థివనిధిస్వయాపయన— ఆ సౌందర్యపినిదితదేవః న్వా
 బృందయన— ఆ బాలికను వేదకుచు జీవసంచారములేని యున్న
 తపర్వతములపై కేగినట్లును, బర్వతశిఖరములపై నున్న సమ
 భూమియందుఁ బెద్దపెద్దతరంగములతో నొకనదిగర్జించుచుఁ
 బ్రవహించుచున్నట్లును, యువకుఁ డాపర్వతశిఖరముపై నిలిచి
 “అహో! మరల నొకసారి చూడఁజాలనా?” యని యఱచినట్లు
 ను, ఎవ్వరో పైనుండి భయము లేకు; మఱియుఁ జూచెదనని
 ప్రత్యుత్తర మిచ్చినట్లును దోచి బాలుఁడు చకతుఁడై చూడఁ
 గాఁ, దల మొద్దుకలను విరియబోసికొని లావణ్యమయియగు
 స్త్రీరత్న మొక తె యూనియెదుటికి వచ్చి నిలిచి “గుఱలఱ్ఱాచె
 దవు” అని చెప్పినట్లును, యువకుఁడు కాతకుఁడై, “ఎప్పుడు
 చూతును? ఎక్కడఁజూతును? ఎన్ని న్నాళ్లలోఁ జూతును?” అని
 యడుగఁగా నాస్త్రీరత్నము నీయెదుటికిఁ గన్నుల విచ్చి
 చూడుమని చెప్పినట్లును, బాలుఁడాత్రిముతో గన్నులు విచ్చి
 చూడఁగా నెదుట నగణితసాధమాలికలచే శోభింపై యున్న
 యొకవిశాలరాజధానియు— దానినడుమ విశాలసభామండప
 మున నసంఖ్యదానవదళములు చెవులను జెవుడుపఱచు
 భయంకరాట్టహాసములచే గగనమును పలులువడఁజేయుచు
 న్నట్లును, ఆయట్టహాసములతో నలుదెసలనుండి పఱ తెంచుచు
 న్న యసఖ్యజనులహాహాకారశబ్దములు చేరుచున్నట్లును, రాజ
 ధానికి నలుదెసల నెఱ్ఱనియలలచే రక్తనదీప్రవాహము వేగ

ముగాఁ బ్రవహించుచున్నట్లును, ఆరక్తతరంగములయందు
 శతసహస్రనరనాదీశరములును, ఖండఖండములైన బ్రాహ్మణ
 దేహములును, క్షత్రియవీరుల క్షతభుజములును, సగము వెగి
 నకుస్తుకలుగల కమనీయకామినీమణుల వదనములును, మునిగి
 తేలుచుఁ బోవుచున్నట్లును; మఱియు నాదానవసభకుఁబై భాగ
 మున నంబరతలమున నంతరిక్షమున లెక్కలేనిదేవతలు
 నిమిలితనయనులై, చేతులుజోడించుకొని నిలుచున్నట్లును;
 కందిపోయిన మోములుగల యానేలుపుల మూసినకన్నులను
 భేదించుకొనుచు నజస్రాక్షుజలములు వర్షాకాలవారిధారల
 వలె జాఱి రక్త నదీతరంగములతోఁ జేరిపోవుచున్నట్లును; ఆర
 మణీమూర్తి చెప్పినట్లు యువకుఁడు తలమఱియునుబై కెత్తిచూ
 డఁగా నీలగగనమునందు సుందరమణిగణ ఖచితమైన సువర్ణ
 నిర్మితపర్వతఖండ మొకటి కనఁబడినట్లును, బర్వతపాదమూల
 మునందు శ్వేతసలిల కనకకమలములచే శోభితమగునాకాశ
 గంగ మృదుమధురశబ్దముతోఁ బ్రవహించుచున్నట్లును; బర్వ
 తవక్షోభాగమునఁ బ్రపుల్లపారిజాతపుష్పదళములపై జ్యోతి
 ర్మయమగు నతివిచిత్రసింహాసనమును—ఆసింహాసనము చం
 ద్రకిరణములచేతను, బుష్పసౌరభముచేతను నిర్మితమైనట్లును,
 సింహాసనమును జూట్టుకొని యసంఖ్యరమణీమణులులలిత స్తు
 తిగానములచేనమర నగరమును బ్రతిధ్వనింపఁజేయుచున్నట్లును,
 మఱియు—ఇదేమి? కృషికయువకుఁడు పులకితవ్రాణుఁడై,

నిష్పందనయ్యుండై, విస్మితహృదయ్యుండై, కోమాంచితదేహుండై చూచుచుండగా నారత్నగిరిపై నానకసిమలమాలికామయమందాకీసీతీరమున నాసుధాంశురశ్మిచే నిర్మితమైన సీహసనమున కెదురుగా ననంభ్యసురనాజనమధ్యమున, ననంభ్యతారాగణమధ్యమునఁ బూర్ణశశివలెఁ గాంతీవిశిష్టయగు నమృతమధురబాలికామూర్తిని గాంచినట్లును “ఈమెయే యామె” యని తెలిసికొనినట్లును. అహరజటాజూటమునఁ బ్రకాశించుచున్న చంద్రరేఖ పూర్ణశారవముతోను, బూర్ణశాందర్యముతోను, బూర్ణచంద్రరూపమున నాబాలికయై పరిణమించినట్లును, మొట్టమొదటఁ బ్రత్యక్షమైన రమణీమణి ముగ్ధహృదయ్యుండైన యువకునిలలాటమునుస్పృశించుచు “నీవక్కడకుఁ బోవుట కిచ్చగించుచుంటివి గదా? కాని యతి సాహసమును ననేకనాధనములును గావలయును. భీషణమూర్తియు భీమపరాక్రమశాలియు నైనదానవదళమును సమ్ముఖయుద్ధమునగెలిచి నిమిలితనయనులగు వేల్పులప్రసాదనమునుబొంది యారక్తనదిని దాటినచో నక్కడకుఁబోఁగలవు; నీకదిసాధ్యమగునా?” అనియడిగినట్లును; యువకుడు “దేవీ! ఆశీర్వాదంపుము. అవశ్యముగా నట్లేచేయఁగలను” అనిచెప్పినట్లును, ఆదేవి యత్యుచ్చకంఠముతో నతిమధురమును దీప్తియు నగు స్వరముతో నాకాశము, భూమియు, బర్వతశృంగమును బ్రకరిపించునట్లు “అట్లయిన లెమ్ము. ఇకఁ బరుగడవలదు” అని కేకలిడినట్లును. “లెమ్ము, లెమ్ము.” అను నాశ్చర్యము

దైత్యరాజధానియందుఁ బిడుగువడినట్లు దేవతలదేహముల నో
మాంచితములు గావించి, రత్నగిరియందుఁ బ్రతిధ్వనించి, దశది
శలయందును “లెమ్ము లెమ్ము. ఇకఁబరుండవలదు” అనిమాటలు
మోగుచున్నట్లును గాంచెను.

యువకునకు నిద్రాభంగమయ్యెను, సుఖస్వప్నము పరి
పూర్ణమయ్యెను. అతఁడు కన్నులు నులిమికొనుచు నలుదెసలఁ
జూచెను. ఒకప్రక్కఁ గాళిందీనది. ప్రవహించుచుండెను. త
క్కినప్రక్కల నిస్తబ్ధము జనశూన్యము నగుబయలు. ఆపర్వ
తశృంగమెక్కడ? ఆదానవరాజధాని యెక్కడ? ఆదేవతలేకీ?
ఆమందాకినీనది యేదీ? సైకతవాసినియై, దేవకాంతామధ్యవర్తి
నియై, పూర్ణశశికళాస్వరూపిణియై, గౌరవమయియై, శాంతిమ
యియై యొప్పునామూర్తి యేమాయెను? - నుతీయేమాయెను?
యువకుఁడు వెనుదిరిగి చూచెను. కలలోఁగాంచిన—తలవెం
డుకలువిరియఁబోసికొనియున్న లావణ్యమయి యగునాదేవీ
మూర్తి నిలిచియుండెను. ఇదియేమి స్వప్నమా? యువకుఁడు
తాను మేల్కనియుండెనో నిద్రించుచుండెనో తెలిసికొనుటకై
మఱల నలుదెసలఁ బరికించి చూచెను. ఆకాశమునందు నక్షత్ర
ము లలరారుచుండెను, శశాంకుఁడు నవ్వుచుండెను. క్రింద
నీలవసనధారిణియుఁ జంచలప్రాణయునగులరంగిణి నక్షత్రమా
లికాహారమును ధరించుకొని నృత్యము సేయుచుండెను. అయి
నచో నిది స్వప్నము గాదు. సత్యమే. రమణి తారస్వరముతో

“లెమ్ము లెమ్ము, మరిల నిద్రొకవలదు” అనియెను. మఘరిమున దీవ్రముచు, మనోమోహనకరము నగునదేకంతస్వరము యువకుడు లేచి చకితనయనములతోఁ జంచలహృదయముతో రమణిని దృష్టించి చూచుచుండెను. ఆరమణియు “నీయొద్దగఁగి యున్నదా?” అని యడిగెను. చివ్విగఁగి లేచినయువకుడు విస్మితుడయ్యెను. ఆతఁడు మాటాకలేకపో వెనుకరమణియుఁ బ్రత్యుత్తరముకొఱ కొంచుక సేపుమాత్రో మూరకుండి మరిల “నీయొద్దగఁగి యున్నదా? హృదయమునందు నాహస మున్నదా? బాహువులలో బల మున్నదా? నరములలో నార్యరక్త మున్నదా? హృత్పిండమున స్వర్గమునకంటె మేలైనజన్మభూమిపై మమత యున్నదా? ప్రత్యుత్తరమిమ్ము” అనియెను.

యువ—ఉన్నది.

రమణి—అయినచో నా వెంట రమ్ము.

పశువులను గాయుయువకుడు మంత్రముగ్ధునివలె నారమణివెంట బయలుదేఱెను. రమణియుఁ జంచలపదవిక్షేపముతోఁ గొంచెముదూరమేగి యొకపురాతనభగ్నమగదిరమున కెదురుగా నిలుచుండి యువకునిఁ గాంచి నీవిక్కడ నించుక సేపు నిలిచి యుండుము. వెంటనే వచ్చెదను” అని చెప్పియామస్తిదులోనికిఁబోయెను, యువకుఁడొతయోసేపు నిశ్చింతలేదు. ఇంచుక సేపటిలోనే రమణి యొకముసకిమానుఁ డుని వెంట నిడికొని యీవలికి వచ్చెను. యువకుడు చూడఁగా ఘోరున

కొక్కకొప్పినమాత్రావనన ముండెను. కుడిచేతియందలి క్షేపణశృ
పాణము చంద్రకిరణములలో మెఱసిపోవుచుండెను. శుభ్రశ్మ
శుశ్రోభితమున జ్యోతిర్మయమున నగునాతని ముఖమండల
మున, విభూతిచర్చితమున ఉడలచే నర్ధావృతము పై నబలిష్ఠ
దేహముచూచి, యువకునిశరీరము రోమాంచిమయెను. ఆ
తని కాంతరికి భక్తిరస ముదయి చెను. యువకుఁ డెట్టి కేజ్జోమ
యయోగముార్తి నెక్కిన నెప్పుడును జూచియుండలేదు. ఘ
కీర్తనప్రేమపిరి సితనయనములతో యువకునిజూచి పిమ్మట రమ
ణీనిసంబోధించి “వత్సా! నీవిక్కడనే వేచి యుండుము; నేనీ
వీరి యువకునియవనయుద్ధమునకు వెంట బెట్టుకొని పోయెదను”
అని ఘోషించి వేగముగ ముందు నడవసాగెను. యువకుఁ డాతని వె
న్నంటి పోయెను.

రెండవ ప్రకరణము.

—)(—

“ఊరకుండు మూరకుండుము! పరుండుము; పడువవల
దు, బొరంగజేబుపాదుసావారిఅఫ్జుల్ ఖానువచ్చుచున్నాడు”
అని హర దేవపురమున రాత్రిలయందుఁ దల్లులు పిల్లలను
భయపెట్టి నిద్రపుచ్చుచుండిరి. అఫ్జుల్ ఖాను, ఘాదుషహాకుఁ
బ్రియతముఁ డగుసేనాపతి. కాఫీమతము (హిందూ)
దేశమున లోపింపఁజేయుటకు అఫ్జుల్ ఖానునేకప్రియత్నము

లు చేయుచుండెను. హంతువులపై “అజియాపన్న” (తలపన్న) వసూలు చేయుట కాతఁడనేకపర్యాయములు తననీ నేనునరా క్రిమియును జూపుచుండెను. ఒకనాఁటి హరదేవపుర గ్రామము వాగున, జుట్టుపట్టులగ్రామములవాగున “అజియాపన్న” విచ్చుటకు సన్నుతఁడైరి. అఫెజుల్ ఖాన్ గహుసూబాద్దీయైన పైన్సమును బీలిచి పన్నునగఁగ నిదోహములై యున్నపురుషులచేతులన, ఆయివాండ్రుచెప్పున, బిల్లులవేల్చి గోములకా జూచి కాకులను గోరక్తిముచే స్నానముచేయించి “కల్మష” (ముసల్మానులవేదమతము) జదివిపవలె నని యనేకపర్యాయములు కట్టడి చేసెను. అదిమొదలు హరదేవపురవాసులైనయాబానిస్థులు అఫెజుల్ పేరు చెప్పుచునే భయపడుచుండిరి. విశేషించిబిడ్డలు వాడనిన భూతిమనిమే విశ్వాసము గల్గియు డిరి. ఆకారణముననే అఫెజుల్ పేరు చెప్పి తల్లి బిడ్డలను భయపెట్టచుండుట వాడుకయైనది. శిశువు అఫెజుల్ పేరువినినంతనే యేకపు మాని తల్లికంతముగోరించుకొని కన్నులు మూసికొనును.

ఆకస్మికముగాఁ దల్లికంతమును గోరించుకొనియున్న యొకబిడ్డ బెదరి చేతులపట్టు వీడి క్రిందబడియెను. తల్లి కలవరపడి నేలపైఁ గూలబడియెను. అది గాంచిబిడ్డ మఱితభయపడి యేడువదొడఁగెను. నిజముగా నఫెజుల్ ఖానే! ఆకస్మికముగా గ్రామమునందు గడ్డోలు పుట్టి పురజనులందఱును భ

యముతో “మరలనజ్జుల్ వచ్చినాడు” అని కేకలు వేయుచుండిరి.

“యాప న్నొక కాసైన మిగులకుండఁజెల్లించివేసిరి. కాని మరల నజ్జుల్ ఘనెందుకు వచ్చినాడు? ఈగోల యెందులకు? ముసల్మానులు గొప్పదండును దెచ్చి, గృహద్వారములు బద్దలు కొట్టి యింటింటఁ బ్రవేశించి కొల్లగొట్ట నారంభించిరి. పశువులను విప్పి పైకిఁ ద్రోలివేసి యువతులజుట్టు పట్ట కొని బలవంతముగా నీవలి కీళ్ళ నారంభించిరి. గ్రామస్థులు సుఖించుచుఁ జేతులు జొడించుకొని “పామసావారిపై నొట్టు; మే పెట్టతిన్నను జేసి ముండలేదు. మాజోలికిరావలదు” అని వేడుకొనఁజొచ్చిరి. కాని విషవారెవరు! అఫెజులు గుఱ్ఱముపైఁగూచుచుండి “వాగ్రత్తి; ఒక కాళ్ళనెనను దప్పించుకొని పాటిపోకుండఁ జూడుఁడు. ఒక స్త్రీయైన నొక్క గోవునఁ జెదరిపోఁగూడదు. వృద్ధాగ నలను నన్ని బిడ్డలను పిడిచివేయనచ్చును” అని యాజ్ఞాపించుచుండెను.

నిరాశ్రయులై నిరపరాధులై యున్న గ్రామస్థులకుఁ దమబలపరాక్రములు చూపుట కవకాశము లేకపోయెను. ఆ యుధములు దీసికొనుట కవనులేకపోయెను. ముసల్మానులైన నికులు యువకులను, వృద్ధులను, యువతులను, గోవులను బాధించి సమీపమునందలి శిబిరములకుఁ దీసికొనిపోవుచుండిరి. నిర్జనమైయున్న యాబయలునందు ముసల్మానులవికలకలకాట హాసములు చెల్లఁజేయుచుండెను. ఏ గోవును ముందుగాఁ జూడవలయును? ఏ యువతి నెవరు గైకొనవలయును? అఫెజుల్ ముందుగా వచ్చి

తాను స్వయముగా దేని నేరుకొనునో?" అని సైనికులుచచ్చి చుకొనుచుండిరి. ఈగోలలో "పీరుభత్తు" అనుసైనికుడు రహిమానునిఁ జూచి "రహిమాన్! మనము దెచ్చినవారిలో నిద్దఱుకాఫరులు పగ్గములను ద్రొంచుకొని పాటిపోవుచున్నట్లున్నది?" అనియెను.

రహి—చూడుము, పీరు గారు, వారితిరగాదువానులైయుందురు.

పీరు—ఇతిరగామవానులైన నేమి? వారునుకాఫరులే. వాస్తవముగా హిందువులిద్దఱుసమీపమునందున్న కాళిందీ నదీతీరమున సంధ్యావందన మొనరించుకొని మహాదేవునిస్తుతిం చుచు నామార్గమున వచ్చుచుండిరి. పీరుభత్తునిమాట ముగియకుండఁగనే వారును సమీపమునకు వచ్చిరి. వారిలో నొకఁడు "ఇచ్చట నీగోల యేమి?" అని యడిగెను.

పీరు—నీవొకవిచారణకర్తవా? కాఫర్! బద్మాష్! మిమ్మిద్దఱును గూడఁ బట్టుకొని తీసికొనిపోవుదుము. వీరితోఁ గూడఁ దీసికొనిపోవుదుము.

బాటసారి—వీరి నెక్కడకుఁ దీసికొనిపోవుచున్నారు?

పీరు—నబాబుశిబిరమునకు—చూడుఁడు! మిమ్మునుఁ గూడఁబట్టి యచటికే తీసికొనిపోయెదము.

బాట—అంతతొందర యెందులకు? మేము పాటి

పోవువారము గాము. మే మడుగఁగూడదా? మీరు చెప్పఁ
గూడదా? ఇందలువురుషులను, స్త్రీలను, బశువులను దీసికొని
పోయి యేమిచేయుదురు?

పీరు—ఓరికాఫరా! నీకు జ్ఞానములేదా? ఈపశువు
లన్నిటిని గోసి “కబాబ్”చేయుదుము. మఱియు నీరక్తముతో
హిందువులను స్నానమాడింతుము.

ఈమాటలు వినినంతనే బాటసారులకన్ను లెఱ్ఱవడి
పోయెను. చీకటిగా నుండుటచే ముసల్మానుల కది కనబడక
యింకను నేమేమో చెప్పఁదొడగిరి.

పీరు—పిమ్మట వీరినందఱు నొక్కొక్కరుగా శూల
ములఁ గుచ్చి, యాయువతులను మేము పెండ్లిచేసికొం
దుము. ఈపీరుభక్షు, ముఖమును మూసికొని యున్నయీబీబీని
స్వయముగా—

పీరుభక్షుమాట ముగియకుండఁగనే బాటసారులలో
నొకఁడు పీరుభక్షుగుండెలపై బలముగా నొకపిడిగుద్దు గు
ద్దెను. పీరుభక్షు దూరముగా నిశ్చేష్టుడై పడిపోయెను. ఇంత
లో రెండవబాటసారి వేగముగఁ బోయి బందీలైయున్నవారి
బంధనముల విప్పివేసెను. పీరుభక్షు క్రిందఁబడినచప్పుడు విని
యక్కడనున్న ముసల్మాను లందఱును వచ్చి బాటసారుల
నిద్దఱ నాక్రమించిరి. దూరమునందున్న అఫ్జల్ “ఆబా
టసారుల కాలుపేతుల విడిచివట్టి తీసికొనిరండ”ని యాహ్వానిం

చెను. కాని వారిని గట్టువా చెవరు? ఆ బాటనారు లిద్దరు
నప్పు డెదుటనున్న మామిడిచెట్టుపెద్దకొమ్మలను విజేచి నట్లు
కొని రుద్రామూర్తులను ధరించి “భం,భం,శంభో! త్రిపుర
సంహారీ! జయజయదైత్యవిదానీ! ఉరగహారీ! త్రిశూలధారీ!
భవభయహారీ! మృత్యుంజయ! భం,భం, శంభో!” అని రుద్ర
నామముల స్మరించుచు రుద్రబలముతో శాఖాప్రహరణము
లచే యవనసేనను నేలఁ బడఁగొట్ట నారంభించిరి. బాటసారు
లచే విడుదలఁబొందినబందీజనులు కోలాహలముఁ గావించుచు
రుద్రనామము లుచ్చరించుచు శత్రువులను విడువక నేలఁబెట్టి
కొట్టుడని కోలాహలముసేయుచు దొమ్మియుద్ధము సేయఁజొ
చ్చిరి. దూరమునున్న “అఫ్జల్” చెదరిపోవుచున్న పైనికు
లను సంబోధించి “ఓయవనవీరులారా! చేత నాయుధము
లుండఁగనే చేయిచేసికొనినచోఁ గాఢరులందఱును వెంటనే
యమాలయమునకుఁ జేరుదురునుడి!” అని గద్దించి భీకరముగాఁ
బలికెను.

ఆమాటలను విని తోడనే సైనికగణము కత్తులు,
నీటలు మొదలగునాయుధములతో నీనినవులులవలె వచ్చి
బాటసారులపైఁ బడ నారంభించిరి. కాని యావీరు లిద్దఱు
నించుకై ననెనుకంఠ వేయలేదు. నిర్భీకహృదయములతో నస్త్ర
వర్షముపైఁ బడుగులుపడినట్లు శాఖాప్రహరణములఁగావించుచు
“భం,భం,శంభో! రుద్రా! శంకరా!” అనియఱచుచు శత్రునా

శనమొసరిప దొడగరి. గాధవిముక్తులైననామగూడ నారు
ద్రమింతోచ్చారణముచే నాకస్మికముగా నపరిమితపరాక్ర
మమును బొంది చెట్లకొమ్మలను నిటిచికొనివచ్చి యున్నతుల
వలె సాహసులై యవన్నెన్యమున వధించుచు “భం, భం,
శంభో, రుదా, శంకరా!” అను బలహిదాయకమగురుద్రనామ
మును చ్చరించుచుండిరి. బండ్లై యున్నస్త్రీలు మంత్రముగ్ధుల
వలె నెనుకనుండి చేతులతో జప్పటులు చఱచుచు “భం
భం, శంభో, శంకర, రుదా, దేవ! త్రిపురా!” అనిబిగ్గఱగా బాజ
బొచ్చిరి.

కాని, కత్తులయెదుటఁ జెట్లకొమ్మ లెంతసే పాఁగగలరు?
శస్త్రపాణులగుయోధులతో నిరస్తులగువీరు లెంతసేపు పోగా
డగలరు? దాననదశవిదశన మొసరించురుద్రనామమున నమృ
తసంజీవిసేనుధాధార ప్రవహించుచున్నదిగాబోలును! రణకో
లాహలము నణిసిమించి, కత్తుల ఝణఝణత్కారముల
నాహతులైనయోధుల యాత్మనాదములను, ఉభయపక్షముల
యందలి వీరులహుంకారశబ్దములను, నణగించి “హర, హర, భం
భం, శంభో” శబ్దముమిన్నంటిపోవుచుండెను. ఆవిచిత్రోరంగ
భూమియందు “భం, భం, శంకర, రుద్ర, దేవ, హర, శంభో, త్రిపు
రా” అను మధురధ్వాన మొకటిమాత్రమే శతశతకంఠముల
నుండిబయలుదేటి సప్తమతానమున వినబడుచుండెను. రణ
పాంగణమునం దొకపార్శ్వమునగ దొకకంఠస్వరము వినవ
చ్చెను. రంగభూమి కనతిదూరమునందలి “భం, భం, హర

శంభూ—” యనుశబ్దము, ఈకోలాహలములతో, జేరి దానిని మఱిత హెచ్చు గావించెను. ఆకస్మికముగా నమణముార్చి యగు తరుణకృషికయువకుడు ప్రళయమేఘమువలె గర్జించుచు, దీర్ఘకృపాణపాణీయై రణరంగమునఁ బ్రవేశించెను. మఱియు నిదియేమి ? ఆసమయమునందే శుభ్రశృంగుళాభి తుండును, శ్వేతజటాఘాటాధారియు, నాహుబాహుండును, గోపీనధారియు నగుముసల్మానుషకీ గోకండు భయంకరముగఁ గర్జి ద్రిప్పుకొనుచు ఘనాఘనగంభీరగర్జనమున “భం, భం, శంభూ” శబ్దముతో “నల్లాపెల్లా” నాదమును జేర్చి కేకలిపచు హిందువులపార్శ్వమునగదా నిలిచి వృక్షశాఖాముఖు లగుహిందూవీరుల నాలింగనము చేసికొని, యచనసంహారముఁ గానింప హిందూపక్షమునఁ జేర్చుకొనియెను.

- ౩౩ -

మూడవప్రకరణము.

“ముసల్మానుఁ డెప్పుడై నను గాఢదులతో, జేరి ముసల్మానులతో, గత్తిగట్లుట సంభవించునా ? హిందువులతో, జేరినయాముసల్మానుఁ డేమి భూతమైయుండఁడుగదా?”

“భూతమనుటకు సందేహ మేమున్నది ? కాని హిందూభూతము ఁకేదువేషము వేసికొనుట మొదలుకొ ! హిందువు లిట్లు మూడునాల్గుభూతములను వశముచేసికొన్నవో ముసల్మానులద్వారా కంతముండునా ?”

“అది యట్లుంచును. ఈపాటికి భూతము లన్నియు వెడలిపోవుననుకొనియెడను. అక్కడ నవాబుగతి మేమైనదో పోయి చూచియెనను వత్తిమురమ్ము. ఆవైపునకుఁ జూచుము!”

యుద్ధమునఁ బ్రాణములు దక్కించుకొని పలాయితులైనముసల్మాను సైనికులు నలువరు యుద్ధరంగమున కరమైలు దూరమునఁ గూరుచుండి పైవిధముగా మాటాడుచుండిరి. ఆసమయమునం దొక అశ్వారోహకుఁడు వారివైపునకు నచ్చుచుండెను. భూతభయ మప్పటికిని వారి హృదయములనుండి విడిచిపోలేదు. వారానాఁడు జరిగిన యమానుషికమును, అసమానమును, అత్యంతసాహసికము నగుయుద్ధము భూతకృత్యమే యని దృఢముగా నన్నియుండిరి. గాలసూర్యునివలె నున్నయాకృషికయువకుని మాభీషణఖడ్గసంచాలనమును, మేఘగర్జనాగ్రభీరిమగు నా“భంభం”శబ్దముతోఁ జేరిన సముద్రఘోషమువంటియుసల్మానుశకీరునియా“యల్లా హేలా” ధ్వనియు, ముసల్మానులశరవర్ష మధ్యమునుండి రుద్రచూర్తులవలె నున్నయావీరులిద్దఱును జెట్లొచ్చులచేఁ గొట్టినదెబ్బలును, వారిమనస్సులయొద్దొకను జాగరితము లగుచుండెను. ఆభూతచతుష్టయమునం దొకభూతము గుఱ్ఱపురౌతువేషమును ధరించి తమ్ము వధించుటకై వచ్చుచుండెనని భావించుకొని యానల్వరును భయముతో లేచి పరునెత్తి నారంభించిరి. అశ్వారోహకుఁడు తనగుఱ్ఱమును మఱిత వేగముగాఁ

బరుగెత్తించుచు “భయములేను, పాటిపోకుడు” అని కేవలం
సెను. పాటిపోవువారిగో నొకడగురహింఖాను— “అన్నా!
ఆతడు మన నవాబని తోచుచున్నది.” అనియెను. రెండవ
వాడు “అయ్యో! యూర్థుడా! భూతవ్యాపారమున నీ నెఱుఁ
గవు. భూత మేవేషమునైనన ధరింపఁగలను. నీకు మరణో
చుట కిష్టమున్నచో నిక్కడనే నిల్వము. నేనమాత్రము
పాటిపోయి ప్రాణములను దక్కించుకొనియెదను.” అనెను.

అశ్వారోహకుఁ డఫ్జుల్ ఖానుడే. ఆతడు వేగము
గాఁ దనగుఱ్ఱమును బరుగెత్తించుకొని వచ్చి సైనికులకెదురు
గా నిల్వఁబడి “స్వామిద్రోహులారా! మీరు ముసల్మానులై
యుండియు హిందువులకు భయపడి పాటిపోయెదగా? కాఫ
రులకు నెన్నిచ్చినచో గతియేనుగునో తెలియదా!” అని
పలికెను.

పాటిపోన చున్నవారు ధైర్యముతో నిల్వఁబడిరి. వారి
లో రహిమానుఖాను— “హుజూన్ ! నేనట్లే చెప్పితిని. కాని
యీతడు మిమ్ము మాయజమానుఁడు గాఁడనియు, హిందువుల
భూత మనియు, సదియజమాని వేషముతో మనలను జంపు
టకు వచ్చుచుండెననియుఁ బలికెనాఁడు” అనియెను.

సైన్యాధిపతి యగుసఫ్జుల్ ఖానుఁడు కొద్దిదూరముతో
రహిమానునిపొగరుగోతుతనమునకుఁ దగినశిక్ష గావింపనల
యు నని తనకత్తి నెత్తెను. అప్పుడు రహిమానుని నెమకనిలు

చున్న రెండవవాడు చుట్టొకట వెనుకకు పరుగుచు “చూచితేవా!
మూర్ఖుడా! కత్తి నెత్తుచున్నది భూతము! నేను మొదటనే చెప్పి
తినిగాదా! నామాట యసత్యమా! ఇప్పుడైనా నాజీహాయి
ప్రాణమును గాపాడుకొందము రమ్మ” అనెను.

అఫ్జల్ ఖానుఁ డప్పుడు వారికి భయప్రదర్శనముఁ
గావించినఁ బ్రయోజనము లేదని తెలిసికొని యన నయోగ్యుల
తో “మనమీనాఁడు భూతములతోఁ గయ్యుమాడితిమని మీ
రనుకొనుచున్నావా? అట్లయినచో మనము బ్రదిక్కుముండఁగ
లమే? భూతములే యైనచో మనల నందఱిను జీవములతో విడి
చిపుచ్చునా? భూతములచేతకేఁ జిక్కునవాగు బ్రదిక బయలుఁ
బడఁగలరా?” అనిచెప్పెను.

రిహా—ఆమాట నిజమే. కాని వారు మనుష్యులే
యైనచో వారిలో నొకఁడు ముసల్మానుడై పుట్టి హిందువుల
తోఁజేరి ముసల్మానులను జంపివేసెనేమి?

అఫ్జల్—ముసల్మానుఁడు కాఫరు కాఁగూడదా?
నేనాఫక్రుని జాలకాలమునుండి యెఱుఁగుదును. ఆతనియునికి
పట్టు కూడ మీకుఁ జెప్పఁగలను. హిందువు లాతనికి లంచమి
చ్చిరి. ఆదురాశచే నాతఁడు కాఫరయ్యెను.

రిహా—వారు మనుజులైనచో నల్పునుహిందువులు
నూటయేబదిమందిముసల్మానులను, జూమచుండఁగనే ముక్క
ముక్కలుగా ఛేదించివేయఁగలరా?

ఈప్రశ్నకుఁ బ్రత్యుత్తర మిచ్చుటకు ఖానునాహేబు నకుఁ బ్రాణములు మీదికేవచ్చెను. అతఁ డిందుక యోచించి పిమ్మట, “మీరింతటిబుద్ధిమంతులై యుండియు సంగతి గ్రహించి పజ్జాలకపోయితిరా? మీరు మొదటనే వారు భూతముల నియు మనుజులు కారనియుఁ దలచుటచేతనే భయపడి యుద్ధము సాహసముతోఁ జేయఁజూపెతిరి. ఆభూతభయముచేతనే యీనాఁడు మనకిందఱకు సర్వనాశము సాఱుటయైనను, కానిచో యుద్ధమున ముసమ్మానులు హిందువుల కోపటయా? ఖురాసు నీనాఁడు మీరు మఱచినట్లున్నారు.” అనియెను.

అఫ్జలుఖానుమాటపైఁ గ్రమముగా నాశనియనుచులకు నమ్మిక గల్గి అమూలకమగుశాకచే భయపడి తమవీరులు ప్రాణములను నిష్కారణముగా విడిచిరనియు, మనసుంచిచచో ననాయాసముగా యుద్ధమున జయమొనవచ్చుననియు గ్రహించి, అఫ్జల్ ఖానునిఁ జూచి “ఇప్పుడేలినవారియాజ్ఞ తిర సావహించుటకు సిద్ధముగా నున్నాము” అనిచెప్పిరి.

అబ్దులుఖాను సంతృప్తాంతరంగుడై “నేఁడు చేతికి గొరకినవృగము తెప్పించుకొని పాతీపోవుట లజ్జాకరముగనున్నది. ఈసమాచార మెవ్వరు నెవ్వరితోడను దెలుపరాదు. ఎవ్వరైన నడిగినచో “అయిదువేలమందిహిందువులు నేఁడు కత్తి తుపాకి మొదలగునాయుధములతో నాకిస్మికిముగా వచ్చి యేలుని మిదిముసల్మానులపైఁ బడి కొట్టుటచే వారిలోఁ గొందఱు

ముసలమాలుమాత్రము నశించి నినియు, నప్పుడు మరణించిన హిందువులకు లెక్కయే లేదనియు సమాధానముచెప్పవలయును. అంతయెక్కో యీనాడు వచ్చిన ఘటనకును ఆమువ్వగుహిందువులకును దగినశత్రు చేయకున్న ముకు మారి యాద నిలువజూగను. ఈరిణభూమికి రక్తస్పృశముదూరి మునందున్న మసేదునం దాఘకీరు వాసము చేయుచుండును. ఆహిందువులు మువ్వరునుగూడ నాతనితో నామసేదునకై పోయియున్నారు. వా రేమిచేయుదురో యెక్కడకుఁబోవుదురో గోప్యముగాఁ గనిపెట్టుచుండవలయును. నేనిప్పుడు పాదుషహావద్దకుఁబోయి నేటియవమానకళంకమును మాపుకొనుటకై మరల యుద్ధసన్నద్ధుడనై వచ్చెదను. శీఘ్రముగనే హిందూస్థానమాతయు హిందూరక్తముచే ముంచివేసెదను. మీరు జాగరూకులై కార్యములు గావించినచో మీకుఁదగుపారితోషికములు లభింపఁగలవు" అనియెను.

నలుగు రనుచరులకును ననుజ్ఞనొసంగి, అఘోజులు గుఱ్ఱమునెక్కి యజమీరునగ రాభిముఖులై మెల్లమెల్లఁగాబయలుదేరినను. వేగముగా గుఱ్ఱమును బరుగెత్తించుట యాతనికిఁ గష్టముగా నుండెను. ఆతనికి శరీరస్వాస్థ్యము లేకుండెను. యుద్ధక్షేత్రమునుండి పలాయితుఁడగుచున్నప్పుడతని వెన్నుపైఁ జెట్టుకొమ్మచెబ్బ పడి బలమైన గాయమయ్యెను. అనుచరులకుఁ గనుచుఁబైసతరువారత ఖానుసాహేబు వీపు తడవికొ

నను, నాకు వెలుచికొని “ఓ, కాఫగా! దురాత్మా!” అను
కొనియెను.

నా లు గ వ ప క రణ ము:

యుద్ధభూమి కరికొనుదూరముననదిపొంతులను దొక
మసీదు గలదు. పూర్వమునం దిది సాదాహనుచక్కవర్తికిఁ బ్ర
మోదభవన మనియు, నొకనాఁడొని విశేషవిలాసిసీజనస
మేతులై యాప్రమోదభవనమునఁ బ్రవేశించుచున్నప్పుడు
ద్వారమునం దొకఘోరును జూచెననియు, ఘోరు సార్వభౌముని
లోనికిఁ దీసికొనిపోయి యేకాంతముగా మాటలాడి యాతని
కొకయోగివడినిఁ జూపించెననియు, నది మొదలొప్రమోదభవ
నము మసీదుగాఁ బరిణమించి యందొక్కరే హసముచేయు
చుండెననియుఁ బ్రవాదముగలదు. సార్వభౌముఁడైన షహాజ
హను సంవత్సరమునకు రెండుపరియాయములు క్షల్లినుండి వచ్చి
రెండుసూఁకుదినములు ఘోరుతోఁ గలిసియుండి వెడలిపోవు
చుండెననియు ననేకు లనుకొనుచుందురు.

యుద్ధము ముగిసినపిమ్మట స్వస్థకాలమునో, కృషి
యువకుఁడును ఘోరును హైందవవీరు లిరువురును మసీదున
కెదురుగా వచ్చి నిలిచియుండిరి. అప్పుడు ఘోరు యువకునిగూ

ద్వి “వత్సా! ఇది నామందిరము. లోకలికేనీ యామూస నుపన
యించుకొనవచ్చును” అనెను.

యువ—ఇది మందిరమా? చురదా?

శక్తీ—(నవ్వి) పవిత్రమైన ముసల్మానులధిష్ఠానమునందు
మందిరమునకును మసీదునకును, హిందువులకును ముసల్మాను
లకును, అల్లాకును భగవంతునకును, మహమ్మదునకును సనా
ర్థునకునును ఖురాన్ నకును నుపనిషత్తునకును భేదములేదు.
పాదుషాషహజహ్ నాడు స్వయముగా నీమందిరమును సృష్టి
ష్ఠించి దీనికి ముసల్మానుమందిర మని పేరిడియున్నాడు. కాని
యాసంగతులన్నిటిని విశదపఱచుట కిది సమయముగాదు.

ఇట్లుచెప్పి షక్తీరు హిందూవీరులనిరువురిఁ జూచి “మీరు
విశేషకాల మిందుండుట కవకాశము లేదని తోచుచున్నది.
నేటిసమాచారము శీఘ్రముగాఁబాదుషా యశాంగజేబునకుఁ
జేరఁగలదు. అఫ్జల్ ఖానుఁ డిందుకుఁ దగినప్రతికారముసేయ
నెన్నియో ప్రయత్నములు సేయును. ఆకారణమున మీరు
చేరఁదలచుకొనినతావులకు వేగమే చేరుట మేలైనపని”
అనియెను.

హిందూవీరులలో నొకఁడు షక్తీరునకు వందనముచేసి
మసీదులోనికిఁ బోయెను. షక్తీరు రెండవవీరునిఁ జూచి “మీవీర
బాలకుని మీవెంటఁ గొనిపోవలయు నని యభిలషించుచు
న్నాను. భవిష్యమునం దీనిచే ననేకోపకారములు జరుగఁగ
లవు” అనిచెప్పెను.

హిందూవీరులు స్పృశింపకుని గూర్చి “వీర బాలకా!
నాతో వచ్చుటకు నీకేష్టమున్నదా?” అని యడిగెను.

వీర—ఎక్కడకు?”

హిందు—రణసద్రమునకు.

వీర—(హస్తప్రభుత్వమున) వీర శ్రేష్ఠా! నో . డి
శాధపడుచున్న పథికునకు మరల మరచికును జూపి పిచ్చివాని
నిఁగాఁ జేయుట యెందులకు? రణసముద్రమా? శత్రుప్రీడితమై
న యీయార్యావర్తమునం దారణసముద్ర మెక్కడను
న్నది?

హిందూ—నేటియుద్ధరంగమునకు నీ వెచ్చటనుండి వచ్చి
తివి?

వీర—నాపూర్వవృత్తాంతము వివరించుటకుఁ జాలకాల
ముపట్టును. ప్రస్తుతము మీకింతవఱకుమాత్రము చెప్పఁగ
లను.—నేను మీవారు దేశమునందలియొకదరిద్రకృషికుఁడను.
అనేక దినములనుండి రణసముద్రమును వెదకుచుంటిని. బాల్య
మున నేనొకయమూల్యరత్నమును భోగొట్టుకొని యనేకస్థ
లముల వెదకుచుంటిని. ఆరత్నము రణసముద్రస్థలమునం
దుండునని వినియుంటిని. రాఠోరు సేనాపతి. యగుదుర్గాదాసుఁ
డు, ఆరావళీపర్వతోపత్యకలయందు రణవేషముచే సజ్జితుఁడై
యమృతమయరణభేద్యనితో నార్యావర్తమునం దున్నవీరుల
నందఱను యుద్ధమునకుఁ బిలుచుచున్నాఁడని వింటిని. మీవా

గనుచు జరిగాక పోవచ్చును దొరకకపోవుటచే నేనొక్కడనే యక్కడకుఁ బోవుటకు బయలుదేరితిని.

హిందూవీరుఁ డానందముతో లేచి నిలిచి కృషికబాలకు నాలిగనము చేసికొని “నిరబాలకా! నీవెవ్వరిని వెదకికొనుచుఁ బోవుచుంటివో యిటుచూచుము—ఆదుర్గాదాసుని హృదయము నీహృదయముతోఁ జేరినది. తమ్ముడా! బయలుదేలుము! ఆరావళిపర్వతోన్నత శృంగమునుండి యిట్టిహృదయముతో హృదయమున గలుపుకొని వేగముగా రణసముద్రమున మునుకుదము.

కృషికయువకుఁ డాశ్చర్యముతో హిందూవీరుని దృష్టిని చూచెను. శ్వేతచందనశోభితమైనయాయున్నతలలాటమును, తేజోగర్వశీలములైన యానేత్రములును, శౌర్యపరిపూర్ణమైన యావిశాలవక్షమును, సాలవృక్షశాఖాసదృశములైన యాదీర్ఘబాహువులును, గాఢణ్యమయ మగునా మధురస్వరమును దుర్గాదాసునకుఁదక్క మఱియెవ్వరికుండును! వృక్షశాఖాప్రహారములచే శతాధిక సశస్త్రయవసవీరులను యుద్ధమునం దోడించుటకు దుర్గాదాసునకుఁగాక మఱియెవ్వరి బాహువులయం దట్టిబలము గలదు? దుర్గాదాసుగానిచో “భగభంహర” నినాదముతోఁ బ్రాణశూన్యములైయున్న హిందూదేహములపై నన్మృతవర్షమును గురియించి సజీవములుగాఁ జేయఁగల హాకెవ్వరు?

కృషికయునకుఁ డాశ్చర్యముతో నామహావీరుని నేజ్జో
 మూర్తిని. జూచుచుండెను. అప్పుడు దుర్గాదాసు “బాబా!
 భయములేదు. నీయాశఫలించును రమ్మ. మారాజమహిషీ
 సందర్శనము చేయించి వారికి నీవరిచయమును గూర్చి విన్న
 వించెదను” అని చెప్పి దుర్గాదాసు కృషికయునకునిచేయిప
 ట్టుకొని మసీదులోనికిఁ బోయెను. మసీదుమధ్యమునం దొక
 గొప్పయంగణ ముండెను. ఆయంగణమునం దడవితీగలల్లు
 కొనియుండెను. పూర్వమం దదిలేదు. పుష్కాద్వానముగా నుం
 డెడిది. ఇప్పుడందలి వివిధవర్ణములును, వివిధసౌరభములును
 గల యసాఘాతపుష్పములు, ఆనిర్జనకాననమున నీరవముగా
 వికసించి, యానిర్జనప్రదేశమున నిశ్శబ్దముగాఁ బరిమళములఁ
 బ్రసరింపజేసి, నిశ్శబ్దభాషలో నెన్నియో ప్రేమభరితభాషణ
 ముల నాడుచుండెను. మీఁద నాకాశమున శశాంకుఁడు
 నిశ్శబ్దముగఁ గిరణములఁ బ్రసరింపజేసి వికసించినయాపుష్ప
 దళ పరిమళములందు నిశ్శబ్దముగా నన్మృతము పోయుచు నిశ్శ
 బ్దముగా నవ్వచుండెను. ఆనిశ్శబ్దనీరవకాననమునందు రమణిమ
 ములిరువురు నిశ్శబ్దముగా నిలిచియుండిరి. దుర్గాదాసు యువకునిఁ
 గూర్చి “వీరబాలకా! అభివాదనములుచేయుము. నీయెదుట
 యోధపురరాజమహిషియగురాణి యరుంధతిదేవియు, వారి
 పార్శ్వమున నగరరాజకుమారియగునంబాలికయు నిలిచియుం
 డిరి.” అని చెప్పెను.

కృషికయువకుఁడుచూడఁగా నెదుటనిరాభరణయై పట్టు
వస్త్రమును ధరించినరాజమహిషియు—ఆమెపార్శ్వమున-ఆ
హా! ఎంతటి సౌందర్యము! చంద్రకాంతశిలచే నిర్మింపఁబడిన
సరస్వతీమూర్తివలె, బలుమునఁ జిత్రింపఁబడినభువనేశ్వరివలె,
భక్త జనులయెదుటఁ బ్రత్యక్షమైనజగద్ధాతృప్రతిమవలె-ఆహా!
యిది స్వప్నమా! ఒకనాఁడు కృషికుఁడు శైశవమునందు,
ఎనిమిదివత్సరములకుముందు, ఆ హేరియామహాత్మ్యవదినము
నందు రాజసముద్రసరోవరతీరమునందు, ఒకసారిచూచి పోఁ
గొట్టుకొనినయ్యాయపార్థివనిధియిదిగో! హరునిజటాజూటమునుం
డి జాతినసుధాంశులేఖ యెనిమిదివత్సరములకుఁబిమ్మట నిన్న
టిసాయంకాలస్వప్నమునందు రత్నగిరిపై మందాకినీతరంగము
లయందుఁ బూర్ణసౌందర్యముతోడను, శోడశకళలతోడన నా
క్షాత్కరించెను—అది యిదియేనా? అవును. పరిపూర్ణసుధాక
రస్వరూపయు, దివ్యకాంతివిభాసితయు, నగునామనోహర
మూర్తియే యిది!

కృషికయువకుఁడు దుర్గాదాసునియాజ్ఞాప్రకారము నే
లపై మోకాళ్ల నూని యభివాదనము నేయబోయి చైతన్య
శూన్యుడై యామనోహరమూర్తిపాదములపై నొరిగెను. ఆ
కస్మికముగ, నకారణముగ నంబరరాజకుమారిక యగున బా
లికకు దేహము కంటకితమై హృదయము ప్రకంపితమై యామె
చైతన్యశూన్యయగుచు “హాదేవీ! స్వప్నము సత్ప్రమగుట

కలదా?" యని రాజనుహిషిపాదమూలమునఁ బడి మూర్ఛి
లైను.

అయిదవ ప్రకరణము.

ఔరంగజేబు సింహాసనమునకు వచ్చిన కొలఁదికాలము
నకే యమితప్రకృష్టశాలియు, యోధపురరాజునగుయశోవం
తసింహుని, అంబరాధిపతియు, వీర కేశరియు స్వగుజయసింహు
ని వినాశనము గావింపకున్న నార్యావర్తమునందఁగి హిందువుల
శారము నిలుస్తమగుట సంభవింపదని గ్రహించెను. స్వల్ప
కాలమునందే యాతనిదేవరక్తతృప్తి తృప్తిని బొందెను. పాప
పూర్ణావతారుఁ డగుఁనౌరంగజేబు యువరాజగు పృథ్వీసింహుని
వినాశ మొనరించి, విషప్రయోగముచేఁ బుత్రకోకాతురుఁడగు
యశోవంతసింహుని యమూల్యప్రాణములను, వీరధర్మపరా
యణుఁడగు జయసింహుని నిరుపమానజీవములను హరించివేసె
ను. కాని, యాతఁ డంతటితోఁ దృప్తుఁడు గాలేదు. యోధ
పురరాజునకు నూతనముగా నుద్భవించినశిశువును దుదముట్టిం
పకున్న నాతనిచిత్తమునకు శాంతియెక్కడిది? సామాన్యు తన
యనుచరులనుగూర్చి... "కౌశలముచేనైన, బలప్రయోగము
చేనైన, నాశాప్రదర్శనముచేనైన శిశువగురాజుకుమారుని దల్లి
చేతులనుండి తప్పించి తీసికొనివచ్చి వధింపవలయు"నని యా

జాపించెను. కఠినచిత్తుఁ డగునాపామషానిష్ఠురాజు దుర్గాదా
 సునకుఁ దెలియవచ్చెను. అతఁడు పుత్రశోకాతురమై పతివి
 యోగవ్యసనభారాకాంతయై యున్నరాజమహిషిని, ఆమెపు
 ట్టిన్నియునమీవారునకుఁ దీసికొనివచ్చి కొంతకాల మక్కడ
 నుండుటకు నేర్పాటుగావించి యుద్ధప్రయత్నములు చేయుచుం
 డెను. ఆసమయమునందు, అంబర రాజగుజయసింహుని రెండవ
 భార్య తనయాఁడుపిల్లను రాణాకు నొప్పగించి తానగ్నిప్రవేశ
 ముఁగావించుటకు మీవారునకు వచ్చెను. ఈకథాప్రారంభము
 నఁ బాఠకులు భర్తృవిహీనయగు నంబరరాణిని రాజసముద్ర
 ననోవర పార్శ్వముననున్న విష్ణుమందిరమహాద్వారమునందును,
 ఆమెకొమార్తెను గింశుకతరువుక్రిందను జూచియున్నారు. ఉ
 దయపురమునాడు భర్తృవిహీన లగు రాణుల కిద్దఱకుఁ బరస్ప
 రసాదర్శన మయ్యెను. అంబరరాణి తనయాఁడుపిల్లను యోధ
 పురరాజ్యమణి కొప్పగించి మృతపతిని గలిసికొనుటకై చితా
 రోహణము గావించెను. అదిమొదలు నేటివఱకును నెనిమిది
 వార్షికములకాలము, అంబరరాజకుమారికయగు నంబాలిక
 మహాగాజ్యమణి యగునరుంధతీదేవిసంరక్షణమునందేయుండెను.
 వీరనకుడగు దుర్గాదాసు యుద్ధసన్నాహములను బూర్తిగావి
 చుకొని, యశోవంతసింహుని కుమారుడగు నజితసింహుని బె
 ల్చికొనిపోయి ముగ్ధమమగునాపర్యతమునై నేకాంతస్థలమున
 దాచియుంచెను. విశ్వాసపాత్రుఁడగు సేనాపతి ముకుందదా

నునకును, బ్రభుభక్తి పరాయణులగు మహాదాసులకు
ను దక్క మఱియెవ్వరికి నాయేకాంతస్థలము తెలియదు. ఏర
రముని యగునరుంధతీదేవియు దుర్గాదాసునిఁ దనచెంతనిల్పి
కొని యక్కడకుఁజేరిన మిగిలినవీరులను యవనులతోయుద్ధము
గావించుటకుఁ బోత్సహించుచుండెను. అప్పుడప్పు డతిరహస్య
ముగఁ బోయి కుమారునిఁ జూచి వచ్చుచుండెడిది. నేడు కు
మారునిఁజూచి తిరిగివచ్చుచుఁ గాళిందీతరమునందు ముస
ల్మానుఘోషీరునిమందిరమునందు విడిసెను. ముకుండిదాసుగూడ
నామెతో ఘోషీరునిమందిరమువఱకును వచ్చెను. దుర్గాదా సా
వృద్ధఘోషీరును బాల్యమునుండియు నెఱుంగుటయెక్కాక, అనేక కార
ణములచే నాతనిఁ దనగురువుగా భావించుచుండెను.

అదిశరత్కాలము—ఆశుక్లపక్షపురాత్రి క్రిమముగాఁ
గడచిపోవుచుండెను. చంద్రుడు రాత్రియంతయు జాగర మొ
నరించి యలసి, పశ్చిమదిశకు వచ్చి విశ్రమించుటకై యాకాశ
ప్రాంతమునుండి దిగుచుండెను. కొండలోయదారిలోనొకప్పు
క్కగా దుర్గాదాసుఁడుమార్గాయాసముచే నలసి నిద్రించుచుం
డెను. అతనిపార్శ్వమునఁ గృషికయువకుఁడుశయనించియేదిదెగా
యాలోచించుకొనుచుండెను. వారిరువుర కసతిదూరమున నరుం
ధతీదేవియు, నామెచెంగట రాజకుమారికయుఁ బాలికి యునేలపైఁ
బరుండియుండిరి. అరుంధతీకినిద్ర-అంబాలిక మార్గశ్రమనలసిసను
నామెకు నిద్రపట్టలేదు. ఆమె సీలోత్పలములఁబోలుతనకన్నల

విప్పికొని యస్తంగతుడగుచున్న చంద్రనిజూచుచుండెను. కృష్ణికయువకుడు తనవలె రాజకుమారికకుఁ గూడ నారాత్రి నిద్ర పట్టుటలేదని యెఱుంగఁడు.

ఆకస్మికముగా స్వల్పదూరమునుండి విశేషముగా గుఱ్ఱపుడొక్కలచప్పులు వినవచ్చుచుండెను. కృష్ణికయువకుడు చకితుఁడై లేచి మొలలోనికిత్తి నొఱునుండి వీసి దుగ్గాదాసుని మేలుకొలిపి “హిసగా ! లేమ్ము. నీకత్తి నొఱునుండి తీయుము. బహుసంఖ్యాకముగుశత్రు సేన వచ్చుచున్నట్లున్నది.” అనెను.

దుగ్గాదాసు లేచి యశ్వరోహకు లగుయవననైనికులనేకులు దమ్ము సమీపించినట్లు గ్రహించి “మన మున్నవార మిరువరిము. కరవాలమునకు శోణితృప్తి తీరఁగలదు—కాని రాజమహిషిని రాజకుమారిని రక్షించువారెవరు?” అనెను. యువకుఁడు “మార్గము చాలనిఱుకుగా నున్నది. ఒక్కమాఱుగాఁ జాలమందిగుఱ్ఱపురౌతులు ముందటికిఁరాజులగు. మీరు రాజమహిషిని రాజకుమారిని వెంటబెట్టుకొని పోయినచో శత్రుఁడైనప్పుడు ముందటికి రాకుండ నిష్కడనే నిల్చివైచెదను.” అనియెను.

క్షణమాత్రము యోజించి యువకుని సుకుమారవదనమును జూచుచు దుగ్గాదాసు “అంతకుంటే వేఱుపాయము లేదు. సాధు ! వీరబాలకా! సాధు! వీరునివలెఁ గౌఁగింపు

లను విశదీంపుము ! స్వర్గమున దానికే బురస్కాదియుగలను.”

అని చెప్పి రాజమహిషిని జూచి. “అమ్మా ! ఆలసిగనుట కవకాశము లేదు. అశ్వము నధిరోహింపుము” అనెను.

కృషికయుచుండు ప్రిపుల్లనయశుడై రాజకుమారియు ఖమండిలమున జూచెను. ఆచూపులలోనుండి “ఇగాకొఱకుఁ బ్రాణముల నర్పించుటయు సుఖమే” అనుభావమున్నట్లు రాజకుమారి గ్రహించెను. దుర్గాదాసు విషాదముతోడను, అభిమానముతోడను గన్నలు నలిమికొనుచు గుఱ్ఱమునెక్కెను. రాజమహిషియు నంబాలిక నెత్తికొని యశ్వము నధిరోహించెను. అంబాలిక గుఱ్ఱపుకల్లమును బట్టుకొని నిలిపి “దుర్గాదాసా! నీవు క్షత్రియవీరుడవు గావా? నేను ప్రాణభయమున శత్రువులకు వెన్నిచ్చెదవా?” అనియెను. దుర్గాదాసు గంభీరస్వరముతో “అమ్మా! ఆడుబిడ్డలయుపదేశమును వినకు కీడి సమయము కాదు. రాజమహిషీ! గుఱ్ఱమును బరుగెత్తి పుము. నిలిచి మూలసింపిరచ మిమ్ముల రక్షించుట నాకు సాధ్యముకాదు.” అనియెను. అంబాలిక మరల గల్లమును బలముగా బిగించి పట్టుకొనియెను. అప్పుడు రాజకుమారి “వత్సా! నీకున మీరినమున నెక్కడకు బోయినది?” అనియెను.

అంబా—(కన్నలు నీరునిండ బిగ్గరిగా) దేవీ! మీరుఁ బ్రాణములపై భయమున్నచో మీరు దుర్గాదాసుతోఁ బలాయనము గావచ్చు—నే నీ వీరభాలకుచి—

కత్తులయుణయుణశబ్దములందును శత్రువులహఠాకార
 ధ్వజములందును గాఢకుమారికకంతస్వర మణగి విలీనమై
 పోయెను. చూచుచుండఁగనే శత్రుసైనికులకత్తులు కృషిక
 యువకుఁ డెత్తియున్నకత్తిపైఁ బడి ప్రతీహతములు గాఁజొ
 చ్చెను. ఆమె యనేక ముద్ధములలో నశోన్మత్తులగువీరులఁ
 గాలాగతయూర్జుల ననేకసర్వాయములు చూచియుండెను.
 కాని యసహాయుఁ డగునొక్కబాలునికీ కైదురుగ సశస్త్రు
 లగునిన్నుగ్గురుయోధులు నిలిచి యెదుర్చుటయును, అట్టినుండ
 రసుకుమారబాలకునివక్షమున నేకకాలమున నన్నికత్తు లొక
 స్మికముగఁ బరుటయు నామె యెన్నఁడుఁ జూచియుండలేదు;
 వినియుండలేదు. రాజకుమారికి నృప్తిశక్తిలోపమై క్రమముగా
 నామె చైతన్యవిహీన గాఁజొచ్చెను—అప్పుడామె “హా, కఠి
 నాత్ముఁడ వగునోదుర్గాదాసా! ఇదియేవా నీ వీరధర్మము.”
 అని యటచుచు రాణభుజముపైఁ దలనాల్చి మూర్ఛితి
 యయ్యెను. రాజమహిషియు రాణోడు నీనావతియు గుఱ్ఱములను
 బరుకెత్తించుకొనుచుఁ బర్వతశృంగముల దాటిపోయిరి.

ఆటవప్రకరణము.

ప్రభాతసమయమున ఫకీరునిమందిరద్వారమున నొక
 నారీమణి యొంటిగ నిలిచి యుండెను. ఫకీరు నేలపై మోకాళ్ల
 నూని వీరాసనమునఁ గూరుచుండి, యెదపైఁ జేతులను జేర్చి

కొని, కన్నులు మూసికొని భగవానుని స్తోత్రము చేసికొను చుండెను. యవనభాషలోఁ గాదు... పవిత్రదేవభాషలో-దివ్య కంఠముతో నానిర్జనమందిరము ప్రతిధ్వనించునట్లును, అమృతమయవిశుద్ధశబ్దోచ్ఛారణచేఁ బార్శ్వస్థిత యగురమణిదేహము పులకితమగునట్లును ముసల్మాను యోగి యనాదిదేవునాగాధిపతి ముండెను. ఇంచుక సే వైనపిమ్మట నాఁడెను కన్నులు తెరిచి, చెంత నిలిచియున్న రమణినిఁ జూచి “వత్సా! నేను నీముఖము, డలము కందువాటియున్నది; మఱి మేదైన నశుభసమాచారము కల్గినదా?” అని యడిగెను.

రమ—(చేతులు జోడిచుకొని) తమయః జ్ఞానబొంది పోవుటకై వచ్చితిని.

ఫకీ—ఎక్కడకుఁ బోగోరుచున్నావు?

రమ—స్వామీ! అభాగిని నకారణముగా విట్లు ప్రశ్నించితిరి. నాహృదయభావములలో మీరెఱుంగని దేమి కలదు?

ఫకీ—(విషణ్ణవచనముతో) మౌనభాగినీ! తెలిసినది. నీవు దుగ్గాదాసుని గిరిమర్గమునకుఁ బోగోరుచున్నట్లున్నావు. కాని కొన్నివిషయములకుఁ బ్రశ్నోత్తర మిమ్ము?

రమ—అజ్ఞ యొసఁగును!

ఫకీ—నిన్న నాకృషికవీరమువగునిఁ జూచియుంటివా?

రమ—స్వామీ! యవనము నిరక్షరాధు లగువారదే

వపురవాసులపైఁ బడి యనేకదుర్జయము లొనరించుచుండఁ
బడి, తమ కాసమాచారము విన్నవించుటకై వచ్చుచున్న
ప్పుడు తోవలో నొంటరిగఁ బరుండియున్నయాబాలకుని గని
యాలని వెంటఁబెట్టుకొనివచ్చి మీకాసమాచారము నెఱి
గించితిని.

ఫకీ—ఆతఁడు నిన్న గుర్తిచెనా?

రమణ—ఆతఁడు నన్నెట్లు గుర్తిపఁగలఁడు?

ఫకీ—సీవారఁ జెప్పఁడని యెంచితివి?

రమ—స్వామీ! అపరాధమును మన్నింపవలయును,

మీరంతర్యాములై యున్నను నాహృదయమును దెలియ
రైతిరి.

ఫకీ—అయినచో మరల సీవారనినిఁ జూచుటకుఁ బ్ర
యత్నింతువా? గిరిమర్గమునఁ వారనిని జూడఁగల వచునిశ్చయ
మెక్కడిది?

రమ—మీరు భక్తిమఁజెందుచున్నారు. ఆతనినిఁ జూడ
వలయుననునాశ నాకు లేదు. ఆతఁడు నన్న గుర్తింపకుండుట
యును మంచిదియే. నాపరిచయమువలన నాతని కేమిలా
భము? నిన్నరాత్రి మందిరమున నంబరరాజకుమారియు
నాతఁడును గలిసికొనినప్పుడు నేను వారిహావభావవిలాసముల
నట్లే చూచుచుంటిని తరువాత రాజకుమారివలన ననేకవిశే
షములఁ దెలిసికొంటిని. అది మొదలు నాహృదయమునఁ దొక

కొత్తయీస యదయించి, శత్రువధాభిలాషము హెచ్చి నాతండ్రిని జంపినవారిచేఁ గలప్రతిహింసానలము ప్రజ్వరిల్ల సాగెను. మీబిడ్డవాచాలతకు మన్నింపవలయును. వీరునిహృదయము నాఁకీ ప్రేమోన్మత్తమైనచో నసాధ్యకార్యసాధనమగును. ఆతఁడు యవనయుద్ధమున జయలాభ మొందుటచేఁ దన పవిత్రప్రేమము చరితార్థమగునని గ్రహించినచో నచిర కాలముననే యార్యావర్తమునఁ దాతటను యవనరక్తప్రవాహము ప్రవహించి, భారతవర్షము శత్రుశూన్యమై యావ్యవిజయోత్సవము సాఘటిల్లఁగలదు. అప్పుడు స్వామీ! ఆజయ మహోత్సవమున మఱియొక ముగిలోత్సవము లభించినచో జన్మము చరితార్థము కాఁగలదు.

శకీ—(ద మార్ద్రహృదయముతో) బిడ్డా ! ఇప్పుడు నీచిత్తము నీ స్వాధీనమునం దుంచుకొనఁగలవా ?

రమ—(చేతులు జోడించుకొని) మీప్రియశిష్యుని తనయ నగుచాకు మీనటాక్షమువలనఁ బుత్తము స్వాధీనమునం దుంచుకొనట యసాధ్యకార్యముగాదు. మీరాశీస్వదింప వలయును. ఈహృదయము మీ హాహుమాహాత్మియైన సుదీక్షి తము గావింపఁగలను.

రమణి శకీకునకు వందన మాచరించి వెడలిపోయెను. పోవుచపుడెల్లను శకీ రాశీస్వాదము చేయుచుఁ జేసెను. ఉదినమున

నాశీర్వదించుట నుటచిహ్నమైనవి యామెహృదయమునకు వచ్చి సపుష్ప మొట్టమొట్టికి గళ వలె పడజొచ్చెను.

రిమణి వెడలిపోయినపిమ్మట ఘోర కిష్కంధము గన్నులు మూసికొని ధ్యానించిమగ్నుఁ డయ్యెను. ఇంచుక సేపై నపస్మయ నాతఁడు కన్నలు తెరిచి చూచునప్పుటికి బహుసంఖ్యాకు లగుముసల్మాన్లు సెనికులు సంకెలలో నున్నప్పటికియువకునితో మాదిరములోనికి వచ్చిచేరిరి. సైన్యములకు నాయకుఁడైచి అఫ్ జల్ ఖానును. జూచి “ఘోర మీరు నన్ను రాజద్రోహిననిపట్టు కొని ఛాదువహావారియొద్దకుఁ గొంపోవుటకు వచ్చియున్నారని నేనెఱుంగుదును. నడువుఁడు. బలప్రకాశమువలనఁ బ్రయోజనము లేదు. నేను సిద్ధముగానే యున్నాను” అనియెను.

అఫ్ జల్ ఖానుఁడు తనయనుచరునిజూచి “చెవుల కింప గునీకాఫర్ ఘోరునిమాటలను విని మోసపోకుఁడు. ఈతనికిని సంకెలలను వేయుఁడు” అనియెను. ఘోరు నవ్వుచు ముందటికి వచ్చి సంకెలకై చేతులనిచ్చెను.

పడవప్రకరణము

ప్రభాతసమయమున “అజమీరు” నగరమునఁ బాదుషావారిదర్బారు. రాజప్రసాదమునకు మూడువైపున దర్బారుమహాలు మస్తాబు చేయబడియెను. చంద్రికాంతశిలానిర్మిత

తము లగువిశాల స్తంభములు కాంతిమయ మణిముక్తాభరణములచే శోభిల్లుచుండెను. దానిపై వజ్రపుగుత్తులు వ్రేలాడుచున్నవితాన మలరారుచుండెను. నక్షత్రవిరాజిత మగుగగనతలము నంటి, ప్రకాశమానము లగుముత్యాలపూలచెట్లు, పద్మరాగపుష్పములచేతను, అయస్కాంతశిల్పములచేతను విలసిల్లుకొమ్మలతో వ్యాపించియున్న ప్లవంగుడుచుండెను. సభామాడపమధ్యమునం దున్న రత్నసింహాసనమునందలి మణికాంతులు సూర్యరశ్మిలచే బ్రతిఫలితములగుచు ముక్తాభిరతి స్తంభములపైనున్న మణిమయచంద్రాకాంతమునందును, సభాసదుల యుష్ణీషములందును వివిధవర్ణకాంతులను బ్రసరింపజేయుచుండెను. దర్బారున కిరుగడల నొక్కోతిదుస్తులను ధరించి కదలమెదలకున్న సైన్యదళము చిత్రప్రతిమలవలె నిలిచియుండెను. రత్నసింహాసనము శూన్యమై యుండెను. పాదుషహా యింకను రాలేదు. ఆ యసంఖ్యాక సేనాదళమును ఉమావ్రుణును సాదుషహావారి యాగమనమును నిశ్శబ్దముగా నిరీక్షించుచుండిరి. రాజభటులయధీనమునం దున్నకృషికయు వకుఁ డొకపార్శ్వమున ముసల్మానుఘోరీతో నిలుచుండి ఖాదుషహావీరిదర్బారును దిలకించుచుండెను; మఱియు గంభీరమూర్తులను దాల్చి సువర్ణోష్ణీషధారులై దీర్ఘములైనతమగడ్డములను సవరించుకొనుచు సముచితాసనము లధిష్ఠించి మానధారులై దీర్ఘముగాఁ గూరుచుండియున్న సభాసదులముఖమండలములను దృష్టిచి చూచుచుండెను. ఆవిశాలసభామాడప

మునం దొక్కహిందువుడైనను వాని కగపడలేదు. నిశ్శబ్దము గానున్న యాసభామండపమునందాతలు నాకస్మికముగా “నల్లా హోలాఅగ్బో” అను గంభీరధ్వాన మొక్కమాటుగా బయలు దేడెను. ఆశబ్దముతో సైనికులు నుమాపులు నొక్కమాటుగా లేచి వంగి నేలను ముట్టి వందనములు గావించిరి. పిమ్మట నొక్కనిమిషములో సభాస్థానముంతయు మరల నిశ్శబ్ద మయ్యెను. కృషికయువకుఁడు చూచుచుండఁగనే యనర్ఘ మణిమయభూషితుండును, వామనాకారుండు నగుభాదుషహా యొంటరిగా నగుమొగముతో వచ్చి సింహాసనమునఁ గూరు చుండెను. ఔరంగజీబు ముహూర్తమార్త్రమే మానముగ నుండెను. పిమ్మట నాతఁడు సభామండపము ప్రతిధ్వనించు నట్లు ఫీరగంభీరస్వరముతో సభాసదుల నవలొకించి “ముస ల్మానుఉమాపులారా ! సనాతనమహమ్మదీయధర్మప్రచార కులారా ! మన మింతవఱకును సమగ్రభారతవర్షమునందు మహమ్మదీయధర్మ మొక్కటియే వ్యాపించునట్లు శ్రమపడి చేసినప్రయత్నము లన్నియు—నేఁడు మాకు వచ్చినవార్తయే నిజమైనచో—గాలిలోఁ గత్తి ని విసరినట్లే విఫలములైపోవును. వృద్ధముసల్మానుఁ డి రొకఁడు ముసల్మానుధర్మద్రోహు లైన హిందువులపక్షము వహించి బహుసంఖ్యాకులైనయవనవీరుల ప్రాణములను హరించెనని అఫ్జల్ ఖాను చెప్పుచున్నాఁడు. అందువలన సేనాపతి యాముసల్మాను ఁ డిరునకుఁ దగినదండ నము విధిపుడని వేఁడుచున్నాఁడు. కాని మేమట్టియపవాద

మున విశ్వసింపజాలము. అఫ్జల్ ఖాను వచ్చి యియ్యప వాదవృత్తాంతము కుజపుష్పముచుకొనసేవో మేమది యిగ్గా లకమనియు నసత్యమనియుఁ దోసివేయఁగలము ” అనియెను.

వృద్ధుడగు సభాసముఁ డొకఁడు కోపభరితుఁడై లేచి నిలుమండి “జహాపనా ! ఇది యసంభవము. స్వయముగా మహాన్ముదుని యవతారముభరించి యలగగీరుఖాసపహా వారిరాజ్యమందు ఘోర కాళరులతోఁ జేరుననట మేము స్వప్నమునందును విశ్వసింపజాలము. అఫ్జల్ ఖాను తెగినప్ర మాణములను జూపింపనిండు; అట్లు కానివో నాతనికి విచారణమునందే యుచితమగురాజదండనము విధింపవలయును.” అనిపలికెను.

అఫ్జల్ ఖాను చేతులు జోడించుకొని “ఆఫీకీరు సభాస్థానమునందే యున్నాఁడు. ఆతనినే యడుగవచ్చును” అనియెను.

బేరంగజీబు నగుమొగముతోఁ ఘోరీరుని జూచి “మీరు ముందటికి వచ్చి యిచ్చటినభాసదులసమీపమున నిలిచి ఘోరీ రనుపవిత్రనామమునకు సంభవించిన ఘోరాపవాదకళంకము దొలఁగించుకొనవలయు.” అనెను.

ఘోరీరు ముందటికి వచ్చి సార్వభౌముని రత్నసింహాసన మున కెదుగుగా నిల్వఁబడియెను. సభాసదులందఱు సనింద్య మగు నాకాంతిని, నపూర్వమగు నామూర్తిని దదేకదృష్టితోఁ

జూచుచుండీరి. హాసమయమగు నాతనిముఖమండలమునాదలి
 శ్వేతశృంగారాశి పవనస్పర్శముచే సంచలించుచుండెను. శుభ్ర
 జటాజూటముచే దీర్ఘమైనయాతనివీరదేహము సగమువజుకు
 నాచ్చాదింపబడియెను. కన్నలయందలిదివ్యోజ్వలకాంతి కడ
 లంబునుండెను. విశాలలలాటము దివ్యజ్ఞానగౌరవముచే దేజః
 పుంజముల వెలార్చుచుండెను. ఘోర శ్రేష్ఠోనుయకలక్షము
 లచే సభాసదుల నిక్షిప్తించి సాలశాఖాసవృశములైన తనదీర్ఘ
 బాహువులను బైకెత్తి గంభీరస్వరమున “భారతసార్వభౌమా!
 సభాసదులారా! వినుడు. సేనాపతి యగు నఖజిల్ఖానుడు
 చెప్పినదంతయు సత్యము. ఎనుబదిసంవత్సరములకాలము భగ
 వానుడగు మహమ్మదుపవిత్రోపదేశముల సధ్యయనము
 చేసి వానినుండి నేర్చికొనినపవిత్రధర్మముల ననుసరించి య
 దూరదర్భియు నీచాశయుండును. స్వార్థపరాయణుండు నగు నీ
 ఛాదుషహా నిష్ఠురగాజనీతికి విరుద్ధముగా నస్త్రధారణము చేసి
 తిని. అమితవిక్రమశాలి యగుమొగలసమాట్టనకు విరుద్ధ
 ముగా సంసారత్యాగియు, హీనబలుడు నగునానంతిఘోర
 చేయుబలప్రయోగము మదించిన యేనుగుతుండముపై దోమ
 కుట్టినట్లుగును. కాని యీనశ్వరనరదేహమునందు రక్తసంచా
 లన మొందాక నుండునో, ఈబాహువులయందు బసిబాలుని
 శక్తివంటి శక్తియొందాక నుండునో యందాక నేనిప్పటివలెనే
 పాపపుణ్యములనడుమ జరుగుచున్న యుద్ధములయందు బాప

మన కెదురుగా నిలుచుండి పాణములపైనాశవదలి యుద్ధము చేయుచుండెదను. ఇదియే నాకిహపరధర్మసాధనము. ఇది నా యిష్టగురుదేవుఁ డగుమహమ్మదునిసత్యసనాతనధర్మసారోఽదేశము.” అనియెను.

సభామండప మాశ్చర్యముచే స్తంభితి మైపోయెను. ఫాగూషహ్ తుణకాలమూరకుడి గంభీరస్వరముతో మెల్లమెల్లగా “వినుము, కపటాచారి యగు కాఫరునికంటెను నీచుఁడవుగుఱువేషపాపండా ! నీవిప్పుడు నీపాపపునాలుకచే మహమ్మదునామోచ్చారణముగావించి యిక్కడిముసల్మా నుమ్మాపులకర్ణకుహరములఁ గళంకితములు చేసితివి. కాఫరుధర్మధ్వంసులగు నీవీర సైనికుల హృదయములయందు విషమయవేదనను గల్గించితివి. పవిత్రమహమ్మదీయ రాజసింహాసనమునకు ఘోరతరావమానమును గూర్చితివి. అందువలన నీవిచారణమునందు గావించుచున్న భారతసార్వభౌమునియాజ్ఞను వినుము. రేపటిప్రభాతమున నీపాపపునాలుకను గట్టికవానికత్తిచేఁ దుండతుండములుగా ఖండించి ముసల్మానధర్మావలంబు లగుప్రజలసమ్ముఖమున నిన్నఁ బందికాళ్లచేఁ ద్రొక్కించెదన” అని యాజ్ఞాపించెను.

సభాసదులెల్లరు దివ్యకౌంతిసమన్వితుఁ డగుఘకీరునివధను గూర్చినరాజాజ్ఞను విని యాశ్చర్యపడి ఖిన్నులైరి. ప్రధానమంత్రియగు “దిలియార్ ఖాను”లేచి చేతులు జోడించుకొని

“జహాపనా! ఈమనుష్యుడు ముసల్మాను ఫకీరుడై యున్న సంగతి మఱచినట్లు తోచుచున్నది.” అనియెను.

సమాట్ట కోపకంపితస్వరముతో “దిలియా! ఊర, కుండుము. కాఫరును ముసల్మానని చెప్పవానికి మరణదండన ము విధింపవలయు నని “ఖురాన్ ప్రదీప్” నందున్నది” అనియెను.

ఆక్షేపించుట కింకెవ్వరును సాహసింపలేదు. ఉమాప్రలంబును మానగంభీర భావముతో, బక్రీనియచలితముఖమండలమును జూచుచుండిరి. కేవల మఫ్జుల్ ఖానునిముఖమునందు మాత్రము హర్ష చిహ్నము లగపడియెను. ఆతఁడు లేచి నిలిచి “ఇక నీఫకీరు వేషపాషండుని యనుచుండగు కాఫరుయువకుని విషయమునఁ దగినరాజదండనమున కాజ్ఞప్రయచేయవలసియున్నది” అనియెను.

హిందూయువకుని, ఉమాప్రలయెదుటికిఁ దీసికొని రండని. పాదుషా యాజ్ఞాపించెను. కృషికయువకుఁడును సభాసదులయెదుటికి వచ్చి నిలిచెను. పాదుషహ యిట్లు చెప్పఁదొడఁగెను.—“మీయెదుట నిలువఁబడినసుకుమారసుందరియువకుఁడు జాతీయందు హిందువుఁడయ్యును వీరత్వమునందు మీయందలిముసల్మానువీర శ్రేష్ఠునకు సమకక్షివీరుడై యుండుననితోచుచున్నది. అందుచే నీతనిని ముసల్మానుమతమునఁ జేర్చికొని మీవలె నుచ్చపదస్థుని గావింపవలయుననిమాయభిప్రాయము.

ఈతఁడు మహమ్మదీయమతధర్మదీక్షితుఁ డయ్యెనేని దినదినము మాసింహాసనగౌరవము వృద్ధిపఱుపఁగలఁ డని విశ్వసించుచు న్నాము. హిందూయువకుఁడా! ఉమాప్రభులకువందనముచేయుము. నీయదృష్టము మంచిదయ్యెను. నేటిసాయంకాలము న మాజుచేయుటకుముందు వీరందఱును మహాత్మాహముతో నిన్న సత్యమగుముసల్మానుధర్మమునంగు దీక్షితుని జేయుదురు. పిమ్మట నిన్న బహుమానపురస్కరముగా నుమాప్రభువద వియం దుంచి నీవీరత్వమునకుఁ దగినట్లు సంభావింపఁగలరు.”

నిర్భీకుఁడగుయువకుఁడు మందహాసవదనుడై పుత్రస్వరముతో “భారతసార్వభౌమా! యవనులపరిచయము హిందూవీరునకుఁ దగినబహుమానమే యగును. ఈబాహువులు రెండును, ఆర్యధర్మమునకు విరోధియైనదానపునివక్షమును జీల్చుటకు సృష్టింపఁబడినవి—యవనచరణ సేవకై సృష్టింపఁబడలేదు” అని ఘంటాపథముగఁ బలికెను.

ఫాదుషషా ఆరక్షనేత్నుఁడై నలుదెసలఁ జూచి క్రోధవిషాదములతో “హా, ఉమాప్రభారా! ఇప్పుడు నేను జాగ్రదవస్థయందు స్వప్నమును గాంచుచున్నాను. కాలభుజంగము పడగపైఁ గాలుంచినట్లైనది; మృగేంద్రునిశిరమున గుంటనక్కగోరుగుఁగ్నిచ్చినట్లైనది. నేనిప్పుడు మేల్కొనఁగల్గితిని. మజ్జేమి? కటికవానిని బిలిపిపుఁడు” అని స్థిరస్వరముతోఁ బలికెను.

సైనికదళమధ్యమునుండి కాలాంతకమూర్తివలె నున్న కటికవాఁ డొఱిదీసిన కత్తితో ముందఱికివచ్చి నిలిచెను.

వృద్ధుఁడగుముసల్మానుఫకీరు వేగముగా ఘాదుషహావ ద్దకు వచ్చి వజ్రగంభీరస్వరముతో నానిశ్శబ్దసభాసదనముమా టుమోగ్రగునట్లుగా “వినుము! ఔరంగజీబుఘాదుషా! వినుము! మూర్ఖతకును మేరయున్నది. అదూరదర్శిత్వమునకును బరిణామమున్నది. ఈవీరయువకునిరక్తబిందువొక్కటి భూమిపైఁ బడినతత్త్వణమే నీతల తెగినమొండెము నేల నాలింగనము చేసికొనునని నిశ్చయముగాఁ దెలిసికొనుము” అనియెను.

ఘాదుషా మహిమాగ్రుడై యాడుగఱచుచు “చీ!యు న్మత్తఫకీరా! నేను భారతవర్ష సమాగ్రును” అనియెను.

ఫకీరు తీవ్రకటాక్షముతో ఘాదుషహాముఖమండలమును దృష్టించి చూచి యాతనికన్నుల కెదురుగఁ జేతివ్రేళ్ళచే నొక టిరెండుసారులు సంజ్ఞ చేసి “నీవేసార్వభౌముఁడవా? పైకొకసారి కనుదెఱచి చూడుము. సమాగ్రైవ్వరు?” అనియెను.

ఘాదుషా మంత్రాహతునివలెఁ దలయెత్తిచూచి కన్నులను దెఱచి రెప్పపాలులేనిదృష్టితోఁ దనతలపైనున్నయాకాశమును జూచుచుండెను. మంత్రబలమో కాక మెస్మరిజమో మేము చెప్పజాలము. ఔరంగజీబు పైకే చూచుచుండెను. ద్వాదశచంద్రకిరణములచే దిజ్మండలమువెలుంగ గౌరమయమైనదివ్యకాంతితో, రత్నఖచితకిరీటముతో శోభింపుచు

న్నయగ్భరుసార్వభౌముడు జ్యోతిర్మయస్వర్గవిమానమునఁగూ
 రుచుండియుండెను. విమానమునకు నలువైపులఁ బ్రీపుల్ల వద
 నులుఁ బులకితనేత్రులు నగునసంఖ్య దేవతలు చుట్టుకొనియుం
 డిరి. ఔరంగజీబు మహాశ్చర్యదృష్టులతోను, గలతవాతీనప్రా
 ణములతోను, శూన్యవీక్షణములతోను, నారాజరాజేశ్వర
 మూర్తిని జూచిచూచి, క్రమ్మఱదనసభామండపమువైపునకు
 దృష్టిని మరల్చి చూచెను. ఏమిచూచెను? చిరత్నరత్నరాజి
 చేఁ బ్రదీప్తవజ్రమాలికలచేఁ బ్రకాశించుచున్నయావంతద
 ర్బారు భయంకరఘోరాంధకారమున మునిగిపోయెను.
 మఱియు నాయంధకారమధ్యమున నగ్నదేహులును భయం
 కర వదనులును వికటదంష్టులును నగుదానవు లట్టహాస
 ము గావించుచుఁ గోలాహలము చేయుచుండిరి. మరలనడేమి!
 ఎదుట నాకాశమునుండి పడినచంద్రునివలె ధూళిలోఁ బడి
 దొరలుచున్న దివ్యకాంతిసమన్వితుఁడును దండియు నగు
 షాజహాను బంగారుసంకెలలతో నాబద్ధుడై యుండును. సమీ
 పమునఁ బెద్దన్నయగు “దారా” పీఠమూర్తి శూలాఘోషితమై
 యుండెను. ప్రేమాస్పదుఁడగుతమ్ముఁడు షుజానునిఁబిన్నముం
 డము శూన్యాకాశమున వేలలాడుచుండెను. ప్రియదర్శనుఁ
 డైనతమ్ముఁడు “మురాద్” రక్తమయశరము ధరాతలమునఁ
 బడి పొరలాడుచుండెను. సమాగ్రిట్లు కెవ్వనఁ గేకవైచి కంపిత
 కళేబరముతో సింహాసనమునుండిలేచి నిలిచెను. ఉమావ్రులు
 చూచి యతనికడకుఁ బరుగెత్తుకొని వచ్చిరి. పాదుషహాకు

జబ్బుగా నున్నదని వైష్యులను దోడ్కొని వచ్చుటకు జనులు దశదిశలఁ బరు వెత్తజొచ్చిరి. కొండతాతనిబట్టుకొని విశ్రాంతిభవనమునకుఁ గొంపోయిరి. దర్బారుముగి సెను.

ఎనిమిదవప్రకరణము.

సాయాకాల మైనపిమ్మట ఘాదుషహా విశ్రాంతిభవనమున నేకాంతముగాఁ దిరుగుచుండెను. సమీపమున “నఫ్ జుల్ ఖాను” చేతులు ముకుళించుకొని నిల్వఁబడియెను. ఘాదుషహా మూతినిం జూచి “సేనాపతీ! శత్రువు లిద్దఱుకును దండ విధానము కాలేదని నీవు మనస్సులోఁ జెంతించుచుంటివి గాఁ బోలున.” అనియెను.

అఫ్—వారిపైఁ దమకృపాకటాక్షములు ప్రసరించిన పిమ్మట వారు శత్రువు లెట్లగుదురు? కాని, వారిద్దఱును రాజ శాసననియమములకువిరుద్ధముగా సంచరించుచున్నాఁడెనూ? వులకును, ఉద్యోగస్థులకును విరోధముగా సంచరింపఁగూడదని భావించి నేనే కారాగారమునకుఁ బోయి వారిని విడుదలఁ గావించితిని.

అఫ్ జుల్ ఖానుఁడు సమస్తవదనమండలము గంభీర భావమున ధరించియుండుట నెఱుంగక నిట్టూర్పు విడుచుచు “అయ్యర్వురియదృష్టము నింతచూచిదని నేనెన్న కొనలేదు” అని యెను.

బౌర — జరిగిపోయినదానికి వ్యసనపడిన నేమిలాభము? నేడావృద్ధులకును జూచిపిమ్మట నీకెట్టియభిప్రాయము గల్గియున్నదో చెప్పుము.

అఫ్ — ఆతఁడు పిచ్చివాఁడు; పాపండుఁడు; కాఫరుఁడు; నరాధముఁడు!

బౌరం — మేమిప్పుడు నూతనరాజనీతి ననఁగించి రాజ్యప్రవృత్తుల మగుట యనర్థకమయినదని వృద్ధులకుఁ జెప్పుదుటయేకాక, అగృహహింసహం యేర్పాటుచేసి ప్రచారము నకుఁ దెచ్చినరాజనీతియే మొగలుసామ్రాజ్యమునకు శత్రుత్వమునదని చెప్పుచున్నాఁడు.

అఫ్ జుల్ ఖాన — ఆపిచ్చివాఁడేమి చెప్పజాలఁడు? ఏమి తెలిసికొనజాలఁడు? కాఫ రెప్పుడైన ముసల్మానలను బ్రశంసించునా? గుడ్లగూబ యెన్నఁడైన నెలుగును మెచ్చుకొనునా?

బౌర — అయినచోఁ బూర్వము ప్రచారమునందుండెడిరాజనీతినిబాధనములకంటె మేమిప్పు డేర్పాటుగావించినవే. సర్వోత్తమము లనఁబడు మీరునస్సుల నెట్టిసందేహము లేకుండదా?

ఇచ్చకములాడి, ముఖస్తతులు చేసి యుబ్బించుస్వభావముగల “యఫ్ జుల్” చేతులు జోడించుకొని “జహాపనా! ఆవిషయమున దేవర యీపాదసేవకుని మరలఁ బ్రశ్నించుట యెందులకు? తమవంటి రాజనీతిజ్ఞులు జగమున నెవ్వరున్నారు? అగృహహింస వారియవ్యవస్థవలనఁ గాఫరునకుఁ గన్నులు నెత్తి

కెక్కినవి. ఇదివఱకు నిది ముసల్మానురాజ్యమని యెవ్వరు నను
కొనుటలేదు. ఇంతకాలమునకు ముసల్మాను వశమునకు
సూర్యతేజులైనయలంగీరుఘాదుషహావా రవతరించుటచే నంధ
కారము వోయి “ఖురాన్ షరీఫ్” యొక్క వెలుగు జగత్తునందం
తటను బ్రకాశించుచున్నది! మీ బాహుశక్తిచేత హిమాలయ
మునుండి కన్యాకుమారికాగ్రపర్యంతముగల రాజులందఱు
దేవరివారికిఁ బాదాకాంతులై యున్నారు. మీయఖండప
రాక్రమము విని రాజపుత్రస్థానమునందును మహారాష్ట్రదేశ
మునందును గలదుర్ధ్వహిందూరాక్షసులందఱును భయవిషా
దములచే జీవచ్ఛవములై యున్నారు. మీయమానుషధర్మ
బలముచేఁ గోటికోటిహిందువులు ముసల్మానులకుఁ బాదాకాం
తులై పడియున్నారు. మఱియు—

ఔరం—మఱియునా? బలమగు నొక్కపదాఘాతము
చే, స్తుతిపాఠకుఁ డగునఫ్జుల్ ఖాను ప్రక్తియెముకలను జూర్ణ
ముచేయఁగలను.

ఘాదుషహా అఫ్జుల్ ఖానునిగుండెలపైఁ గాలూని బల
ముగా నేల కంటఁద్రొక్కి పట్టి “నోరెత్తకు గులామా! నీవంటి
ముఖస్తుతిపరాయఁబుగువంచకులదురాలోచనలలోఁ జిక్కికొని
మొగల్ సామ్రాజ్యము పాడై సాతాళమునకుఁ బోయినది.
నేను రాజనీతిజ్ఞుడనా? అందుచేతనేనా యిరువదికోట్లభారత
ప్రజలు నాహృదయకర్తమును బాసముచేయుట కాతురులై

యెదురుచూచుచున్నారా? నేను మూఢులలో మూఢుడను. అందువలననే భయప్రదర్శనముచేతను కిడ్డసంచాలనముచేతను, ఈయిరువదికోట్లప్రజలను స్వాధీనమునం దుంచుకొనవలెనని యోచించితిని. —నేను సరాధముడను. నేను మూఢుడను—అందువలననే లోకకంటకుడనై లోకోత్తరమగు ప్రాచీనరాజవంశమునఁ బుట్టినయామహారథులను సేవక “గులాము”జాతియందుఁజేర్పవలయు ననియాశపడుచున్నాను. వాలుకాసేతువున వారిధి దాటఁగోరుచున్నాను. నాకు విశేష బల మున్నదా? నాచేతితోనే నాగులబాహువును ఖండించి దూరముగాఁ బాటవైచితినే. పూర్ణధర్మావతారుడనా నేను? స్తుతిపాఠకుడా! మిథ్యావాధీ! అందువలననేనా యీవిశాల రాజ్యమునఁ జెవులు చిల్లులువడఁ జేయునాహాకారరవములున్నవించినవి! అందువలననేనా నాప్రియతమనోదరులగు “దారా, సుజా, మురా”దులరక్తముచేతను, బరమారాధ్యుఁ డగుతండ్రి కన్నీటిచేతను, బవిత్రప్రాణులగు హిందూవీరులహృదయరక్తముచేతను నాయీదురాకాంక్షయ నెడిదానవ యజ్ఞాన్నిని బ్రజ్వరిల్లఁజేసితిని!” అనియెను.

భారతసార్వభౌముఁ డశుఁగోచనుడై యాకాశము వంకఁ జూచుచు మరల నిట్లు చెప్పఁదొడఁగెను. “రాజకుల గురుస్వరూపుడ వగునోయగ్గురుసార్వభౌమా! నీదివ్యచక్షువులచే నొకమాఱు తిలకింపుము. నీవంశమునకుఁ గులాంగారుఁ

దును, నీచాళయుఁడు నైపుట్టిన యారంగజీబు మూర్ఖతచే బంగారువంటిభారతెవర్షము భస్మమైపోయినది. నీప్రియరాజ్యము పాపనాగరమున మునిగిపోయినది. మర్త్యలోకమున నీవు ప్రతిష్ఠించినయానందమయనందనవనమును బిశాచస్వరూపుఁడగునారంగజీ బిప్పుడు హాహాకారమయఘోరారణ్యముగా మార్చివెచినాఁడు.”

ఔరంగజీబు మదిరమున నిటునటు వేగముగఁ దిరుగుచు మరలఁ జెప్పఁదొడఁగెను. “లేదు. లేదు. ఇక నవకాశము లేదు. ఈ ప్రేతయజ్ఞప్రచండాన్ని యిక నారిపోవునా? తోకాలదర్శివి, గురుస్వరూపుఁడవు నగునోభకీరా! నీవు కేవల మనుజమాత్ముఁడవు గావని తెలిసికొనినాను. నీవు సాక్షాత్మహమ్మదేవునిప్రత్యక్షదూతవై రాక్షసుఁడగునీయశారంగజీబుధర్మము నుగ్గుచేయుటకు స్వర్గమునుండిదిగివచ్చి యిహప్రదర్శనమును గావించితివి. కాని, దేవా! ఇప్పటికి ముప్పదివత్సరములకుఁబూర్వమే మొక్కసారి దయచేసి యీపిశాచమునకు దర్శన మెందుల కీయవైతివి? నాకిప్పు డవకాశములేను. ఈ ప్రచండాన్ని శిఖలను జల్లార్చుపని నాయత్నమునకు పూరిపోయినది. ఈయన్ని భరతెవర్షమును భస్మము చేయకుండ నారిపోవునది కాదు. ఇక నవకాశము లేదు. లెమ్ముగులామా!”

ఫాదుషహా మరల నఫ్ జుల్ ఖానుని కాలిచేఁ దొక్కి పట్టియిట్లనెను. “లెమ్ముగులామా! లెమ్ము, లెమ్ము. రాక్షసస

మాట్టునకు నీవు రాక్షసానుచరుడవు. ప్రేతయజ్ఞమునకుఁ
 బూర్ణాహుతినిచ్చిపూర్తి చేయుము. అదిగో వినుము; దూరము
 నుండి హిందువుల ఘోరగర్జనములు గగనము నంటుచున్నవి.
 మహారాష్ట్రుల భీషణకోలాహలమును, మేఘగర్జ్జావసదృశం
 బగురాజపుత్రుల హంకారరవమును నిరస్తముగావించుటకుఁ
 బ్రయత్నించి చూతము. బయలుదేలుము. కాఫరులరిక్తప్రవా
 హమునందు ముసల్మానుజాతినౌకలను నడపింతును. తుద కెట్ల
 యినఁ గానిమ్ము—చరిత్రగ్రంథములయందు రక్తాక్షరముల
 తో నొరంగజిబునామము లిఖింపబడును. యుగయుగాంతర
 ములందును నితిహాసకులు కన్నీరు గార్చుచు నలంగీరుపాదు
 షహా నిఘ్నరరాక్షసలీల లభివర్ణింపఁగలరు” అనియెన.

తొమ్మిదవ ప్రకరణము.

నాయంకాలమునకు ముందు కృషికయువకుఁడు, ఆగా
 వలిపర్వతపాదమూలమున నొంటరిగఁ గూరుచుండి చింతాని
 మగ్నుడై యుండెను. గాఢోరుసేనాపతి దుగ్ధాదాను పర్వత
 ముపై సమప్రదేశమున నుంచునని వినియున్నాఁడు. కాని, అతని
 కక్కడకుఁ బోవుమార్గము తెలియదు. ఇంచుక సేపటిలో నొక
 యశ్వారోహకుఁడు తనసమీపమునకు వచ్చుచుండుటను
 జూచెను. ఆయశ్వారోహకుఁడు పాట పాడుకొనుచు వచ్చు

చూచెను. మర్నమునకుఁ బోవుమార్గము నడిగి తెలిసికొనుటకు
యువకుఁ డాయశ్వారోహకున కెదురుగాఁ బోయెను. అగ్ర
తుకుఁడు నగు మొగముతో “నేను నిన్నే వెదకుకొనుచు వచ్చు
చుంటిని. నీవు ఘాదుసాచెఱసాలనుండి విడుదలనొంది యిక్క
డకు వచ్చుచుంటివని యీవఱకే తెలిసికొంటిని. నీవు నన్ను
గుర్తింపలేదని తోచుచున్నది. నీవొచ్చుకనే పక్కడనే యుండు
ము. ఇప్పుడే తిరిగి వచ్చెదను.” అనెను.

కృషికుఁడు చూచుచుండఁగనే యాగంతుకుఁ డిండుక
దూర మేగి తనయుడువులను మార్చుకొనుటకై ప్రయత్నిం
చెను. ఆతనిసైనిక వేషము పోయి నారీవస్త్రము గోచరమ
య్యెను. ఇనుపకవచము పోయి జిలుగుకంచుకమును ముక్తా
హారమును గానవచ్చెను. కటిబంధమునుండి కత్తి పోయి కాం
చీభూషణము గానవచ్చుచుండెను. తలపై నుష్ణీషము దీయఁ
గానే కేశకలాపము బయల్పడి చంద్రవదనమును, నీల
త్పలనయనయుగళమును, ఉన్నతవక్షమును జుట్టుకొని వెనుక
వైపునుండి యడుగుదమ్ముల నంటుచుండెను; ఆహా! ఎంత
చిత్రము! ఆసాంద్రనీల మేఘముపై నున్న యాపూర్ణచంద్రుని
గృషికుఁడు మఱియొకసారి సందర్శింపఁగలిగెను. స్వప్నమునఁ
గాంచినస్వర్గలోకరమణియు, నిర్జనసమప్రదేశమందును, గాళిం
దీనదీతీరమునందును సాక్షాత్కరించినసౌందర్యరాశియు నిది
యే కాదా? అవును: ఆమోహనీమూర్తియే!

రమణీయుఁ దనయెదుట నున్న శాల్యలీవ్యశ్రీసమున్నత శాఖికి లీలామాత్రముగా నెక్కి తనపైనికవస్తామల నా కొమ్మకుఁ గట్టి చెట్టునుండి దిగి కృషికకుమారునివద్దకు వచ్చి నవ్వుచు నవ్వుచు “నిస్సాధు నన్ను గుర్తింపఁగలవా? చెప్పము చూతము! నేనెవ్వరినో” అనియెను.

కృషికయువకుఁడు—నీవు సురలోక సుందరివే!

రమణీయు నోటికిఁజెఱఁగు మాటచేసికొని నవ్వుచు “స్వర్లోక సుందరినే. కాని, యీపాడు మొగమునందు నీవు సుర సుందరీలక్షణము లేమి కనిపెట్టితివి?” అనియెను.

కృషికుఁడు ప్రత్యుత్తర మీయకుండుటనా జూచి “నీవి ప్పడనినట్లు నన్నెప్పుడును బిలువకుము. విలాసకుమారి యని నన్నుఁబిలుచుచుండుము. నేను చిన్నప్పటినుండియు మంచివస్తువులను గన్నప్పడెల్ల నలంకరించుకొనుటకే యాసపడుచుండెడిదానను. అందువలన నాతండ్రి నన్ను విలాసకుమారి యని పిలుచుచుండెడివాఁడు” అని చెప్పి రమణి తనచీరను జూచుకొని మెల్లఁగానవ్వుచు “నీయవస్థయందును నీవయసునందును గూడ నాకలంకారములమీదనే యాశ. దానికేమి—ఇక్కడ నీవొంటరిగాఁ గూరుచుండి యేమి యోజించుచుంటివి?” అని యడిగెను.

కృషి—రాశోరుసేనాపతి దుర్గాదా సీపర్వతశిఖరము నందు వాసము చేయుచున్నాఁడని యెఱుఁగుదును. కాని,

యేస్థలమున దున్నాడో, యక్కడ కెల్లు పోవలయునో
యెఱుంగన.

రమ—దుర్గాదాసుకడుకుఁ బిలుచుకొని పోవుటకే
నిన్ను నెదకుకొనుచు వచ్చితిని. ఆతఁడు పవిత్రదుర్గము
నందున్నాఁడు రమ్మ ! అచ్చటి కేగుదము. కాని నీవక్కడ
రాజకుమారియగు నంబాలికను జూడజాలవు.

కృషి—(చకితుఁడై) అట్లయినచో రాకుమారియెక్కడ
నున్నది? ఆమె రాఠోరుసేనాపతిదుర్గమునందు నరుంధతీదే
వితో నుండుట లేదా? ఆమె యిపు డెచ్చటికేగినది?

రమ—(నవ్వి) ఎందుకు? రాజకుమారితో నీకేమిపని
యున్నది? నీవు వీరుఁడవు—యోధుఁడవు—ఆమె యబల,
స్త్రీ, నీవు దరిద్రకృషికుఁడవు—ఆమె రాజనందిని.

రమణి యిట్లుచెప్పుచుండఁగా నామెహాసప్రసృల్లవదన
మండలము గంభీరభావమును దాల్చెను. మరల నామె
యిట్లు చెప్పఁదొడఁగెను. “నీవామెను బ్రేమించుచుంటివని
నేనెఱుంగుదును. కాని, యిది ప్రేమించుటకుఁ దగినసమ
యమా? చెప్పుము. నీకు స్వర్గమునకంటెను మేలైననీభారత
భూమి యవనపదదళితమగుచున్నప్పుడు నీహృదయము ప్రే
మార్ద్రమగుచున్నదా? నీవు క్షత్రియవీరుఁడవు గావా?
నీకు నలుదెసలఁబిశాచములచేఁ ద్రొక్కుబడుచున్న యార్యుల
హాహాకారధ్వనులు వినబడుచుండ నీమనసు రమణీదర్శనమున
కాసపడుచున్నదా?”

కృషి—రాజకుమారి యంబాలిక యెక్కడ నున్నది?

రమణి మరల నవ్వెను. ఆమెగంభీరభావ మానవ్య
లో మరల నదృశ్యమైపోయెను. నీలతరంగిణిలోని నల్లనిగాంభీ
ర్యచ్ఛాయ సురభిశఃపననస్పర్శమునఁగల్గినయలలలో మరలఁగలి
సిపోయెను. విలాసకుమారి నవ్వి “మరల నదేమాటయా ?
నేను కొన్ని నాశ్శనుండి దుగ్గాదాసుద్దుమున నివసించుచుంటి
ని. అంబాలికవలన నీసమాచార మాతయుఁ జెలిసికొని
యుంటిని. కాని, యిప్పుడీవిపత్కాలమునందు నీవు వనితాగత
ప్రాణుడవైనచో యుద్ధముచేయువా రెవరు ? సేనాపతి
దుర్గమునకుఁ బోవుటకు ముందుగ నీవు నాకడ నొకప్రతిన
సేయవలయును.” అనియెను.

కృషి—ఏమిప్రతిజ్ఞ సేయవలయునో చెప్పఁగోరుచు
న్నాను.

రమ—యుద్ధము ముగియునందాఁకఁ ద్రికరణశుద్ధిగాఁ
గేవలశత్రుసంహారమునందే మనస్సుంచెడ ననియు శత్రుసం
హార మైనఁగాని ప్రేమయందు మనస్సు చొరనీయననియుఁ
బ్రతిజ్ఞ సేయవలయును.

కృషి—దేవీ ! అనేకదినములనుండి శత్రువధమహా
మంత్రమునందే దీక్షితుడనై యుంటిని. శరీరపతనపర్యంతము
నామంత్రమునే సాధనచేయుదును.

రమ—అయినచో నడువుము. నిన్న రాతోరుసేనాపతి
మాతృగృహమునకుఁ గొంపోయెదను.

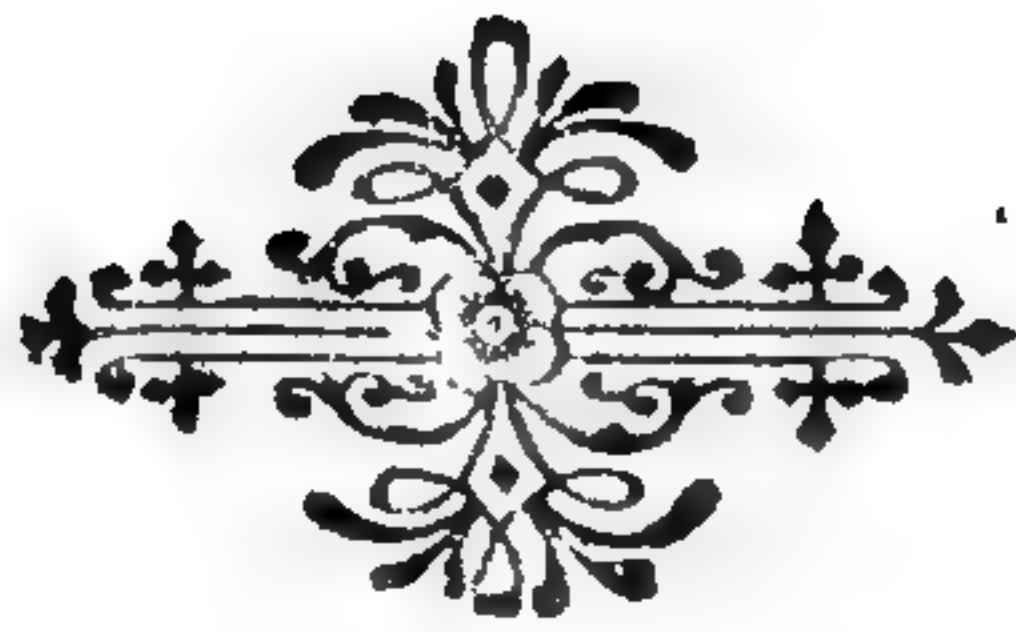
ఇరువురును బర్వతసమప్రదేశమాన్దమునందు బయలు
దేటిరి. అంతటన నిశ్శబ్దముగా నుండును. ఆకాశప్రాంతము
సందుఁ జూచుచు నిశ్శబ్దముగా నవ్వచు రమణీసుధాంశువద
నమునందు సుధారాశిని బ్రవహింపఁజేయుచుండును. కృషి
కుఁడు సంపూర్ణదృష్టితో రమణీవదనము నవలోకించెను.
పూర్ణచంద్రకిరణప్రసారమునఁ బ్రకాశించుచున్న మాసుందర
రమణీవదనమండల మాకస్మికముగాఁ గృషికుని యంతరంగ
మునద్భూతి, చిరకాలమునుండి నిద్రించుచున్న యతనిచిన్ననాటి
జ్ఞప్తిని బయలుపఱచెను. ఆతఁడు తనచిన్ననాఁ డొకప్పు
డిట్టినిర్మలమైన వెన్నెలరాత్రియందు, ఈపోలికనున్న బాలికావ
దనమును జూచినట్లు జ్ఞప్తికివచ్చెను. తోడనే కృషికి యువకుఁడు
చకితుఁడై “మిమ్మింతకుఁబూర్వమెచ్చటనైన నేను చూచియుం
టినా?” అని యడిగెను.

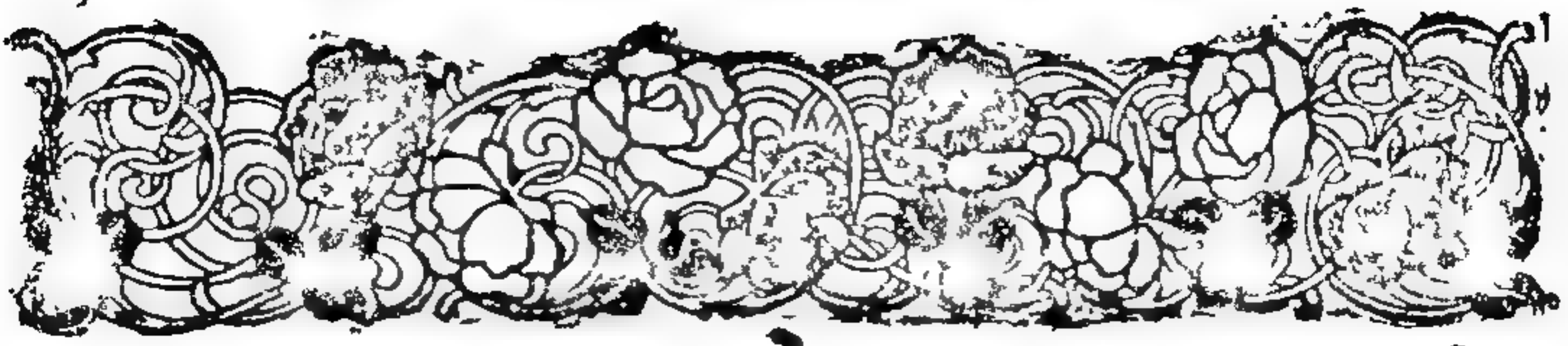
రమ—ఆనాడు నిర్జనప్రాంతమునందును, గాళిందీనదీ
తీరమునందును జూచినసంగతి మఱచిపోయినట్లున్నది.

కృషి—అంతకుఁబూర్వము— అనేకదినములకు వెనుక,
చిన్ననాడు మిమ్ముల నెక్కడనో చూచినట్లున్నది. ఎక్కడఁ
జూచితినో జ్ఞప్తికివచ్చుటలేదు.

చంద్రకిరణములచేఁ బ్రకాశించుచున్న యారమణి రమ
ణీయముఖమండల మప్పు డంధకారచ్ఛాయచే నల్లవడిపో

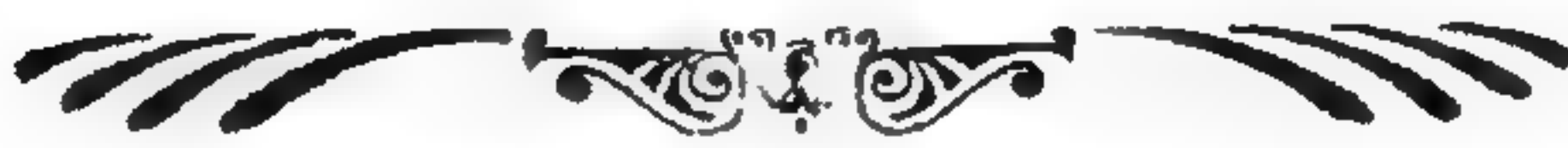
యెను. ఆమె క్షణకాల మూరికుండి “నీవు పొరపాటుపడుచు
 న్నావు. నావంటినిర్భాగ్యురాలి నెవ్వరినో—దానికేమి యది
 యట్లుంచుము—ఎదుటజూడుము. రాణోరుసేనాపతి రక్షప
 తాక గానవచ్చుచున్నది. నీప్రత్యక్షము మఱవకుము—మొదట
 యుద్ధము—పిమ్మట‘బే’మ” అనియెను.

శ్రీరాములు.

అమరవిజయము.

రెండవభాగము.

మొదటిపాఠశాలము.

విలాసకుమారి—అదిగో ! వినుము; శంఖధ్వని విను
పించుచున్నది. దుర్గమధ్యమునందున్న మాతృమందిరములో
మంగళాశాస్త్రీకము లారంభము లయ్యెను. వీరవరా! ఇక్కడ
నించుక సేపాఁగుము. దూరమునందుండియే మంగళాశాస్త్రీ
కముల నారసి ప్రాణములఁ జల్లఁబొందుకొని మఱియుఁ గోవు
దము.

అది శంఖధ్వనియా ? శంఖధ్వని యంతమధురమై
నదా ? శంఖధ్వనినుండి యిట్లు రాగాలాపనము సేయవ
చ్చునా? శంఖధ్వనినుండి యింతటియమృతముఁ బ్రవహించునా?
శంఖధ్వని ప్రేమికునిచిత్తము నిట్లుస్పృష్టము గావించునా?
అది వీణారవమైయుండనోపు! కాదు. వీణాతానమై యుండవల
యును. వీణాతాన మంతగంభీరమైనదా ? వీణారవము వీరుని

ప్రాణము నిట్లుపారవశ్యము నొందించునా ? వీణాతాన మొక్కమాటుగా నిట్లు సప్తమస్థానమునకుఁ బోవునా? వీణనిట్లు చ్చించినచోఁ దంతి తెగిపోదా? అపూర్వమగునాశంఖధ్వని కృషికునిదేహమందు రోమాంచితము గావించి, తరుణీహృదయతస్తరక్తమును నాశములనుండి ప్రబలవేగమునఁ బ్రవహింపఁజేసి యాకాశశూన్యహృదయమునందును, బర్హతైవక్షమునందును, ప్రతిధ్వనిత మయ్యెను. ఆశంఖరవముతో సంగీతమునకు లీలానికేతనమై, జగత్తునకుఁ బ్రేమరసమునుబ్రవహింపఁజేయునదై యొప్పుమన్నసుందరమనోజ్ఞ మధురకంఠస్వరము చేరియుండె నని యువకుఁ డెఱుంగఁడు.

క్రిమముగా నావిశుద్ధశంఖధ్వానము కామినీకలంకరస్వరముచే జీవకళాస్ఫూర్తి నొంది భాషగాఁ బరిణమించెను. కృషికుఁడు చూచుచుండగనే పండ్రెండుగురు సుందరీమణులు శంఖములనూఁదూచు మందిరమునుండి బయటికి వచ్చిరి. వారివెనుక ననేకనారీమణులు చేతులతోఁ జప్పటులఁ జఱచుచు, నోటితోఁబాడుచు వచ్చి మందిరమున కెదుటనున్నవిశాలాంగణమున నిలిచిరి. కొలఁదిసేపటిలో వారిసంగీతము నిలిచిపోయెను. ఇంకను నదియేమి ? ఆవినవచ్చునది నారీమణులసంగీతప్రతిధ్వనియా, కాక దానికిఁ బ్రత్యుత్తరమా ? అంగనలసంగీతము ముగియుటకుఁబూర్వమే, భయంకరము, గంభీరము నగు భేరీరవముతోఁగలిసి కరవాలముల ఝణఝణత్కారశబ్దముల

యందుఁబ్రతిధ్వనించుచు మఱియొక సంగీతధ్వని విననయ్యెను. అమృతమయమగుకల్లోలిసీప్రవాహకలకలధ్వని యాకస్మికముగా గభీరసముద్రగర్జారవంబుగాఁబరిణమించినట్లయ్యెను. కృషికయువకుఁ డాశ్చర్యముతోఁ జూచుచుండఁగా మందిరమునకు మఱియొక పార్శ్వమునుండి కాలమేఘస్వరూపులగుశతాధికవీరులుజ్వలకరవాలములఁ ద్రిష్పచు ఘోరగంభీరగీతములఁ బాడుచు యుద్ధప్రాంగణమునందలిరణోన్మత్తులగువీరులవలె నృత్యములొనర్చుచు మందిరాంగణమునకు వచ్చిరి. కృషికుఁడు మాత్రముగ్ధునివలె నల్ల మాచుచుండెను.

—:పాట.—

ః సుపు చల్లఁగాఁగోటిబిడ్డలను ♦ గంటివిగదవే తల్లీ!
ఖడ్గకోటిచే శత్రుశిరంబుల ♦ ఖండించితివేతల్లీ!
అరికపాలములహారంబులునీ ♦ వలుతఁదాల్తువేతల్లీ!
భరనుగుదురముననీకుఁజావనిన ♦ భయములేదఁటే తల్లీ!
వదనసుధానిధి జలదాంతరమున ♦ నాఁడినదేమే తల్లీ!
ముదమునహానజ్యోత్స్నలముజ్జగ ♦ ములనలరింపవె తల్లీ!
జయజయ! త్రింశతోక్కిటిదేవతల ♦ జన్మభూమిలేవమ్మా!
భయహారిణి! భాగ్యరాశి! పావని! ♦ భరతమాత! రావమ్మా!

వెన్నెలలో వెలుంగుచున్న శైలశృంగమునం దార్యవీరులు వీరపదఘట్టనంబుల నారావళీపర్వతములు ప్రకంపింపఁజేయుచు గంభీరసంగీతనినదంబులచే గగనతలంబుఁ బ్రతిధ్వని

పడేయుచుఁ జేమరంగమున సృత్యమునేయహః భించిరి.
కత్తులను బైకెత్తి సంఘర్షణము గావించుచు “కడుపుచల్లగా”
అనిపాడఁదొడంగిరి.

కృషికుడుచూచి క్షిప్రహస్తముతోఁ గత్తి నొలవెటికి
జ్ఞానశూన్యనివలెఁ బరువెత్తుకొనిపోయి మాతృమందిరమున
జరుగుచున్న యామహాత్పాతనమునఁ జేరికొనియెను.

రెండవశ్లోకరణము.

హిందూపేరులు గిరిదుర్గమునుండి పోయి యువనశిబిరి
ముల నాక్రమింపవలయును. కాని, దుర్గరక్షణమునకై గొనరి
నుంచి పోవలయును? దుర్గాదాసు వెంటనే దక్షిణాపకము
నకుఁ బోవలసియుండెను. దుర్గమునఁ దనేకరాజకులూ
గన లుండిరి. ఈవిపత్కాలమునందు, ఈయవనవిప్రుభణసను
యమునందు, ఈగురుతరభారమును వహించుటకుఁ దగినవీర
శ్రేష్ఠుఁ డెవ్వఁడు? దుర్గాదాసునియభిప్రాయమున హరివతి
రాజకుమారుఁ డగుజయపాలుఁ డీగౌరవపదమునకు యో
గ్యుఁడుగా నుండెను. కాని, యాపదనియం దాతని విల్పినచోఁ
దక్కినరాజకుమారుల నవమానించునట్లుగును! విశేషించి
విజయపాలునకు వంశగౌరవము వీరత్వము నున్నను, నాతఁడు
జనసమాజనమున సన్మానభాజనుడై యుండలేదు. అతఁ

డసమసాహసికుఁడైనను జను లాతని సామాన్యముగాఁ జూచి
శూన్యఁడని భావించుచుండిరి. ఘనకార్యము నల్పకార్యము
నాతనికి సమానములే. ఇంతియే కాక, ఆతఁ డపరిమితముగా
సల్లమందును సేవించుచుండెను. అనేకు లాతని శుద్ధమూర్ఖ
నిగాఁబరిహాసించుచుందురు. మఱికొందఱతనిబిచ్చివానిగాఁబరి
గణించి యుదాసీనభావమునఁ జూచుచుందురు. రమణులంద
ఱు నాతనివిసేలదేహకాంతిని, లంబోదరమునుగూర్చి యనేక
కుత్సితవినోదములు గావించుచుందురు. పిల్ల లాతనిని “నల్ల
గొండా” యని పిలుచుచుందురట. ఈసందర్భమునఁ గర్తవ్య
కార్యనిరూపణము గావించుట నిష్ఠముగాఁ జూచి దుర్గాదాసు
రాజనుహిషి యరుంధతీదేవివద్దకుఁగోయి స్థితిగతులు విన్నవి
చెను.

రాజకుమారి యంబాలికయు నచట నుండెను. రాజ
మహిషి దుర్గాదాసునిఁ జూచి “సర్వశ్రేష్ఠుఁడైనవీరునిపై
మారక్షణభారము నుంచుడు” అని పలికెను. కాని, శ్రేష్ఠవీ
రుఁడెవ్వఁడో నిర్ణయించుట యెట్లు?

ప్రభాతసమయమున, దుర్గమున కరకొండుదూరమున
నది కవ్వలిభాగమున నొకశిబిరము స్థాపింపఁబడియెను.
దుర్గమధ్యమున నున్నతైలశృంగముపై రక్తవర్ణపతాక యె
గురుచుండెను. శిబిరమునకు సమీపమున బహుజనులు
గుంపుగూడిరి. ఎల్లరు నుత్సుకనయనములతో దూరమునందు

బర్హతశేఖరమునఁ బక్షివలెఁ గాలిలో నెగుగుచున్న రక్షవర్ణ
 పతాకను జూచుచుండిరి. అందఱియెదుటను రాఘోనుసేనాపతి
 దుర్గాదాసు నిలిచియుండెను. దుర్గముపై నిలిచి రమణీమణులం
 దఱుఁ గొఠూహాలముతో శిబిరమువంకఁ జూచుచుండిరి. విజ
 యపాలుఁ డశ్వారోహియై దుర్గాదాసున్న చోటికి వచ్చి నిల్ల
 మందును సేవించుటచే నెఱ్ఱవాఱియున్న కన్నులతో నలుదెసలఁ
 జూడఁదొడంగెను. దుర్గాదాసు గంభీరస్వరమున వీర శ్రేష్ఠుల
 తో నిట్లనియెను—“వినుఁడు; రాజస్థానరాజవంశమునఁ బుట్టిన
 వీరాశ్రేష్ఠులారా! నేను దుర్గమునందు లేనప్పుడు రమణీమ
 ణులను, రాజకుమారికలను, రాజమహిషిని సంక్షీంచుభార
 ము వీర శ్రేష్ఠుఁడగు విజయపాలునిపైఁ బెట్టి పోవలయునని భా
 వించితిని. కాని యందుల కాక్షేపణలుండుటచే మిమ్మందఱ
 నేటియీవీరప్రదర్శనమునకు రాఁగోరితిని. పర్వతశృంగముపైఁ
 గానఁబడుచున్న రక్షవర్ణపతాకను, అందఱి కంటెముందు, రాజగు
 విజయపాలునికంటె ముందుగా నెవ్వరు స్వహస్తములతోఁ బ
 ట్టుకొందురో అట్టివా నీవీరప్రదర్శనమునం దందఱకంటె వీర
 శ్రేష్ఠులని పరిగణింపఁబడుదును. కుమారవిజయపాలుఁడు దుర్గ
 పాలనాధికారమునండి తొలగింపఁబడును. మీలో నెవ్వఁ
 నను వీరవిజయపాలునకుఁ బ్రితిద్వంద్వై జయలాభమునఁగో
 రువా గున్నచో ముందఱికిరావచ్చును. అశ్వారోహులై వి
 జయపాలునితోఁ బోయి యెదుటనున్న పర్వతశృంగములను

దాటి, యడ్డముగాఁ బ్రవహించుచున్న నది నీఁకునొనిపోయి
యన్నిటికంటె నెత్తుగానున్న కైలశిఖరమువ కెక్కి రక్తపతా
కను బైకెత్తి చూపవలయును.

అతికష్టమున బ్రాణాపాయకరమునగునంతటిశ్రమన
సహించి కేవలశౌర్యప్రదర్శనమునకుమాత్రము ముందంజ వే
యువారేవ్వరు? ఎందుకున. బెదరులేనియసమసాహసికుఁడగు
విజయపాలుని నీహిన్నాహసిక కార్యమునం దోడించుట యసం
భవము. ప్రయత్నము విఫలమైనచోఁ బరిహాసపాత్రులై స్త్రీ
లనగుబాలులకుఁ బాలుగావలసివచ్చును. అంగవలన రాజవం
శమువారేవ్వరును ముందంజ వేయరైరి.

సర్గాదాసుఁడు, సేనాధిపతులును రాజకార్యోద్యోగులు
నా నిలిచియున్నదిక్కునకుఁ జాలసేపటివఱకుఁ జూచెను. అంద
ఱును మునుపటివలెనే కదలక మెదలక యుండిరి. అప్పుడు రా
జోరుసేనాపతి యొప్పుతో నుండఁజాలక శుశిఖముచేతన, న
భిమానముచేతన, గర్జించుచుఁ గంపితస్వరమున నిట్లనియెను—
“రాజపుత్రుఁడు శౌర్యప్రదర్శనమునకు భయపడి వెనుదీయు
నని నేనింతకుముందకుఁ గొనలేదు. అయినను నాకింకను
నాశ వదలలేదు. నమస్తస్సైన్యాధిపతులారా! వినుఁడు!
దర్శకులారా! వినుఁడు! ముసలివారైనను, యువకులైనను, బాల
కులైనను, నున్నతవంశమువారైనను, నీచవంశమువారైనను —
అందఱు వినుఁడు! మీలో నెవ్వరినరములయందైన రాజపుత్ర

రక్త మున్నచో ముందటికిరండు. లేనిచో నేటిరాజపుత్రుని పరివారము
ప్రదర్శనమే యంత్యప్రదర్శనము కాగలను. కోటివీరులకుఁ
దల్లియైన రాజపుత్రుని నముయొక్క పుత్రుగారవ మొక్కవీరుని
విజయమునందుఁ బర్యవసానముఁ బొందుచున్నది. చూడుఁడు!
దూరమున, మాతృమందిరోన్న తశిఖరమునకుఁ బైభాగమున
రక్తపతాకకుఁ బార్శ్వమునం దార్యమణిమణులు విజయ
మాలికను జేబున నిలిచియున్నారు”

దుర్గాదాసుమాట ముగియకుండఁగనే నలు దెసలనుం
డియుఁ గోలాహలముప్రబలి కరతాళధ్వనులు విననయ్యెను.
శిబిరమున కవ్వలిపార్శ్వమునండి నూగుమీనమువాడును
సుందరాంగుఁడు నగుబాలసైనికుఁ డొకఁడు నగు మొగముతో
గుఱ్ఱమును బరుగెత్తించుకొనుచు వచ్చి యశ్వముపై నుండియే
దుర్గాదాసున కభినందన మాచరించి, విజయపాలునిపార్శ్వమున
నిలిచెను.

విజయపాలుఁడు సహస్రవదనమున సైనికు నాపాద
మస్తకముఁ జూచి యాతనియశ్వమును విడుచుటకై కినుకొను
లచే సంజ్ఞ చేసెను. ఇరువురిగుఱ్ఱములును వేగముతో బయలు వెడ
లెను అపరిచితుఁ డగునాగంశుకునితో నెడలినవిజయపాలుఁ
డోడిపోవుట యసంభవముకాదని చూపఱులున్న యిండుకొను
చుండిరి. ఏలన? ఆతనిగుఱ్ఱమువిజయపాలునిగుఱ్ఱమును ముందటికిఁ
బోసేకుండఁ దానించుకయు వెనుకవడకుండ దానికి వెలు

వెంట, గుట్టల నెక్కి మెట్టలపైఁ బరుగువాటి వేగముగాఁబోవు
 చుండెను. కొలఁదిసేపటిలోనే యిరువురును గొండనెక్కి మర్గ
 పార్శ్వమునం దున్న పతాకాస్థానమునకు దిగువచున్న శిఖరము
 వఱకును సమానముగాఁ బరుగెత్తిరి. అంతవఱకు నెవ్వరును
 వెనుక వడలేదు. అక్కడనుండి పైశిఖరము నెక్కుటచాలఁగష్ట
 ము. ఆయాసము నపనయించుకొనుట కందిరువురును నిలిచి గగ
 నతలమునం దెగురుచున్న ధ్వజపటమును జేరుట కతిశయమైన
 యున్నతశిఖరమును నిరాశానయనములతోఁ జూచుచుండిరి.
 వారిరువురు నొకరివంక నొకరు చూచుకొని గుఱ్ఱములను ముం
 దటిక వదలిరి. కొంచెముదూర నేఁగి చూచునప్పటికి బైకిఁ
 బోవుట యసంభవముగాఁ గన్పట్టెను. గుఱ్ఱముముందటికిఁబోయి
 నంతదూరమును మరల వెనుకకు జాటి వచ్చుచుండెను.
 మాతృమందిరము పైభాగమునుండి చూచుచున్న రమణీమ
 ణులు, ఆయిర్వరువీరులదురవస్థను గని నవ్వుచుండిరి. క్రింద
 దూరమునందుండి మర్గాదాసు కేకలువైచి చెప్పుచున్నమా
 టలు వారిరువురకును వినబడుటలేదు. కృషికుఁ డానిర్భరకప్ర
 యత్నమును విశువవలెనని యెంచుచుండఁగా మందిరాగ్రభా
 గమునుండి యొకగులాబిపూవు వానిపైఁ బడియెను. కృషికుఁడు
 తలయెత్తి పైకిఁజూచెను. మందిరపుఁబైభాగమునం దొకపార్శ్వ
 మున నిలుచుండి విలాసకుమారి మోమును జెఱఁగుచే యూసి
 కొనినవృ్చు శిఖరమున కుత్తరదిక్కును సంజ్ఞచేఁ జూపించెను.
 కృషికుఁడు శృంగమున కుత్తరదిశగాఁ బోయి చూడఁగా

నచ్చుకొనుండి కైకిబోవు టాతకతినముగాఁ దోడలేను. తనకు
మనస్సునందే విలాసకుమారికి వాదనము గావించి యీచుక
సేపటిలోఁ బతాకవద్దకుఁ బోయెను. విజయపాలుఁడు తనమన
సున, సైనికయువకుఁడు నిరాశఁజెంది చేతఁగాక మెల్లఁగా జరిగి
పోయెనని యనుకొనియెను. కాని, యాకస్మికముగా నల్లువైపు
లనుండియుఁ గోలాహలము వినబడి తలదొత్తి కైకిజూచెను.
సైనికయువకుఁడు పతాకయొద్ద నిలిచియుండెను. విజయపాలుఁ
డభిమానముతోడను గ్రోధమువలనను, గుఱ్ఱమున జబుకుతోఁ
గొట్టి కొండ నెక్కించుటకై ప్రయత్నించెను. మరల గోల
యయ్యెను. కైనున్న సైనికయువకుఁడు “ఇదిగోచూడు. ధ్వజప
టము నాచేతియందున్నది” అని కేకవేసెను.

విజయపాలునిగుఱ్ఱమునకుఁగాలుజూతెను. స్థూలకాయుఁ
డగువిజయపాలుఁ డాత్మరక్షణముఁ గావించుకొనటకు రెండు
చేతులతో నొకరాతిపలకను బట్టుకొనియెను. నల్లువైపుల
నండి కరతాళధ్వనులును, హాసకలకలారావములును బయ
లుదేతెను.

మాండవస్మృతరణము.

అరుణపతాకను గరమునం మూచుకొని తెరుణ సైనికుఁడు
రమణీరత్నముల కెదురుగాఁ బ్రబ్రుల్లవదనుడై నిల్వబడి

యెను. రాజకుమారికి యైనయంబాలిక చేతియందు విజయ
మాలిక యలరారుచుండెను. రాజమహిషియగుంధతి విజయ
మాలిక చే యువకుని సత్కరింపుమని యాజ్ఞాపించెను. కృష్ణక
యునకుఁడు రాజమహిషికభివందన మాచరించి నేల్లడై మో
కాళ్ళ నూని చేతులుతోఁగించుకొని భక్తిభావముతో సమృత
మయకిశోరమూర్తి కెదురుగా దూరమున నిలుచుండి తనహృ
దయమందిరిమునఁ బన్ననాఁటినుండియుఁ బ్రతిష్ఠింపఁబడియున్న
యాదేవీమూర్తిని గన్నెత్తి చూచెను. అంబాలికయుఁ దక్కిన
వారికంటె నించుకముదుగా నిలుచుండెను. సంశయముచేతనో
సంతోషముచేతనో, లేకయాసచేతనో, లజ్జచేతనో, ఆనందము
చేతనో, కాకయభిమానముచేతనో, యామెశరీరము రోమాం
చితమై హృదయము కంపింపసాగెను. రాజమహిషి మాలికను
వేయుమని మరల నామెను పొచ్చరించెను. అంబాలిక కృష్ణిక
యువకునిసమీపించి కంపితకరములతోఁ బుష్పమాలిక నెత్తి
పట్టుకొనెను. ఆసమయమునఁ జూపటలో నొక్కఁడు బిగ్గట
గాఁఁగఁగము, రాజకుమారి! ఇంచుకాఁగఁగము” అని కేకవేసెను.

జసల్మీరురాజకుమారుఁ డగు కేసరీసింహుఁడు, అం
దఱ కెదురుగా వచ్చి నిలిచి సగర్వముగాఁ “రాజస్థానరాజవంశ
ముసంబుట్టినమహావీరులా! రాజరమణీమణులారా! యవన
దండయాత్రలకును, రాజ్యవిప్లవములకును లోనైయున్నయిట్టి
సమయమునందును, స్వాతంత్ర్యముతోపాటుగా నమూల్య

ధనమైయున్న మనజాతిగౌరవమును క్షీంచుకొనుటకే ప్రియ +
 త్నించుకొనుచుంటిమి గదా! అట్టిమనమిప్పుడు, కులశీలగోత్ర)
 ము లెఱుంగబడని, యొక నీచవంశ బాలకునిపై రాజరమణీరక్ష
 ణభారిమించి పొపలసినగతి మనకుఁ గల్గినదా! రాజాధిరాజగు
 జయసింహునితనయ యంబాలిక యొకదరిద్రశ్రమికయువకుని
 కంతమునఁ బుష్పమాలిక నలంకరించుమహాత్మ్యవముజూచు
 టకై మనమిప్పు డిక్కడకుఁ జేరియుంటిమా?" అనియెను.

విజయపాలుఁడు ముందఱికివచ్చి రాజకుమారి యంబా
 లికముఖమును జూచి నవ్వుచు "జయపురరాజనందిని యీశ్ర
 మికయువకునికంతమును బుష్పమాలికచే నలంకరించుట కంగీక
 రించినను—రమణీమణులమాల యుండనిమ్ము—రాజపుత్రి
 వీరుఁ డెవ్వఁడైన నాదుల కాక్షేపింపక యుండజాలఁడు." అనియెను.

కోధలజ్జాభిమానములచే రాజకుమారి పల్లవాధరము
 ప్రకంపమొందసాగెను; ముఖమండల మెఱ్ఱవాటెను; కను
 దమ్ముల నీరునిండెను. ఆమె సగర్వముగా రాజమహిషివంశకుఁ
 దిరిగి చూచెను. చూపకులలో నొకఁడు "రాజమహిషీ! రాజ
 కుమారిని వెనుకకుఁ బిలువ్రము" అని కేక వేసెను.

రాజమహిషియు నీసందర్భమునఁ దానేమి చేయుట
 కును దోషక, తనప్రక్కనున్న వారివంక నొక్కతడవు చూచి,
 రాజకుమారికి నెనుదిరిగి రావలయునని సంజ్ఞచేసెను అప్పుడు

రాజకుమారి తాలిమియు ధైర్యమును, సైర్యమును దిన్నవిడ
నాడఁ దనమనోభావమును వెల్లడించుట కున్యమించి మోమును
బైకెత్తి వికసితనయనములతోఁ గంపితాధరముతో నలుదెసలఁ
దిలకించెను. అప్పటికిని గృషికయువకుఁ డామెచరణప్రాంతము
నందు నేల్పై మోకాళ్ళనూని చేతులు జోడించుకొని యూర్ధ్వ
నయనుండై, సత్కారమును బొందునాశతో నెదురుచూచుచు,
భక్తుఁడు పవిత్రమంత్రములచే దేవప్రతిమకుఁ బ్రాణప్రతిష్ఠఁ
గావించి పిమ్మట నామూర్తి కెదురుగా భక్తిభావముతో
ముక్తి నొసంగుమని వేడుచున్నట్లు నిలిచియుండెను.

ఒకనదిలో నొకదోనైఘ్నేఁ గూర్చుండి పోవుచున్న బా
లిక, ప్రియముతోఁ దనతలలో ధరించుకొనిన సుందరికుసుమ
ము గాలిచే దూలి జలమునగ బడి తరంగములపైఁదేలి కొట్టు
కొనిపోవుచున్నపు డాపువ్వు నాబాలిక యెట్లు చూచునో
యట్లే, ప్రియకాంతు నీలోకమున విడిచి పరలోకమున కేగిన
యొకయువతీమణి మరలఁ గొన్నినాళ్ళ కొక నాటిరాత్రి, ప్రాణ
శూన్యనివలెనీపాపపుమర్త్యలోకమున జీవించియున్న తనయా
వనకాలపుబ్రియుని స్వప్నమునందు సురసుందరీరూపమున
నక్షత్రమువలెఁదోచి మాయమైపోయినప్పుడుదానిప్రియుఁడు
కన్నలు విచ్చి యెట్లుచూచునో యట్లే, అంబాలికయు నిరా
శానయనములతోఁ గృషికయువకుని బ్రీతితోఁ గూర్చుండి
చంచలనేత్రములతో నల్లువెపులఁ గఠోరదృష్టులఁ బరఁగిం
చుచుఁ జేతిలోనిపుష్పమాలికను జదురుపలుగాఁద్రుంచి పాట

వైచి చంచలచరణముతో జరిజరి దుర్గములోనికి నడచి పోయెను.

విజయపాలుడు బిగ్గటగా నవ్వుచు జసల్ మీరురాజ కుమారుని జూచి, “రాజకుమారా! ఇప్పుడు తెలిసినదా? అంగనల నిఘంటువునందు దీనికే ప్రేమ యని యర్థము” అనియెను.

—

నాలుగవప్రకరణము.

—

దుర్గరక్షణభారము విజయపాలుని కొసగబడియెను. కృషికయువకుడును నితర సైనికులవలెనే యాతనికి సహాయముగా నాతనియధీనముననుండునట్లు నియమింపబడియెను. అందులకాతఁ డసమ్మతుఁడు గాలేదు. అవమానితుఁడై నైతినని యు ననుకొనలేదు; తాను సామాన్యసైనికుఁడగుటచేఁ దనకా గౌరవపడవి నొసంగజాలరని యాతఁడు మొదటనే యెఱుంగును.

మఱునాఁడు రాజపుత్రరాజులును, సైన్యాధిపతులును సైనికులును నమకనురూపములగువీర వేషములతో నర్పితులై వచ్చియుండిరి; దుర్గమునుండి బయలుదేలుసమయమునఁ జేరి యున్న వీరమండలమును దుర్గాదాసు కలయఁజూచెను. జసల్ మీరు రాజకుమారుఁ డగు కేసరసింహుఁడుమాత్ర మక్కడకు రాలేదు.

కేసరిసింహుఁ డెప్పుడు నిర్జనమైయున్న తనమందిరమున నొంటరిగాఁ గూరుచుండి చింతానిమగ్నఁడై యుండెను; మర్నాదాసు తన్ను బిగ్గరిగాఁ బలుచుచుండుట విని, లేచి స్వల్పమెల్లఁ గా సంతాపపరమునఁ బ్రవేశించి యంభాలిక శయనస్థుడవైన మునకు నచ్చి నిలుచుండి యోంచుచుండెను. ఒకపరిచారిక యాతనిఁ గని గదినుండి యీవలికి వచ్చెను; ఆతఁ డామెను జూచి “అంబర రాజకుమారి యెక్కడ?” అని యడిగెను; పరిచారిక తనచేతివేలిని గదివంకకుఁ జూపించెను.

రాజ—ఆమె యేమి చేయుచుండెను?

పరి—లోని కేఁగి తెలిసికొనుఁడు.

రాజకుమారుఁడు లోపలికిఁ బోయి చూచెను. అంభాలిక యొంటిగాఁ గూరుచుండి యసంపూర్ణమైన యొకచిత్రపటమున దూలికచేఁ బూర్తి చేయుచుండెను. రాజకుమారుఁడు లోనికి వచ్చుట యామె యెఱుంగదు. ఆతఁడు చప్పుడగునట్లుగుల నిడుచు నడచెను. అయినను రాజకుమారి యనన్యమనస్కుడై చిత్రపటమునే చూచుచుండెను. కేసరిసింహుఁ డిఁక సహింపఁజాలక పరుషభావముతో “రాజకుమారి!” అనిపిలిచెను.

రాజకుమారి చకితయై, నేలపైనున్న చిత్రపటము నెత్తికొని యాతనివైపునకుఁ దిరిగిచూచెను. అప్పుడాయువరాజు

“రాజనందినీ! ఏకాగ్రచిత్తముతోఁ గూరుచుండి యెవ్వరిచిత్రమును జిత్రించుచున్నావు?” అనియడిగెను.

రాజకుమారి లేచి నిలువఁబడి నేలపై దృష్టులను బఱపుచు “మీరిశ్చేల దయచేసితిరి?” అనియెను.

యువ—(మరల)ఎవ్వరిచిత్రమును వ్రాయుచున్నావు? నీచనాశజుడగు నాసైనికకృషికయువకుని చిత్తరువునా ?

ఈసారి రాజకుమారిక తాలిమి తప్పిపోయెను. ఆమె లజ్జ యప్పుడు రోషాభిమానములుగాఁ బరిణమించెను. పూర్ణాయతలోచనయై యామె కేసరసింహుని జూచి “మీరూహించినది నిజమే. ఇది కృషికునిచిత్తరువే యగును. నేను చిరకాలమునుండి చిరప్రియత్నముచేసి, చిరపరిశ్రమచే నాతరుణసైనికవీరమూర్తిని జిత్రింపఁ బ్రయత్నించుచున్నాను.

యువ—చీ! రాజనందినీ! ఆపటమును జెఱచిపాఱవేయుము.

రాజకుమారి ముక్తాఫలములఁ బోలురదనములచేఁ బెదవులఁ గఱచుకొనుచుఁ జేతిలోని చిత్రపటమును వక్షమునఁ జేర్చికొని గద్గదస్వరముతో “లోకములో జనులు తమప్రియవస్తువు నొడిలో దాచికొందురు. చెఱచి పాఱవేయరు.” అనియెను.

యువ—అట్లయిన నాయచుమానము నత్యమే. జనులు నీవిషయమునఁ బుట్టించినయపవాదము నిజమే.

అంబాళికి—రాజకుమారా! జనులు పుట్టించినయవ
వాద మేమి?

యువ—అంబర రాజకుమారి యొక కృషికయువకుని
జూచి విముగ్ధుడైనదని చెప్పుకొనుచున్నారు.

అంబా—యువరాజా! వీరపురుషుని వీరత్వమునకు
ముగ్ధులుగుట క్షిత్రీయాంగనకు ధర్మముగాదా! ఇదినిందాపా
త్రముగాదు. స్తుతిపాత్రము గదా? ఇప్పుడు తెలిసినది. నాడు
కృషిక సైనికునకు బహుమానముగాఁ బుష్పమాలిక నర్పించు
నమయమున న న్నవమానించితివి. మఱియొక సారి యట్లుచేయు
ట కభిలషించుచుంటివా యేమి?

రాజకుమారి యభిమానముతోఁ గన్నీరు నించుచు
నటనుండి వెడలిపోఁ బ్రయత్నించెను. కేశరసింహుఁ డామె కెదు
రేగి యడ్డునిలిచి “రాజకుమారీ! వినుము. నేను నీవద్దకువచ్చిన
కారణ మింకను నీకుఁ దెలుపలేదు” అనెను.

అంబా—వేగముగాఁ జెప్పుఁడు.

యువ—నిన్ను నాకిచ్చి వివాహముచేయవలయునని
యోధపుర రాజమహేషి యభిలషించుచుండె నని నీవెఱంగి
యుండవచ్చును. మొదట నేను నిన్నుఁ గాంచినప్పు డామాట
కంగీకరింపనైతిని. కాని నే నీదుర్గమునకు వచ్చి నీయలౌకిక
సుధామిధురమూర్తిం గాంచిననాఁడె యున్మత్తుడనై యాత్ర
ముతో రాజమహేషియొద్దకుఁ బోయి వెనుకటి నీవివాహప

స్తావమునకు నానమ్మతిని దెల్పితిని. కాని నీచందుల కంగీకరింపలేదని వింటిని.

అంబ—యువరాజా ! జరగిపోయినప్రాతకథలతో ఫలమేమి? మీకు నన్నిచ్చి వివాహమునేయుట యసంభవమని యనేకపర్యాయములు రాజమహేషివలన వినియున్నాను. నేను నట్లే యామోహో విన్నవించుకొనియున్నాను.

యువ—రాజనందినీ! నిన్ను మఱియొకనారి కడనారి యడుగుట కిక్కడకు వచ్చియుంటిని. ఈజీవితమున నీయిరువదియైదువత్సరములకాలమును నాకెదురుపడు శత్రువులజయించుచింత దక్క యన్యచింత మొఱుగను. కాని నిన్నజూచినదిమొదలు నేను పిచ్చివాడనైతిని. అదిగో, చూడుము! దుర్గపార్శ్వమున వీరులందఱును యుద్ధమునకు బయలుదేరి సిద్ధముగానుండి నాకొఱ కెదురుచూచుచున్నారు. ఇప్పుడు చెప్పము! అంబాలికా ! నీవు నా పాణిగ్రహణమున కంగీకరించినచో నిరుపమానందమున నీవీరులతోఁ బోయి యుద్ధమున సహాయము చేసెదను. నీవంగీకరింపనిచో నీవఱకు నాహృదయమున నాటికొనియున్న శత్రుసంహారదీక్షాలతను నాచేతులతో సమూలముగాఁ ద్రొంపివైచి యీజన్మమున వీరధర్మమున కిప్పుడే తర్పణము వదలెదను. మఱియు—మఱియు నని చెప్పుచు యువరాజునోవదనుడై యూరకుండు . అంబాలిక యభిమానముతో “మఱియునేమి” అనియెను.

యువ—నాహృదయమున నెలకొన్నపైశాచికప్రతిజ్ఞ నగూర్చి చెప్పుటకు నోరుతాకున్నది. కాని, నే నున్నట్లుండను. ఉన్నట్టునకు మానావమానము లెక్కడ నుండును? ఉన్నట్టున కాత్మాభిమాన మెందులకు? అయినచో వినుము. రాజనందినీ! నాప్రతిజ్ఞను జెప్పుచున్నాను—నేడు మొదలొకసంవత్సరము గోపల సీవు యువరాజుతోడపైఁ గూర్చుండియుండుటను జూచితీరుదును. నిన్ను—ఈకనకపారిజాతలతకను నందనకా ననమునుండి సరికమునకుఁ దన్ని పాటవైచెదను.

అప్పు డాయువరాజుకేసరసింహుని వీరసుందమూర్తి యాకస్మికముగాఁ గాలభుజంగరూపమును దాల్చినను, అంబ రజరాకుమారి యంతగా నాశ్చర్యపడలేదు. ఆమె యిండుక భయాశ్చర్యములతో యువరాజుమోమును క్షణకాలము చూచి “చీ, కృత్రియరాజకుమారా! స్వర్గధామమునఁ బిశాచము పుట్టునని స్వప్నమునందును ననుకొనలేదు. నేనుమరలఁ జెప్పుచున్నాను వినుము. నేను నిన్నుఁ బెండ్లియాడుట యసాభ వము.” అనియెను. కేసరసింహుఁడు ప్రత్యుత్తర మీయకుం డఁగనే యవ్వోటు వదలి దుర్గాదాసువద్దకుఁ బోయి “నాకొ అకు నిరీక్షింపనక్కఱలేదు. మీరు బయలుదేరివచ్చును. నాకు వేఱొకపని యున్నది” అనిచెప్పెను. కేసరసింహుఁడొం టరిగా నాటిసాయంకాలమే యవనసేనాపతియగు నఖజుల్ ఖానువద్దకుఁబోయి యాతనికి వందనము గావించెను.

అయిదవ ప్రకరణము.

శ్లోకములు

మర్దంతపురమునం దొకగదిలో నేడువత్సరముల
యీడుగలబాలిక యొకతె కరతాలములఁ గావించుచు నిట్లు
పాడుచుండెను.

“ప్రేమజలధిలోమునిగనవారిలు ♦ భేదవాదములనెతురఁటే!
ప్రేమపదంబునఁగులశీలంబులు ♦ పెద్దతనంబులు నిలుచునఁటే!”

అక్కడనున్న కొందఱంగన లాగీతమును విని నవ్వసా
గిరి. వారిలో నొకతె పరుగెత్తుకొనిపోయి మాబాలికనోగు
తనచేతితో మూసి “ఓసిపాడుముండా! ఊరకుండవే. అంబా
లిక విన్నచో ననర్థక మగును” అనియెను.

అంబాలిక గదిలో నొకపార్శ్వమున గవాక్షమునొద్ద
నిలుచుండి గీతము నాలకించుచుండెనని లోపలనున్న వారెఱు
గరు. ఆమె విలాసకుమారితో నాగదికి వచ్చుచున్నప్పు డాగీత
మును విని “విలాసకుమారీ! నీవు నమ్మవేమో, వినుము. ఆసం
గీతము నన్నఁగూర్చియే పాడుచున్నట్లున్నది. ఇక్కడ నిలు
చుండి యింక విసరాదా? ఇంకను నెంతయో పరిహాస
ముండియుండవచ్చును. రాజమహిషి కృషికునకుఁ బుష్పమాల
నర్పింప నాజ్ఞయిచ్చినదిమొదలు నన్నఁగూర్చి యిట్టిహాస్య
ప్రహాస్యములు జరుగుచున్నవి” అనియెను.

నిలా—నీ వా యన్నిటికీ నట్టియభిప్రాయముతోఁ జెవి యొక్క నేల? నునమును నచ్చటికే పోయి యది విందము నడుపుము.

అంబ—వలదు, నాతోడు! మనముక్కడకుఁ బోవల దు. మఱి కొంచెము సేపాఁగి విందము.

గదిలోనిబాలిక పెద్దవారిగద్దొపులకు నెఱచి పాటమాని వేసెను. కాని, యచ్చట నాడువాండ్రప్రసంగములు మాత్రము జరిగిపోవుచునే యుండెను. వారిలో నొకతె “అక్కా ! సరేగాని, అది పిల్లగనుక దానినోరు యూసితివి గాని యూరందఱినోరును మూయఁగలవఁజేసి;” అనియెను.

మఱియొక తె.—అబద్ధము కాదు. అది యందఱుఁ జెప్ప కొనుచున్నమాటయే.

ఇంకొక తె—ఎవ్వరినిగూర్చి? నేను వినఁగూడదా యేమి?

మఱియొ—అంబాలిక ప్రేమమునగూర్చినమాటయే.

ఇంకొక తె—ఆప్రేమ యెవరిమీఁద?

మఱియొక తె—ఆతియ్యతియ్యనిమాటలు, ఆచక్కినిక న్నులు, ఆమేలిమిబంగారురంగు గల ఆకృషికకుమారుని మీఁద.

అప్పుడందఱును “పకపక” నవ్వు నారంభించిరి. అందు వలన బాలిక యుత్సాహ మతిశయించి యామెమరలఁ బాడ నారంభించెను.

“విష్ణుపదంబున వెలసిన జాహ్నువి * విషనధిజేరి గ లేదట వే
వీరకన్యయగురుక్మిణి గొల్లని * విభునిగజేకొనలేదట వే”
అంబాలిక కన్నీరు గార్చుచు విలాసకుమారి, నూచి “పింటి
వా? నేను చెప్పినమాట యసత్యమో నిజమోనీవే చెప్పుము.”
అనచు విలాసకుమారిచేయి పట్టుకొని దూరముగా నున్న
యొక నిర్జనమందిరమున కామెను సీసికొనిపోయి “సఖీ! ఇటు
కూర్చుండుము; నీతో నేకాంతముగా నొక సంగతి చెప్పవలసి
యున్నది” అనియెను.

విలా—కోపము పోయినదా ?

అంబా—పోనీ నీవే చెప్పుము. అంబా నిట్టిమాట
లాడుచున్నచో నెవ్వరికిఁ గోపమురాదు?

విలా—(నవ్వి) ప్రేమను బెంపొందించుకొనవలసినచో
వానినన్నిటిని సహించుకొనవలయును.

అంబ—(నిన్నలసీరునింజ) సఖీ! నీవును నన్ను హాస్య
మాడుచున్నావా? నాయదృష్టము; నేను నీతోఁజెప్పుకొనవ
లసిన దొకమాట యున్నది. నీతోఁగాక యింకెవరితోఁజెప్పు
కొనను ? నిన్ను జూచినదిమొదలు నీడై నాకు నోదనప్రేమ
గల్గినది. నీవొక సార్ని సైనిక యువకునికడ కేగి “నామీద దయ
యూచి, యీదుర్గమును విడిచిపోవుటకు వేడికొనుచున్నా”
నని యాతనితోఁ జెప్పుము. మఱియు—

ద్వితీయభాగము.

ఆకస్మికముగారాజకుమారివిశాలనయనములు భేదించుకొని యశ్రుధారలు ప్రవహింపజొచ్చెను. మరలనామె చెప్పదొడంగెను. “నాది మతియొకభిక్ష—ఈజన్మమున మరిల నాతఁడు నన్నుఁ జూడవలదనియు నాతనితోఁ జెప్పము”

ఇట్లు చెప్పచు సంభాలిక విలాసకుమారికంఠమును గాఁగిలిచుకొనియూ మెయెదపైఁ దనమోమువాల్చి వెక్కి వెక్కియేడువ నారంభించెను. విలాసకుమారి తనచీరచేఱఁగుతో నామెకన్నులందుడుచుచు “నాతనిమఱచిపోవుట శక్యమా?” అనియెను.

రాజకుమారి దర్పముతోఁ దలయెత్తి చూచి “సఖి ! ఏమంటివి ? మఱచిపోవుట శక్యమా? అట్లగునఁజెప్పెద వినుము. నీకు మొదటినుండియుఁ జెప్పెదను. నేటికీఁ బదివత్సరములకుఁబూర్వము—మాయమ్మ స్వర్గస్థురాలగుటకు ముందు—మీవారుమహారాజును దర్శించుట కేఁగెను. ఆనాఁడు “రాజసముద్రాతీరమునందు విరియఁబూచినయశోకవృక్షము క్రింద నొకసారి—ఒకసారి మాత్రమే—యాతనిఁజూచి యుంటిని. అప్పుడు నేను-ఇదేమిసఖి?”—అనియెను.

విలాసకుమారి తనకంఠమునకుఁ జుట్టుకొనియున్నయంభాలిక చేతుల నాకస్మికముగా విడిపించివైచి లేచి నిల్వఁబడియెను. అంభాలికయు నామెయెఱువఱినమోమును జూచి “ఇదేమి సఖి! నామీఁదఁగోపము వచ్చినదా ? లేక విసుఁగుగా నున్నదా? అసహ్యమా ?” అని యడిగెను.

అమరవిజయము.

విలాసకుమారి మరల సంభాలిక నాల్గవముచేసి
కొని “రాజనందినీ ! మన్నింపుము ! అనేకదినములనుండి
నాహృదయమున కొకవ్యాధి సంభవించెను. ఆకస్మికముగా
హృదయమునం దొకజ్వాల బయలుదేటి యించుక సేపు ప్రజ్వ
రిల్లి పిమ్మట నుపశమించుచుండును. కాని, యికముం దిట్లు కా
కుండజూచుకొనియెదను. -నీవు చెప్పవలసినదానిని జెప్పుము.
రాజసముద్రసరోవరతీరమున నీవాతని నొకసారి చూచి
యుంటివి. పిమ్మట నేమిజరిగినది ?” అనియడిగెను.

అంభాలిక విలాసకుమారిముఖమును జూచి క్షణకాల
మూరకుండి మరలఁ జెప్పఁదొడంగెను. —“హాసఖీ ! అప్పుడు
నేన భాలికను. ప్రేమయన నాకేమి తెలియును ? కాని
యదిమొదలుకొని పవలును రాత్రియు, జాగరణమునందును
స్వప్నమునందు నాత్రుణారణమూర్తిని హృదయమునందు
నిల్పుకొని ధ్యానించుచున్నాను. నన్ను ముట్టుకొనవలదు;
నన్నుజూచిన నసహ్యముగానుండును; ఇక ముందు నన్ను
రాజకుమారి యని పిలువవలదు. సఖీ! నిజము చెప్పుచున్నాను
వినము—నాడుమొదలు నా నూశరము హీనవంశసంభవుఁ
డగునాదీనకృషికి బాలకునిప్రేమమునఁ బరిపుష్టమైనది. ఈప్రా
ణమాతనిని జ్ఞప్తియం దుంచుకొని, టచేత నిలిచియున్నది.
ఆతనియందలిప్రేమ నాశరీరమునందలి ప్రతిరక్తబిందువునం
దును గలిసిపోయినది. ఇంకను వినము. సఖీ ! ఆబూపర్వత

మునుండి తిరిగివచ్చుచున్నప్పుడు ఘోరునిమదిరమునఁ బండ్లొ
డువత్సరములనాఁటియాబాలుఁ డాకస్మికముగా జాగ్రదవస్థలో
స్వప్నమును గాంచినట్లు భువనమోహనమహేంద్రగూఢము
తో మరల నాకుఁ బ్రత్యక్షమై నాకాశ్చర్యఁ బడియెను. పార్శ్వ
మునందు రాజమహిషి నిలిచియుండెను. నే నాశ్చర్యముతో
డను, ఉల్లాసముతోడను, లజ్జతోడను జైతన్యహీననై నేలపై
వ్రాలితిని. ఇప్పుడు నీవు చెప్పుము సఖీ ! ప్రాణ మీదేనా
మున నాటికొనియుండువఱకు నాతని మఱచిపోవుట మెట్లు ?
మఱునాఁడు—సఖీ ! వినము ! దారిలో నిన్నున్నరుయవ
సుల మమ్ముల నాకిమిచిరి. దివ్యతేజోవిరాటుఁడగునాపీ
రయువకుఁడు తనప్రాణముల నర్పించుటకు సంసిద్ధుఁడై మొక్కు
సారి తనవికసితనయనములతో నన్నఁ జూచి పిమ్మటఁ దానొ
క్కడే శస్త్రపాణియై వెడలి యాయినూర్గురుయవనపీఠుల
నెదుర్కొనియెను. ఆసుకుమారనక్షమునుండి రక్తిపానము
చేయుట కేకకాలమునందే యిన్నూరునిశితఖడ్గము లెగయుటఁ
జూచి నేను మూర్ఛితనై రాజమహిషియంకితలమునఁ బడితిని.
నిష్ఠురుఁ డగుదుర్గాదాసున, గతినచిత్తయగురాజమహిషియు
నాతని శత్రువులనిశితకరవాలముల కొప్పగించి నన్నఁగొంపో
యిరి. సఖీ ! ఇన్నిదినములకుఁ దరువాత, దానికంతకును
బ్రతీకారముగా నే నాతని మఱవవలయునా?”

విలాసకుమారి యబాలికిను ముద్దిడుకొని, “ఇట్టి

నీవాలని నెప్పటికీ గంటబడకుండ వెడలిపోమ్మని చెట్లు గుండె తాయిచేసికొని చెప్పగల్గితివి ? ఈజన్మము నీవాలని నింకఁ జూడనని ప్రాణమునెట్లు దిట్టపఱుచుకొని చెప్పజాలితివి ?” అనియెను.

అంగాలిక మరల విలాసకుమారికంఠమునఁ గాగిలింకొమని యాచెనక్షమును గన్నీటిచేఁ దడుపుచు “హాసఖి ! నేను రాజరాజోద్రానితనయను—అతఁడో ? నీచకులమునఁ బుట్టి నేలన మన్నకొనుదీనహీనశృషికుఁడు” అనియెను.

ఆటవ ప్రకరణము.

అంగాలిక కోరినట్లే కృషికయువకుని బిలిచి విలాసకుమారి రాజకుమారియై నెఱింగించెను. కృషికయువకుఁడామెయొక్క నంగీకరించి నెల్లవాఱగనే దుర్గమును విడిచిపోయెద నని చెప్పెను. ఆనాటియర్థరాత్రివేళ దుర్గపార్శ్వమునందత్తమొచ్చుచున్న శుక్రనియల్పకాంతిలో నంగాలికయు విలాసకుమారియు నొకతాతిగుట్టపై నిలిచియుండిరి. కృషికయువకుఁడు వారియొద్దకు వచ్చి చేతులు మోడ్చి “రాజనందినీ ! మీయాజ్ఞాన సారముగా దుర్గమును విడిచిపోవుచున్నాను. కాని, నన్ను క్షమించినచో నొక్కమాట నడుగఁదలచితిని. నేను మీయెడల నెట్టియశగాధమును గాఁగించినో సెలవీయఁగోరుచున్నాను.” అనియెను.

రాజకుమారి ప్రత్యుత్తరమియలేదు. ఆ పక్షి తోటలో గృషికయువకునకుఁ దెలియకుండ రాజకుమారి కన్నులనండి యశ్రుధారలు ప్రవహించి పోవుచుండెను. కృషికుడు మరల “అయినచో నేనిచ్చోటు విడిచిపోవలయునా ?” అని యడిగెను.

రాజకు—(మెల్లఁగా) సాధ్యమగునంత వేగముగా— ఆలస్యముచేయుట యావశ్యకముగాఁ దోచుటలేదు.

కృషి—అనయిచో మరల నెన్నిసార్లుకు దర్శింప వచ్చును ?

అంబ—మరల వచ్చి నన్నుఁ జూచినఁ బ్రయోజన మేమి ?

విలా—యుద్ధము ముగిసినపిమ్మట రాజకుమారి నీయవనవిజయమునకు బహుమానపురస్కరముగా వరపుష్ప మాలిక చే నిన్నలంకరించును.

అంబా—సఖీ! నీకిది వేళాకోళమునకు సమయమా ? పొమ్ము! వీరవరా ! ఇచ్చట నకారణముగ నిలువవలదు.

కృషికుడు రాజకుమారి కభివాదన మాచరించుటకు ముందటికి వచ్చెను. అంబాలిక చీరచెఱుగుచేఁ గన్నీటిని దుడుచుకొనుచు “వీరశ్రేష్ఠా! వినుము ! నీవు—” అనియెను.

అంతలోఁ గృషికయువకుడు వెనుదిరిగి వచ్చి రాజకుమారియెదుట నిలిచెను. రాజకుమారియు “నీవొకదినమున

నన్ను శత్రువులకుండి రక్షించుటకై నిపాణముల నర్పించు
టకు సంసిద్ధుడై వైతిని. అందులకు బనులు నాయాయుగర
మును. సేకిచ్చుచున్నాను” అని చెప్పి తనవేలియందున్న నజ్జీపు
ముంగరమును దీసి కృషికునిచేతియందుంచెను. కృషికునికర
మునకు రాజకుమార్తెకరస్పర్శమాయెను. ఆకస్మికముగా వసంత
మలయమాధుతముచే మాధవీలత తూఁగాడినట్లు రాజకుమారి
తనులత నిలువెల్లుఁ గంపించెను. వేసవికాలపుబ్రదోషసమ
యమున మందగామినియగు నదీప్రవాహముచేఁ జలించుమృగా
శయుగళమువలె నామెభుజములు రెండును గంపించెను. ఉషః
కాలమునందలిపద్మమువలె నామెముఖపద్మ మించుక రాగరం
జిత మయ్యెను. మఱియు నాసమయమున నెట్లా యది మన
కుఁ దెలియకుండఁగనే యొకసారి—ఒకసారిమాత్రము—
రాజకుమారియధరము సశబ్దముగాఁ గృషికయువకునియధర
మును స్పృశించెను. రాజకుమారియుఁ జకితయై వెంటనే వెను
కకుజరిగి నిలుచుండెను—విలాసకుమారి నవ్వుచు సంభాలిక
ముఖమువంకఁ జూచెను. కృషికుడు “రాజనందిసి! ఆజ్ఞ
యైనచోఁ జరకాలమునాటియొకమాటను జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చుచు
న్నాను.” అనియెను.

అంబాలిక తలయెత్తి కృషికయువకుని గాంచి పిమ్మట
దృష్టులను వాల్చి నేలను జూచుచుండెను. కృషికుఁ డిట్లు చెప్పఁ
దొడంగెను. “నీకు జ్ఞప్తియుండవచ్చును. నేటికిఁ బదివత్సరము

లకుఁబూర్వ మొకనాఁడు రాజసమునఁగ్రసరోవరతీరమునఁ గింశుకవృక్షాగ్రశాఖయందున్నవికసిశకుసుమమును నీవు నాకుఁజూపినప్పుడు “ఎత్తుకొమ్మపైఁ బూవు నెవ్వరును గోయలేరా?” యంటిని. మఱియు—”ఇంతలో వెనుకనుండి యెవ్వరో నవ్వుచు “మఱి—ఎత్తుకొమ్మపైనున్నపూవు తనంతటనే తొడిమ వీడి జాతి చేతఁ బడినచోఁ జెట్టునెక్కవలసినకష్ట ముండదు” అనినట్లయ్యెను.

విలా—(ఆశ్చర్యముతో) ఇంతరాతివేళ నల్లగొండ (విజయపాలుఁడు) యిక్కడ కెట్లు వచ్చెను?

విజయపాలుఁడు సమీపమునకు వచ్చి నవ్వుచు “నల్లగొండ యీనాఁడు కృషికయువకుఁడు జయపురరాజకుమారిముఖమును ముద్దాడి యుంగరములు మార్చుకొనుటఁ జూచి చరితార్థుఁడగుటకు వచ్చినాఁడు.” అనియెను. విలాసకుమారి యంబాలికచేతిని బట్టుకొని యిక్కడనుండి వెడలిపోయెను. విజయపాలుఁడు నవ్వుచుఁ గృషికయువకునిభుజముపైఁ జేయి వైచి తట్టి “వీరత్వమును రసికత్వమును నాయందుగాక మఱి యెందు నేకాధారము నొందలేదని నేననుకొనుచుంటిని. కాని, నేఁడు నిన్నఁజూచి యన్నిటియందును నేను నీకోడిపోయినని యొప్పుకొనుచున్నాను.” అనియెను;

నడవప్రకరణము.

శ్రీమీకుడు గిరిదుర్గమునుండి వెడలిపోయి షకగునిసన్నిధిని నివసించుచుండెను. సమాచార మేమైనఁ జెల్లినచో పొటనే పోయి యుద్ధమున సహాయము చేయనై యుండునని. రెండునూసములైనదిమ్ముటనొకనాఁకిసాయంకాల ముగ్ధాలికయు విలాసకుమారియు దుర్గసమీపమున నున్ననదీతీరమున నిలిచి మాటాడుకొనుచుండిరి.

అంబ—నాకు సరిగాఁ జెప్పము? ఎప్పుడు మనమిక్కడనుండి నాథద్వారమునకుఁ బయలుదేలుదము? మీనమేషములను లెక్కింపక బయలుదేలుదినము సరిగాఁ జెప్పము. నే ననేకప్రకారములుగాఁ బూర్ణించి యామనప్రయాణమునకు రాజమహిషి సంగీకరింపజేసితిని. నీవు నిష్కారణముగాఁ గాలవిశంబనము చేయుచున్నావు. మనము వేగముగా నిక్కడనుండి వెడలిపోవలయును. దయయుంచి త్వరపడుము.

విలా—కొన్నాళ్ళు చూతము. యవనయుద్ధపర్యవసానము చూడవలదా? నాథద్వారముదిరమునకుఁబోయి సన్యాసిసేవేషములఁదాల్చినంతమాత్రమున దుఃఖిమంతయు నివారణ యగుననుకొంటివా?

అంబ—(నిట్టూర్పువిడిచి) సఖీ! ఆపవిత్రస్థలమున రాధాశ్యామునిపవిత్రప్రేమప్రవాహము ప్రవహించుచుండు

నని వినియున్నాను. అక్కడ శోక తాపాదు లుండవటగాదా ?
అక్కడ కేగిన స్త్రీపురుషు లాత్మవిస్మృతు లగుదురట.

విలా.—సఖీ! కథవలపడవలదు. నీయాస శలించును—
అదియేమి?—అకోలాహల మేమి ?

ఆకస్మికముగా దుర్గమునం దొకకోలాహలము బయ
లుదేటెను. సైనికుల భుజాస్ఫూలనశబ్దమును, నాదీనోదనధ్వను
లతోఁ గత్తుల ఝణఝణత్కారధ్వానములును విసవచ్చెను.

విలా.—యవనసైన్యము దుర్గము నాక్రమించినది.
రాజకుమారీ! నడువుము! మన మక్కడకుఁ బోయి విజయ
పాలుఁడు దుర్గము నెట్లు రక్షించుకొనునో చూడవలయును.

అంభా—ఈయసమసాహసముతోఁ బ్రయోజనమేము
న్నది? యవనసైన్యము మనపైఁ బడినచో మనలను రక్షించు
వా రెవ్వరు?

విలా—నీతో నేనుండెదను. ఈకత్తి నీవర్ధనుంచుము;
నారీకరమునం దాయుధ మున్నచో శత్రు వామె నేమిచేయఁ
గలఁడు?

ఇట్లు చెప్పి విలాసకుమారి తనయుడుపులలోనుండి నిశి
తకరవాల మొకటి పైకిఁ దీసి రాజకుమారిక కొసంగి, యామె
చేయి పట్టుకొని నిస్సంశయముగా ముందునకుఁ బోవుచు
“చూడుము, దుర్గసైనికులట్టహాసములు చేయుచు నలుచెసలఁ
బరువులిడుచున్నారు. అదేమి? దుర్గదక్షిణ భాగమున విజయ

పాలుఁడు యుద్ధము లేకుండఁగనే బందియై సంకెంటోఁ జక్కి
కొని యడవి పందివలె నఱచుచున్నాఁడు!” అనెను.

వాస్తవముగా విజయపాలుఁడు యుద్ధము చేయకుండఁ
గనే బందియయ్యెను. నేఁ డాకస్మికముగా యవనులు వచ్చి
దుర్గమును ముట్టడింతు రని యెవ్వరు నెఱుంగరు. సైనికు లం
దఱు నిశ్చేతనులై నిశ్చింతులై యుండిరి. విజయపాలుఁడును నల్ల
మందును దృష్టికరముగా నేవించి దుర్గముఖద్వారమున నా నా
యంసమయమున, నావేసవి చల్లగాలిని నిశ్చింతగాఁ బరుండి
మెలఁకువలోనే గాఢనిద్రాసుఖము ననుభవించుచుండెను. మొ
దటఁ గ్రమముగా జోగువచ్చి యాజోగులో నల్లమందుమ
హిమచే నాతఁ డొకయపూర్వస్వప్నమును గాంచెను. కలలో
దేవదేవుఁ డొసంగినదివ్యదృష్ట్యచేత యవనసేనాపతి సైన్యము
తో వచ్చి యానాఁడే దుర్గమును ముట్టడించినట్లును, ఆసంగ
తి యితరుల కెవ్వరికిఁ దెలియనట్లును, దానుమాత్రము తన
దివ్యదృష్టివలనఁ దెలిసికొన్నట్లును, వారు వచ్చినప్పుడు తాను
దనయసాధారణవీరత్వ మందఱిముందుఁ బ్రదర్శించి, విశేషిం
చి యంగనలయెదుటఁ బ్రదర్శించి వారి నాశ్చర్యపడునట్లు
చేయవలయునని యోజించి స్త్రీజన మున్నదిక్కునకుఁ
బోయి వారియెదుట భుజాస్థానము చేయుచు, నిప్పుడుమీరు
నల్లగొండ యెంతటివీరుఁడో తెలియుదురు గాక, ఆనాఁడు
దేవయోగముచే నొక కృషికయువకున కొడిపోయితి నని

నన్నుఁ బరిహసించితిరి. ఈనాఁడు నే నసహాయశూరుడనై
 వేయిమంది యవనవీరులు వచ్చినను బాడిచి గెలుతునని చెప్పి
 నట్లును, అందుల కంగనలు, నీవొంటరిగా నందఱుశత్రువుల
 నెట్లు జయింపఁగలవు? నల్లమందుమత్తు తలకెక్కినదా యేమి?
 యని నవ్వుచున్నట్లును, అందులకుఁ దాను గర్వముతో భుజా
 స్థాలనము గావించుచుఁ, గొండక్రిందఁ జూడుఁడు! ఎంతమంది
 యవనులు వచ్చియున్నారో యని చెప్పఁగా విలాసకుమారి,
 “నల్లగొండ యొక్కఁడును నందఱుయోధులతో యుద్ధము
 చేయఁజాలఁడు. కృషికయువకునిసహాయముగాఁ దీసికొని పోవ
 లయు”నని హెచ్చరించినట్లును, దాను నవ్వుచు “నల్లగొండ
 యాఁడువారిమాటలకు భ్రమించువాఁడు గాఁడు. ఈసారి
 జయమాలకుఁ బాత్రుఁడెవ్వరో యంబాలికయే నిశ్చయించుఁ
 గాక” యని చెప్పి దుర్గమార్గమున నొకచెట్టుచాటున నిలు
 చుండి యాయులుకుదారినుండి యొక్కొక్కఁడుగావచ్చుచున్న
 శత్రువులను నటికి పాఱవేయవచ్చుననియోజించినట్లును, గల
 గాంచెను. కల యింకను ముగియలేదు. కాని, విజయపాలుఁడు
 స్వప్నమునందు శత్రువులను దునుమాడవలయునని యోజించు
 చుండఁగా నల్లమందుమత్తు వీడి మెలకువ వచ్చెను. మెల
 కువ వచ్చి చూడఁగా నాతనిస్వప్నము యథార్థమయ్యెను.
 నలుగురుయవనులు మెల్లఁగా నాతని మంచమునొద్దకు వచ్చి
 యాతని స్థూలకాయమును జూచి వారిలోవారు పరస్పరసం

జ్ఞలు గావించుకొని, యొకఁడతనికత్తిని దీసి మంచముక్రిందఁ బొట్టవైచెను. మఱియొకఁ డాతనికాళ్లకు సంకెలలు వేసి మంచమునకు బిగించెను. ఇంకొకఁ డాతనిచేతులకును మెడకును సంకెలలు దగిలించి మంచమున కంటఁగట్టుటకుఁ బ్రయత్నించుచుండెను. ఆసమయమున మెలఁకువగన్న విజయపాలుఁడు, తానింకను గలఁగాంచుచున్నట్లే యూహించుకొనుచుండెను. ఒకయవనుఁడు తాను నిలిచియున్న చెట్టుసామీప్యము నందలి గుట్టయెక్కి వచ్చినట్లును, అప్పుడాతనితలఁ ద్రొంచుటకుఁ జేతి నెత్తఁబోయినట్లును—జేతియందుఁ గత్తి లేనట్లును జేయెత్తలేకపోయినట్లును, గ్రమముగా నొకరివెంట నొకరు చాలమందియవనులు దుర్గమువంకకుఁ బరువెత్తుకొని పోవుచున్నట్లును, వారి నెదుర్కొనుటకుఁ దానులేవఁబోనఁ దనకాళ్ళురాక సంకెలలోఁ జిక్కుకొని యున్నట్లును, గుండెపై నేదియో బరువున్నట్లును గలఁగాంచెను.

అంతలో నాతనికి నిద్రాభంగమై మెలఁకువవచ్చెను. ఆఁడువారిరోదనధ్వనులును, సైనికులకోలాహలధ్వనులును నాతనిచెవులలోఁ బడియెను. అతఁ డెట్టివాటియున్న తనకన్నులను విప్పి చూడఁగా, దుర్గము నలుదెసల యవనసైనికులతో నిండిపోవుటయెకాక తనతలవైపుననల్వరుయవనసైనికులు నవ్వుచున్నట్లును దెలిసికొనియెను. అతఁడు “నాకత్తియేదీ!” యనుచు లేవఁబోయెను. అక్కడనున్న యవనసైనికులలో నొకఁడు

“కాఫర్ ! నా రెత్త క పడియుండుము. కాలుచేతులకు సంకెలలు దగిలిపబడియెను” అనెను.

విజయపాలుఁడు క్రోధాశ్చర్యములతోఁ జీత్కారము సేయుచు “ఓరీ, యవనా ! నా యొద్దఁగూడ మోసమా ! చేతి కిఁగత్తినిచ్చి యుద్ధము సేయుము” అని యటవజొచ్చెను.

“నీయుద్ధనైశద్య మిప్పుడే తెలిసికొనెదను” అనుచు నాయవనులలో నొకఁడు విజయపాలునివంకఁ గత్తి నెత్తిపట్టుకొని యెను. మఱియొకఁడాతనిచేయి పట్టుకొని నిరస్తుఁడగువీరుని జంపరాదని చెప్పి “కాఫరుఁడా ! మేము కరుణించి నీప్రాణములను నిల్పియుంచితిమి. వ్యర్థముగా నటచెదవెందులకు?” అనియెను.

విజ—పాపిష్ఠియవనుఁడా ! నీదయ నాకక్కఱలేదు. కత్తినిచ్చి నాతో యుద్ధము సేయుట నీకు భయమైనచోఁ గత్తిని నీవే పుచ్చుకొని యాఁడువా రేడ్చుచున్నస్థలమునకు నన్నఁ జూనిమ్ము.

యవ—మరల హెచ్చరించుచున్నాను. అటవవలదు—అటచుట మానకున్నచో నిప్పుడే నీప్రాణములు తీసికొని యెదను.

విజయపాలుఁడు—పిచ్చివానివలెఁ బండ్లు పటపటఁ గొఱికి కొనుచుయవనుఁడు పిచ్చివాఁడా! ఆతఁడు చెప్పినదేమి? యుద్ధముచేయవలదు. యవనుని యమాలయమునకుఁ బంపవలదు.

కేకలు వేయవలదు ! ఇంతేనా? ఓయవనుడా! నీయిష్టమేమి? సంకెలలతో నిచ్చటనే యుండునునియా? అధముడా! సంకెలలు దీయువఱకు నేను గేకలువేయుచుఁ బర్వతమంతయుఁబ్రతిధ్వనించునట్లు చేయుదును” అనియెను. యవనులు నల్వరును బిగ్గఱగా నవ్వసాగిరి. విజయపాలుఁడు తనసైనికులఁగూర్చి “సైనికులారా! మీరువేగముగా వచ్చి నాసంకెలలను విడిపింపుడు. “యవనులను యమనదనమునకుఁ బంపి నాపగదీర్చికొందును” అని కేకలువేయసాగెను.

విజయపాలునికేక యెక్కడకును బోలేదు. ఎవ్వరు నక్కడకు రాలేదు. దూరమునందున్న అంబాలికావిలాస కుమారికలచెవుల కాగందరగోళము వినఁబడియెను. కొండలను భేదించునట్లగొండనిచీత్కారమును, రణకోలాహలమును, నారీమణులహాహాకారమును, ఆయవనులనవ్వులలో నణఁగిపోవుచుండెను.

అంబా—సఖీ! బయలుదేలుము. ఇక్కడఁ గాలహరణము సేయుట మంచిదిగాదు. అదిగో, చూడుము! యవనాశ్వా రోహకుఁడు మనవంకకే వచ్చుచున్నాఁడు.

విలా—యవనుఁడుగాడే సఖీ ! యవనవేషధారియైన హిందువుఁడే.

యవనవేషధారియు వారిసామీప్యమునకు వచ్చెను. అంబాలికచేతియందున్నకత్తి చటాలునఁ గ్రిందఁబడిపోయెను.

“యవన వేషధారి” జనల్ మీను రాజకుమారుఁ డగు కేసరసింహుఁడు!

కేస—రాజకుమారీ ! ఇప్పుడైన నేజెప్పినదాని కొప్పు కొనుము. ఇప్పుడు నిన్ను యవనులబారినుండి తప్పించి నాపాప ప్రయత్నమునుండి మరలెదను.

విలా—(చకితయై) యవనులను దీసికొనివచ్చినది నీవా ?

కేస—(వికటహాసముతో) అంబర రాజకుమారి నడుగుము. చాలదినములకుముందుగనే యంబాలికకు నాపైశాచిక ప్రతిజ్ఞ తెలియఁబఱచి యుంటిని.

అంబా—అంబర రాజకుమారి నీవంటి పిశాచసదృశుని వరించుననునాశ నీకింకను మిగిలియున్నదా ?

కేస—అయినచో నాపైశాచిక వ్రతమే పూర్తిగానిమ్ము. హుస్సేనాలీ, ఖొదాద్, పీరుభక్ష! మీ కీరమణిని వెదకుదు న్నారుగాదా? ఆమె యిక్కడనే యున్నది. మేనాసవారి నిటు తీసికొని రండు.

చాలమందిముసల్మానులు పరుగెత్తుకొని వచ్చి రాజకుమారిని జుట్టుముట్టిరి. కేసరసింహుఁడు యవన సైనికులచేఁ జుట్టుకొనఁబడినయాయ పార్థివదేవమూర్తిని జూచి నాప్రతిజ్ఞ నెఱవేఱినది. ఈరమణి పాతిపోకుండఁ జూచుకొనుభారము మీది. నే నప్పుడే పోయి మీనవాబున కీవార్త నెఱింగించెదను.

ఎనిమిదవప్రకరణము.

పర్వతమునకు చూడకుండునులదూరమునందున్న యొక నిర్జనమార్గమునఁ గొందఱుబోయవాఁ డొక మేనాసవారిని మోసికొని పోవుచుండిరి. సవారితోఁ గొందఱుకాలుబంట్లును ఒకగుఱ్ఱపురౌతును బోవుచుండిరి. గుఱ్ఱపురౌతు పాఠకులకుఁ బరిచితుడైనవీరుభక్షుఁడు. పల్లకియందున్నవా రంబాలికావిలాసకుమారికలు. ఎంతయోరాత్రి గాలేదు. కృష్ణపక్షసప్తమీ చంద్రుఁడప్పుడే యుదయించుచుండెను. విలాసకుమారి పల్లకి తలుపులను తెఱచి, వీరుభక్షుంగూర్చి “ఘాన్ సా పేబ్! మీరు పిలిచినంతనే మనఃపూర్వకముగా నేను మీతో వచ్చుటచేత మీమనస్సులో ననేకభావములు పుట్టియుండవచ్చును. మీ కెన్నియో సందేహములును గల్గియుండవచ్చును. నామనసునందేదియో దురభిప్రాయ ముండనలయుననియు, మేము దుర్వర్తనము గలవార మనియు, నందుచే మేము గులత్పాగినులమై వచ్చుచున్నారమనియు మీరు యోజించుచున్నారేమో? కాని, నారీహృదయమునందు నాటియున్న ప్రేమ మణిబలవత్తరమైనది. కావునఁ దమ్ముఁజేరిమించువారి కంగనలు తమప్రాణమునైన నర్పింపఁగలరు. ఇట్లని మీగు మొట్టమొదట భావించి యుండలేదుఁ గాబోలును” అనియెను.

పీరు—(గద్గదస్వరముతో) ప్రాణప్రియా! నారీప్రేమమును నేను బాగుగ నెఱుంగుదును. దానికి మాఖురానునందు “ఇష్కా” అని చెప్పబడియున్నది. నా మస్తిష్కమునందును నామనసునందును, నానరములయందును, నాయెముకలందునుగూడ నా “ఇష్కా” జ్వాలయై జ్వలించుచున్నది.

విలా—భావాసాహేబ్! మీకెందలు భార్యలు?

పీరు—మొత్తము ముగ్గురికంటె నెక్కుడు మంది లేరు. దానికై నీవు విచారింపనక్కఱలేదు. వారందఱు నీకుఁ బరిచారికలై యుండఁగలరు. నీపాదసేవ చేయఁగలరు. ఒక్కతె తలదువ్వును; ఒకతె యలంకరించును; ఇట్లేవారు నీకు వలయు నుపచారము లొనరింపఁగలరు.

విలా—వారు మాంసమును దిందురు—ఉల్లిపాయలు తిందురు. నేను వారితోఁ గూడి యెట్లుండగలను? కాని, మీకు దయయున్నచో నా కేమియు భయములేదు. అయినచో నన్నెప్పుడు “నిక్కా” (పెండ్లి) చేసికొందురు?

పీరు—రేపటియుదయమునకు నవాబుశిబిరమునకుఁ జేరుదుము. నీన్నేహితుగాలిని నవాబున కొప్పగించి పిమ్మట నిన్ను మసీదునకుఁ గొంపోయి “షరా” (పెండ్లిమంత్రము) చదివించెదను.

విలా—నవాబుశిబిర మెంతదూర మున్నది? ఎంతసేపటిలో మన చుక్కడకుఁ బోఁగలము?

పీరు—ఎంతోదూరము లేదు. ఇక్కడ కుత్తరముగాఁ
“బాళి”యనుగ్రామమున్నది. నవా బాగ్రామమునందున్నాఁడు.

విలా—దుర్గసైనికులు వచ్చి మార్గమధ్యమున మనల
నడ్డగించి మమ్ము విడిపించుకొని పోయినచో నేమిచేయవల
యును ?

పీరు—హృదయేశ్వరీ! ఆభయ మేమియును లేదు.
దుర్గసైనికులు వచ్చి యడ్డుకొనఁగలరనుభయముచేతనే తిన్నని
మార్గమున సైనికులందఱినంపి మిమ్మికొండగుట్టల నడుమ
నుండి యరణ్యమార్గమునఁ దీసికొనివచ్చుచుంటిని.

విలా.—మీనవాబు పేరేమి ?

పీరు—అఫ్జుల్ ఖాను.

ఆకస్మికముగా విలాసకుమారిముఖమండల మెఱ్ఱవడిపో
యెను. “ఖానుసాహేబ్ ! నాకు దప్పిక యగుచున్నది. ఈచే
రువలో నీరుదొరకునా?” అని యడిగెను.

పీరు—దప్పియైనచో నిప్పుజే నీరు దెచ్చి యిచ్చెదను.
తినుట కాహారముగూడ నున్నది. ఇంచుక ప్రేల్చినమాంసము
గూడఁ గలదు.

విలా—రామరామ! హాస్యమునకై యడుగుచున్నారా?

పీరు—(ఇంచుక సందియముతో) కాఁగూడదా? నన్న

బెండ్లియాడుటకు సుదేహ మున్నదా ?

విలా—మనకింకను బెండ్లి కాలేదుగాదా ? “నిక్కా”
చేసికొనకుండగనే మీచేతిసీ రెట్లుత్రోగుదును? రేపు పెండ్లి
యైనపిమ్మట నేమిచేసినను జేయవచ్చును. కాని—

పీను—ప్రాణప్రియా! వలదు—నేను మఱచియిట్లు
టిని. మనతో హిందువు లెవ్వరును లేరుగదా! నీకు నీరుదెచ్చి
యిచ్చువా రెవ్వరు ?

విలా—ఆకనబడుచున్న పుష్కరిణికి నన్ను గొంపో
యినచో నేనే నీరుద్రావుదును. తరువాతఁ దిరిగి రావచ్చును.

విలాసకుమారి యంబాలికచెవిలో నేమేమో చెప్పెను.

పీరుభత్తు బోయలను బ్రతీహారులనుజూచి, ఇక్కడనే యుండు
డనిచెప్పి విలాసకుమారితో సరోవరముచేంతకై పోయెను.
ప్రకృతి స్థిరగంభీరభావముతో నిశ్శబ్దముగా నుండెను. వికటా
కారముతోఁ బ్రేతమువలె నున్నయాపీరుభత్తుని, రిమణీకుల
మునకు రాజ్యవలెనున్నవిలాసకుమారినిఁ జూచిచూచి భూమ్యా
కాశము లావిరుద్ధదృశ్యమునకు నింతపడి నిశ్చేష్టితములైనచో
యనునట్లు నిస్తబ్దము లైయుండెను. చంద్రుఁడును కలువకన్నె
యు నొండొరులం జూచుకొనుచు నవ్వకొనుచుండిరేమో
యనునట్లగపడుచుండెను. కమలము లసహ్యముతోఁగను లజ్జ
తోడను మొగములు ముడుచుకొని వెన్నెలతెరచాటునుండి
మాటాడకుండఁ దొంగిచూచుచున్నట్లు యుండెను.

విలా—చేతితో నీరుద్రావుట యెట్లు ? నాకొకతామ
రాకును దెచ్చి యిమ్ము నీరు లోతుగా లేదనుకొందును.

పీరు—నీరు భోతుగా నున్నను నే నీదఁగలను. నీటిలో
నికై నను, అన్నమధ్యమునకై నను, ఆకాశముమీఁదికై నను, నీ
వెక్కడకుఁ బోవుమనినను నీ యీ గులాము సిద్ధముగా
నున్నాఁడు

విలా—మీరు గుఱ్ఱముతో దిగనక్కఱలేదు. నేను
మీగుఱ్ఱపుక శ్లేమును బట్టుకొని యుండెదను. గుఱ్ఱముపైనుండి
యే వంగి, నీటిలో నున్న తామరాకు నందుకొనుఁడు. అంతే
కాక సిగ్గుచేఁ దల్గవంచుకొని యున్న పద్మకుసుమమునుగూడఁ
గోసికొనిరండు. జాగ్రతసుండి! పువ్వు గోయునపుడు ముండ్లు
గుచ్చుకొని చేతికిగాయ మగునేమో?

విలాసకుమారి గుఱ్ఱపుక శ్లేమును బట్టుకొనియెను. పీరు
భక్షు ముందటికి వంగి పద్మమును గోసి యిచ్చెను. తామరా
కు గోయుటకై క్రిందికి వంగెను. విలాసకుమారియు వంగియు
న్న పీరుభక్షునికంతముపై గుఱిచూచి కాలితో బలముగా నొక
తన్ను దన్నెను. పీరుభక్షుఁ గంభీరశబ్దముతో గంభీరజలములఁ
బడి, గంభీరస్వరముతో నటచుచు “హా! సైతానీ” (పిశాచి)
యనియెను.

విలాసకుమారి రెప్పపాటుకాలములోఁ బీరుభక్షుని
గుఱ్ఱమునెక్కి దుర్గాభిముఖముగా మాయమైపోయెను.

విలాసకుమారి యంతకుముందు దొకసారి కృషికకుమా
రుని వెంటఁబెట్టుకొని కొండ నెక్కినమార్గమునఁ బోయియక్క

* డ గుఱ్ఱము నాఁపెను. ఆమె యక్కడ నొక శాల్మలీవృక్షశాఖ
 కు మగదుస్తులను దగిలించి యుంచిన మాట చదువరులకు జ్ఞ
 * ప్తియందుండనచ్చును. అక్కడ విలాసకుమారి పురుష వేషము
 ను ధరించి మరల గుఱ్ఱముపై నెక్కి బయలుదేఱెను. కొంత
 దూరము పోయి చూడఁగా నాకొండదారియందు రక్తధార
 లును, అందందు యవనమృతదేహములును, దెగిపడిన మొండె
 ములు నామెకుఁ గానవచ్చెను. ముందటి కేఁగినకొలఁదిని మా
 ర్గము శవమయమై గుఱ్ఱము నడుచుట కష్టమగుచుండెను. ముం
 దువై పొచుకదూరమున నరక భేదరములు కొండగుట్టలవలె
 * గుట్టలుగుట్టలుగాఁ బడియుండెను. అంతమందియవనులను జం
 పినవారెవరు? ఆప్రక్కనదియేమి? అచలములై యున్నయా
 శవములనడుమ దివ్యతేజోధారియైన యాముసల్మానుఘకీరు!
 ఆతఁ డాశవమధ్యమున నొంటిరిగా గూరుచుండె నేమి? విలా
 సకుమారి మంత్రముగ్ధవలెనై నిశ్చలదృష్టితోఁజూచుచుండెను.
 * ఘకీరు చైతన్యవిహీన మగునొక దేహము నెత్తి తొడనై నుంచు
 కొని యశాపథమును బూయుచుండెను. కొయ్యవలె నున్న
 యాదేహమంతలోఁ జై తన్యమునొంది కన్నులు తెఱచెను. అ
 రవిచ్చియున్నయాకన్నుల కెదురుగా ఘకీరు తనవ్రేళ్ళులను రెం
 డుమూఁడుసారులుత్రిప్పి మధురకంఠస్వనము నిర్జనపర్వతప్రదే
 * శమంతయుఁ బ్రతిధ్వనించునట్లు “లెమ్ము! వత్సా! నీవుబ్రతికి
 యుంటివి” అని పిలిచెను.

అమృతమయమగునాకంఠస్వరము చైతన్యము నొందె
నో యన్నట్లుగా, సచేతనమగు నాదేహము నిద్రనుండి మే
ల్కొంచినట్లు లేచి నిల్వబడియెను. ఆశ్చర్యముపై నాశ్చర్యము!
ఆతఁడు కృషిక సైనికుఁడు!

కృషి—ఈనాఁడు యవనయుద్ధమున నాయాయువు
తుదముట్టినదని యెఱిగి వచ్చి మీరు నాకుఁ బ్రాణదానముచే
సితిరి.

ఫకీ—వత్సా! మనుష్యుని మృతదేహమునకుఁ బ్రాణ
ము వోయుట మనుష్యునకు సాధ్యమా! గాఢనిద్రలోఁ బరుం
డియున్నవానిని మేలుకొల్పితిని. దుర్గమును ముట్టడించి రని
విని నేను వలదనుచున్నను నీవొంటరిగా వచ్చుటను జూచి సం
శయమనస్కుఁడనై నీవెన్నంటి వచ్చితిని. మృతక ఖేబరములమ
ధ్యమున నీవు మూర్ఛితుఁడవై పడియుంటివి.

కృషి—మీరు దయతోఁ బ్రాణములనిచ్చి బ్రతికిం
చిన యీశరీరమువలన నేదైననొకయుపకారముగావలయును
దొంగలుపల్లకి నెచ్చటికిఁ దీసికొనిపోయిరి? వేగముగా సెల
విండు.

ఫకీ—నేను పల్లకిని జూడలేదు.

కృషికుఁడు కళవళముతోడను క్రోధముతోడను నొడు
గఱచి “ఐనవో నారాక్షసులు సురసుందరియగు నాయంబా

లిక నేమార్గమున నెచ్చటకుఁ గొంపోయినదియు, నాకుఁజెప్పి
వారెవరు?” అని యడిగెను.

విలాసకుమారి ముందటిక వచ్చి “నేను—నేను చెప్పఁ
గలను. నాతండ్రి యగుసీగురుదేవునియాశీర్వాదముచే స్థితిగ
తులన్నియుఁ దెలిసికొని కాశలముతో యవనులచేఱునుండి
తప్పించుకొని, యీవార్త నెఱింగించుటకై వేగముగా దుర్గ
మునకు వచ్చుచుంటిని” అనియెను.

కృషీకుఁ డాశ్చర్యవిలాసములతో విలాసకుమారిము
ఖమండలమును జూచి “అట్లైనచో “దేవీ! బయలుదేఱుము.

నాకు మఱియొకసారి యవనయుద్ధక్షేత్రమునకు మార్గము
చూపింపుము.” అనియెను.

తొమ్మిదవ ప్రకరణము.

—)°(—

ప్రీతుభక్తు కష్టముతో జలములనుండి లేచిచూడఁగా
నాతనిప్రాణప్రియతో గుఱ్ఱముగూడ నదృశ్యమై పోయెను.
ఆనిరాశాప్రేమికుఁడు శరీరము మిక్కిలి నొచ్చుచుండుటచే
స్థిరార్ప విడిచి యశ్వవాహినియగు నాపిశాచింగూర్చి యనే
కమధురనామములతోఁ బొగడుకొనుచుఁ బల్లకియున్నచోటికిఁ
బోయి, తనయనుచరులంగాంచి, సాధ్యమగునంత వేగముగా
కాఫర్ సుందరిని నవాబుశిబిరమునకుఁ దోడ్కొనిపోవలయు

ననియు, నాలసించినచోనాపిశాచి మరల వచ్చి మనల నాప
న్నలఁజేయుననియుఁ జెప్పి “అహహ! అంతటిపిశాచిని నేను స్వ
ప్నమునందైనఁ గని విని యెఱుంగను.” అనుకొనియెను.

రాతిరి గడచిపోయినది. సవారి ముసల్మానుశిబిరము
నకు వచ్చిచేరెను. అంబాలిక “ఇప్పు డుపాయమేమి? విలా
సకుమారి సవారి దిగి పీరుభక్షునితోఁ బుష్కరిణికిఁబోవుచున్న
ప్పుడు వేగముగా దుర్గమునకుఁ బోయి వార్త నెఱింగించి వచ్చి
మధ్యమార్గముననే నన్నుద్ధరించెద నని చెప్పియున్నది. ఆమె
యిప్పు డెక్కడ నున్నది? ఎవ్వరును రాలేదు! ఇఁక బ్రాణ
ములను విడుచుటకంటె వేఱుపాయములేదు.” అనుకొనుచుఁ
జూరియను దీసి, చేతఁబట్టికొని యాకాశమువంకఁ జూచుచు
“దైవమా! ఆత్మహత్య మహాపాతకమని వినియుంటిని. దీననా
థా! యవనులబారినుండి తప్పించుకొనుట కింకొకయుపాయ
మేమియుఁ గానిపించుట లేదు” అనియనుకొనియెను.

చప్పుడుచేయుచు నెవ్వరో సవారితలుపులను దెఱచిరి.
అంబాలిక వడఁకిపోవుచుఁ దొంగిచూచెను. వెలుపలఁ గేసర
సింహుఁడును, అతనిపార్శ్వమున వికటాకారయవనుఁడొకఁ
డును నిలిచియుండిరి. కేసరసింహుఁ డుచ్చస్వరముతో “య
వనసేనాపతీ! విధాత యీకనకపారిజాతలతకను నిజముగా
నరకమునఁ బాఱవేయుటకే సృజించెనా?” అనియెను.

అఫ్ జుల్ ఖాను కేసరసింహునిమాటలను గ్రహింపక

“నిజముగా నా ప్రాణములున్నంతవఱకు నీకు ఋణపడియుండెదను. పాదుసావారికిఁ జెప్పి నీకుఁ దగినబహుసిమానము. —

మాట ముగింపకుండునగానే కేసరిసింహుఁడు వికటహాసము చేయుచు “బహుమానమా? యవనసేనాపతి! అయినచో నాకిక్కడనే యీసుందరియెదుటనే బహుమానము నిమ్ము. నీశిబిరమునం దిప్పు డిక్కడ నెంతమందైనెనికు లున్నారు?” అనియెను.

అఫ్జల్ — ఇన్నాఱుమందిమాత్రము. తెక్కినవారిని నీతో దుర్గము నాక్రమించుటకుఁ బంపియుంటిని గాదా? వారింకను దిరిగి రాలేదు. నీవీమాట యెందుకడిగితివి?

కేసరి — అఫ్జల్ ఖాను ! ఇన్నాఱు సృగాలములతో నొక కేసరి యుద్ధము సేయుట నీవెప్పుడైనను జూచియుంటివా?

అఫ్జల్ — లేదు — నీమాటలు నాకర్థమగుటలేదు.

కేసరిసింహుఁడు కత్తి నొఱునుండి తీసి గట్టిగఁబట్టికొని రెండవచేత సఫ్జల్ ఖానుమెడపట్టి వంచి హాసితసింహము వలె గర్జించుచు “ఓసృగాలములారా! మీరందఱును నేకమై యీ కేసరిబలమును బరీక్షింపుఁడు. కానిచోఁ జూడుఁడు. ఇదిగో కేసరి మీసేనాపతివక్షముం జీల్చి రక్తమును గోల్తుచున్నాఁడు” అనియెను.

కేసరసింహుని బట్టుకొనుటకై నలుచేసలనుండి సైనికులు పరుగెత్తి వచ్చిరి. కేసరసింహు డపుజుల్ ఖానుకుత్తుకవీడి “సురసుందరీ! అబాలికా! ఈహృదయమును దహించుచున్నభయంకరానుతాపాగ్నిని శాంతింపఁజేయుటకై యీకేసరి సృగాలనఖాఘాతములచేఁ బ్రాణములు విడిచి, తనపై శాచిక ప్రతిష్ఠకుఁ దగినప్రాయశ్చిత్తము గావించుకొనును” అనికేకవైచి చెప్పెను.

ఇన్నార్దురు ముసల్మాను సైనికుల యిన్నాఱు నిశితకరవాలములనడుమ నసహాయశూరుఁ డగురాజపుత్రవీరునికరవాల మొక్కటియే ప్రబలపరాక్రమముతో భీషణశబ్దమును గావించుచుఁ జక్రాకారమునఁ దిరిగిపోవుచుండెను. శవములపై శవములు పడిపోవుచుండెను. మొండెములపై మొండెములు పడుచుండెను. అయినను యుద్ధమునకు విరామములేదు. క్షత్రియవీరునిచేతిలోఁ దిరుగుచున్న ఖడ్గమునకువిశ్రాంతిలేదు. నేడే కేసరి సృగాములన్నిటిని నంహరింపకుండ నిలుచునట్లగపడుట లేదు.

ఆకస్మికముగా దూరమునుండి “పొడుపుఁడుపొడుపుఁడు” అనుహిందూవీరుల కేకలు వినఁబడఁజొచ్చెను. కేసరసింహుఁడు తిరిగిచూచునంతలో విజయపాలుఁడును, గృషికయువకుఁడును యుద్ధమునందలి సైన్యమును దీసికొని యుద్ధరంగమునకుఁ బరుగెత్తి వచ్చుచుండిరి. కేసరసింహుఁడు చచ్చిస్వరముతో వికటా

ట్టహాసమును జేయుచు “మీరు దూరముగా నిలిచి చూచుచుండుడు; కేసరియొక్కఁడే మిగిలియున్న సృగాలములతో యుద్ధముచేయుఁగలఁడు” అనియెను.

విజ—(నవ్వి) ఎవ్వరితో యుద్ధముచేయుదువు? అది గోచూడుము; నీనక్కలన్నియుఁ బాటిపోవుచున్నవి. అయ్యయ్యా! నాకుసంకెలలువేసిన యీనక్కలకుఁ దగిన ప్రతీకారముచేయవలయు ననుకొంటిని; పాటిపోవుచున్న శత్రువును సంహరించుట తుత్రియధర్మము గాదు.

కేసరసింహుఁ డావంకఁ దిరిగి చూచెను. ముసల్మాను సైనికులు రణరంగమును వీడిపాటిపోవుచుండిరి. ఆతఁడుక్రోధసంక్షుభితహృదయుఁడై గర్జించుచు “పాటిపోవుచున్న శత్రువులను జంపుట తుత్రియధర్మముగాదు” అనిచెప్పఁచు దనచేతి యందున్న కత్తిని విసరి పాఱవైచి పాటిపోవుచున్నయవన సైనికుల ముందఁజీభాగమునకుఁ బరుగెత్తుకొని పోయి రెండుచేతులను బైకెత్తి వారి నడ్డగించెను. ఆతనికుడిచేయి తెగి క్రిందఁ బడిపోయెను. మరలఁ బరుగెత్తుకొని పోయి యెడమచేతితో వారి నడ్డగించెను. ఆతనిరెండవచేయియు రెండుతుండెములై క్రిందఁ బడియెను. అయినను కేసరి సృగాలయుద్ధమును విరమింపలేదు. మరలఁ బరువెత్తుకొని పోయి శత్రువులను గాలితో నాక్రమించెను. ఆసామీప్యమునందు ఛిన్నమస్తకమగు కేసరసింహుని సుకుమారవీర దేహము వసుమతీవక్షమున వ్రా

లెను. కేసరిస్యగాలయుద్ధము ముగిసినది. రాజపుత్రివీరుని భయంకరపాపమునకు భయంకరప్రాయశ్చిత్త మయ్యెను. హిందూవీరుఁడు సమ్ముఖయుద్ధమున శత్రుకరవాలములచేనశ్వరనరదేహమును వీడి శాశ్వతానంద ధామమునకు వెడలిపోయెను.

పదవ ప్రకరణము

అఘజుల్ ఖాను చాలదూరము పరుగెత్తుకొని పోయి వెనుదిరిగి చూచెను. ఒకయాశ్వికుఁడు మాత్రము వానిని వెన్నంటి వచ్చుచుండెను. ఖానుసాహేబు మఱింత వేగముగాఁ బరుగెత్తుకొని పోయి తనప్రాణములను గాపాడుకోవలయు ననునాశతో మిట్టపల్లములను జూయిపల్లములను గణింపకుండ గుట్టమును వాయువేగముతోఁ బరుగెత్తింపజూచెను. అతఁ డట్లుకొంతదూరము పోయి మరల వెనుదిరిగి చూచెను. అతి వేగముతో వెన్నాడి పరుగెత్తుకొనివచ్చుచున్న యారౌతుముఖముచూచునప్పటి కతని కించుక ధైర్యము గలిగెను. ఆయాశ్వికుని మొగము బాలునిముఖమువలెనుండెను. ఒక బాలునితో యుద్ధముచేయుట కతనికి భయములేదు. ఇంతలో బాలునికి సహాయుగా నెవ్వరు రాజాలరు. ఖానుసాహేబు నలుచెసలు పరికించిచూచెను. ఎవ్వరు వచ్చుటలేదు. అంతలో

బాలుడతనిని నమీపించెను. అఫ్జల్ ఖాను కాఫర్ యువకుడా! అన్యాయముగా నాచేతిలోఁ బ్రాణముల నర్పించుటకు వచ్చితివా?" అనియెను.

కాఫ—మూర్ఖుడా! నేను యువకుడను గాను. నేనాడుదానను. పాటిపోక నిలిచి యొక్కసారి కాఫరు కాంతతో యుద్ధముఁ గావింపుము.

అఫ్జల్ ఖాను భయముతో వెనుతగ్గి సందేహించి కాఫర్ కుమారుని మోముఁబరీక్షించిచూచెను. కాఫర్ యువకుడై తల్లపైనున్న పాగను దీసి దూరముగాఁ బొటవైచెను. కాల మేఘునుధ్యమునుండి కానవచ్చు పూర్ణచంద్రబింబమువలె వి నీలచంచలాలక జాలాంతరాళమునుండి కామిసీకమసీయముఖ మండలము గానవచ్చెను. విలాసకుమారి “సేనాపతీ! ఇప్పుడు నన్ను గుర్తించితివా? నేనెవ్వరు?” అని యడిగెను. యవన సే నాపతి భయాశ్చర్యములతో భువనమోహినియై శశిదేవివ లెనున్న యాసుందరీమణి నవలొకించి వెల్లవాటినమోముతో వికృతి నందినస్వరముతో “విక్రమసింహుని తనయవా?” అనెను.

విలాసకుమారియు నొక్కపరుగునఁ బోయి యాడుసిం గమువలె నఫ్జల్ ఖానుమెడ నొడిసిపట్టుకొని వంచి మఱి యొక చేత నిశితకరవాలమునుబైకెత్తి “విక్రమసింహునితనయ నేడు తనపితృహంతకునిరక్తముతోఁ బితృతర్పణము సేయును. సాధ్యమైనచో నాత్మరక్షణము నారసికొమ్ము.” అనెను.

ఖాన్ నా హేబు వడకుచుఁ జేతిలోనికత్తి నెత్తి విలా
సకుమారికుత్తుకకుఁ గుటివెట్టివినరెను. కాని, యననసేనాపతి
ఖడ్గ మాసు రేశ్వరికంఠముపైఁ బడక పూర్వమే యాతనిఛిన్నమ
స్తకము విలాసకుమారిచేతిలోఁ బడియెను. ఒక్కముహూర్త
ములో—ఆనాఁడు కేసరికిని సృగాలమునకును జరిగినయపూర్వ
యుద్ధమునందుఁ జేరినహిందూవీరులందఱును—నిశుంభసంహా
రిణి యగుసింహవాహినిలె శత్రురక్తముతోఁ గెంపువాఁడన
భీషణ ఖడ్గముతోడను, శోణితసిక్తశరముతోడను, ఆజాను
లంబిత కేశకలాపముతోడను, దానవఛిన్న మస్తకము హస్త
మునఁ దాల్చినచ్చుచున్నయావీరనాథీమూర్తి నాశ్చర్యముతో
నవలోకింపసాగిరి.

వచనాకొండవ ప్రకరణము.

శ్లోకము

మఱునాటిప్రభాతమున విజయపాలుఁడు సైన్యసమే
తుడై యంబాలికను విలాసకుమారిని వెంటఁబెట్టుకొని మాతృ
మందిరమునకు వచ్చి కృషికకుమారుని యనుపమానశౌర్య
ప్రతాపములు దశదిశలఁబ్రసరింపఁజేసెను. ఆనాఁడు దుర్గము
నందంతటను దరుణసైనికవీరునిప్రశంసతక్కు వేఱుప్రస్తావమే
లేదు. ఆతఁడెవ్వఁడు? ఎక్కడనుండి వచ్చెను? అనునాలోచ
నలే విశేషముగా బయలుదేఱెను. సైనికులందఱు గూవులు

గుఱులుగాఁ జేరి, నల్లమందు మొదలగు మత్తుపదార్థములను

జక్కఁగా సేవించి దివ్యజ్ఞానసంపన్నులై పైవిషయములను ద

ర్శించి సిద్ధాంతికరింపఁజొచ్చిరి. ఒకఁడు, “ఆయాపనుఁడు పూర్వ

జన్మమున విఖ్యాతరాజవంశమునఁ బుట్టి యొక బ్రాహ్మణుని

శాపముచే నేడిట్టి నీచవంశమునఁ బుట్టినాఁ”డని నిర్ధారణము

గావించెను. మఱియొకఁడు, “అట్లుగాదు, నీవు చెప్పినది తప్పు.

నీవు నల్లమందుమత్తుచేఁ గనకుండ వినకుఁడ చునసునకు వచ్చి

నల్లలమాటలాడుచున్నావు. ఆతనియథార్థచరిత్రము నెఱుంగఁ

దలంచినచో నేను చెప్పెదను వినుము. ఆకుమారుఁడు విజయ

పాలు నోడించి పతాకఁ జేతఁబట్టుకొని మందిరాగ్రభాగము

నుండి దిగివచ్చుచున్నప్పుడు నేనతనిసంగతు లన్నియుఁ దెలిసి

కొంటిని. అన్నా! అతఁడు మనుష్యుఁడు గాఁడు—భూతపు

త్తుఁడు. మామవేషముతో వచ్చి కృషికకుమారుఁడనని చెప్పు

కొనుచున్నాఁడు” అనియెను. ఒకమునుసలిమార్వాశి “మీరం

దఱును బిల్లులు! మీకీసంగతి తెలియుట యెట్లు? నేను వృద్ధ

ఫకీరునద్దకుఁ బోయి తెలిసికొనిచ్చితిని. ఫకీరొకనాఁడు స్వర్గ

మున కిందునికడకుఁ బోయి యారంగజీబుఘాదుచూడఁ గుహ

రించుట క్కాతనిసాయము గోరెను. సురేంద్రుఁడు స్వయముగా

నేకుంతమునకుఁ బోయి విష్ణుని బ్రార్థించి, యా బాలవీరుని

దీసికొనివచ్చియవనవధ గావించుటకు ఫకీరునితోఁ బాపించెను.

అతఁడు మనుష్యుఁడు గాఁడు. దేవతాకుమారుఁడు” అనియెను.

విలాసకుమారి ముగ్ధాంగలనాడఱి గుంపుగాఁ జేర్చి
 కృషికవీరుని శౌర్యవృత్తాంతమును సవిస్తరముగా నొక్క
 టొక్కటిగాఁ జెప్పఁదొడంగెను. “అసహాయుఁడగునీవీరకుమా
 రునిఖడ్గాఘాతములచే ననేకయవనుల చిన్నమస్తకములు ధర
 ణీతలమునఁ బడి పొరలఁ జొచ్చెను. ఆరావళీపర్వతసమభూమి
 యందు శత్రురక్తిఁదులు ప్రవహించిపోయినవి. ఆతని యస
 మానవీరత్వముచేతను, అసాధారణసాహసముచేతను సంబర
 రాజకుమారి శత్రువులబారిమండితప్రింపఁబడినది. అట్టివీరు నెవ్వ
 రైన నెచ్చట నెఁజూచియున్నారా? ఆనాఁడుమాతృమఁ దిరమున
 మాతృదేశారాధనకై చేరిన రాజధానరాజవంశవీరులలో
 నొక్కఁడైన, నజ్ఞాతకులశేలుఁడును నీచవంశ సంభూతుఁడునగునీ
 తరుణసైనికకీరునకు సాటివచ్చినవాఁడున్నాఁడా?” అని చెప్పి
 విలాసకుమారి విషాదముతో రాజమహిషివంశకు ముఖమును
 దిక్కి మరల నిట్లనియెను. “తాని యిష్టఁడు మనమఁ చింతింప
 వలసినదివయ మొకిటి కలదు—ఇక్కడ నట్టివీరునకు సత్కా
 రపూర్వకముగా బహుమాన మొసంగుమాట యల్లుడనిండు.
 ఒక్కసమాదరవాక్యమైన లేకపోయెను! మనమందఱమును
 వీరరమణులవఁట! మనవీరగర్వమునకుఁ దుదిమొదలు లేదు.
 మనవీరులనుగూర్చియు మనవీరత్వమున గూర్చియు నెంతపొగ
 డుకొనెనను మనకుఁ దనివిలేదు.”

రాజమహిషి “ఇప్పుడాకృషికుఁ దెక్కడ నున్నాఁడు?”
 అని యడిగెను.

విలాసకుమారి నవ్వి అంబాలిక వంకజూచుచు “ఆతఁడెక
నీదుర్గమున నుండుట కవకాశము లేదు. ఆకారణమున నా
తఁడు నల్లగొండయన్నజ్ఞును దీసికొని యెక్కడికో వెడలిపో
యెను. పోవునప్పు డాతనికి నల్లగొండకు నేకాంతముగా
నేదియో సంభాషణము జరిగినట్లున్నది. నల్లగొండ నడిగినచో
సంగతు లన్నియుఁ దెలియఁగలవు.” అనియెను.

రాజమహిషి విజయపాలుని దీసికొనిరమ్మనియొక పరిచా
రిక కాజ్ఞాపించెను. విజయపాలుఁడు వచ్చుచు దూరమునుండి
యే, గూపుగాఁజేరియున్నయంగనలను జూచి తనమనసులో “నే
నానాఁడు యవనులచేఁజిక్కి శృంఖలాబద్ధుఁడ నైనసంగతిఁదల
పెట్టి వీరు నన్నుఁ బరిహాసములాడుటకుఁబలిచి యుందురు”
అనుకొనుచు వారియెదుట రాజమహిషి యుండుటం జూచి
యించుకదైర్యముతోవచ్చి రాజమహిషి కి భివందనముచేసెను.

రాజ—ఆకృషికుఁ డెక్కడ సున్నాఁడు?

విజయ—ఆతఁడు మార్గమధ్యమునుండియే వెడలిపో
యినాఁడు.

రాజ—ఆతఁ డెవ్వరు? ఆతనివృత్తాంత మేమైనఁ దెలి
సినదా?

విజయ—తఱచితఱచి యడుగఁగా నాతఁడు తనకు
“మీవారు” నందు దుఃఖనియగుతల్లి యొక తె యున్నదనియుఁ
దానొక వత్సరమునకుఁ దిరిగి యామెయొద్దకుఁ బోవుటకు పా

గ్ధానము చేసితి ననియు, నావతర్సము నిన్నటితోఁ బూర్తి
యగుటచే నిక్కడకు రాజాల ననియుఁ జెప్పి వెడలిపోయెను. ౩

రాజమ—నీవును శీఘ్రముగా మహారాజాజయసిం
హుని జూచుటకుఁ బోవలసి యున్నది గాదా? అక్కడకుఁ
బోయినప్పుడు నీ వావీరబాలకుని వృత్తాంతముఁ దెలిసికొనవల
యును. ౪

విజయపాలుఁ డంబాలికను జూచి నవ్వుచు “నిశ్చయ
ముగా నేనాతని నిక్కడకుఁ దీసికొనివచ్చెదను. అంబరరాజ
కుమారి మరల నాతని కొకవిజయమాలికను సంసిద్ధము చేసి
యుంచుకొనవలయును” అనియెను. ౫

మూడుదినము లైనపిమ్మట విజయపాలుఁడు రాజాజ
యసింహునిఁ జూచివచ్చుటకు నుదయపురమునకు బయలు
దేటిపోయెను. అనాఁడే యంబాలికయు సన్యాసినీవేషము
దాల్చి రాజమహిషి యెంత చెప్పినను వినక, యాజన్మబ్రహ్మ
చారిణియై యుండవలయు నని నిశ్చయించి యొకపరిచారికను
మాత్రము వెంటఁ జెట్టుకొని నాథద్వారమునందున్న సన్యాసా
శ్రమమునకు వెడలిపోయెను. విలాసకుమారియు నామెతో
వెడలిపోయె నని వేఱు చెప్పనక్కఱలేదు. ౬

నంద్రేంద్రవప్రికరణము.

—o—o—o—

నాథద్వారమున రాధామాధవాలయమునకు సమీ
పమునఁ బ్రవహించుచున్నబూనానదీతీరమునందు సన్యాసిను
లిద్దఱునిలిచియుండిరి; ఇరువురును సుందరీమణులు; ఇరువురును
యువతీమణులు. ఇరువురును సమవయస్కులు. కాని.
వారు ధరించినయుడుపులుమాత్రము వేఱువేఱుగా నుండెను.
ఆయిరువురిముఖమండలముల నవలోకించినచో వారికి వేఱువే
ఱుభావము లున్నట్లగపడుచుండెను. ఒకఁడే ఖిన్నపదనయై
నదీతరంగములపైఁ బ్రకాశించుచున్న యస్తమితసూర్యునిరక్త
వర్ణమూర్తిని స్థిరదృష్టితోఁ దిలకించుచుండెను. మఱియొకఁడె
యుజ్జ్వలనేత్రములతోఁ దననెచ్చెలిమోము నవలోకించుచు
మెల్లమెల్లగా నేదియో పాడుకొన చుండెను. ఆరమణీమణిని
సన్యాసాశ్రమమునందు గాక మఱియొకచోఁగాంచినచోనామె
సన్యాసిని యని యనకొనజాలము. ఆమె ధరించినసన్ననియె
ఱ్ఱచీరలోనుండి యామెయాకుపచ్చనికంచుక మగపడుచుండెను
ఆమెకుటిలకుంతలజాలము వేణీబద్ధమై పాదములపర్యంతము
వ్రేలాడుచుండెను. ఆమెపాటలాధరము తాంబూలరాగరంజి
తమై యొప్పారుచుండెను. ఆమె యంగకములు పుష్పమాలా
లంకృతములై పొలుపొందుచుండెను. ఆయున్నతవక్షమున
మాలతీహారమును, ఆగురుతరజఘనాగ్రమున నశోకపుష్ప
కొచ్చీభూషణమును, ఆకర్ణద్వయమున శివీషకుసుమములును

హస్తమున లిలాకమలము నలరాచుచుండెను. సన్యాసాశ్రమమున నలంకారములు ధరింపఁగూడదు. ఆకారణమున నీసుందరీమణి పుష్పాలంకృత యైనట్లగపడుచున్నది. ఎవ్వరో బలవంతముగా నామెను సన్యాసాశ్రమమునకు దింపినట్లుతోచుచున్నది. కాని, యామెచెలిమాత్రము వాస్తవికసన్యాసినియే. ఆమె కుసుమకోమలశరీరము కావితీరచే గప్పబడియుండెను. ఆమెపెన్నెరులు చిక్కులుపడి ధూళిఘాసరితిములైయుండెను. ఆమెవదనచంద్రమండలము విభూతి రేఖాలంకృతమైయుండెను. అయ్యో! పుష్పసుకుమారమగు నాదేహము కఠోరయోగసాధనమున సహింపఁగలదా! విధాత యానవీనసన్యాసినిదేహమును గోమలకనకకమలముచే సృష్టించెనాయేమి?

విలాసకుమారి యుబాలికను జూచి “గాజనందినీ! సన్యాసిని గావలయుననువాంఛ తీతినది. ఇక నకువుము! నిన్నిక రాజరాజేశ్వరిగా నలంకరించెదను.” అనియెను.

అంబా—సఖీ! నీపరిహాసము లింకను మానవా?

విలా—హాస్యముకాదు చెలీ! ఇదివఱకును నీకుఁజెప్పకుంటిని; కాని, యిప్పుడు చెప్పచున్నాను వినుము. మనము గిరిదుర్గమునుండి యిక్కడకు బయలుదేరిననాఁడే విజయపాలుఁడును మహారాణా జయసింహునిదర్శనమునకు బయలుదేరినమాట జ్ఞప్తియందున్నదా? ఆతఁడెక్కడ కెందులకేఁగెనో నీవేఱుగుదవా?

అంబా—ఆప్రస్తానమునలనఁ బ్రయోజన మేమి?

విలా—చెప్పుచున్నాను వినుము రాజమహిషియరుం
ధతీదేవి నిన్ను మహారాజాజయసింహునికుమారుఁ జగనమర
సింహున కిచ్చి వివాహముచేయువిషయమున మాటాడుటకై
విజయసింహుని బంపియున్నది. విజయపాలుఁడు వాసినియు
త్తరము నాకు నిన్ననే వచ్చినది. దాని జదివినవో సంగతుల
న్నియుఁ దెలియఁగలవు

అంబాలిక విషాదముతో నిట్టూర్పు విడిచి “సఖీ! నేను
రాధానాథునిచరణకమలములయందు నాజీవనము నర్పించు
కొంటిని. ఇక నీమాటలన్నియుఁ నాకెందులకు?

విలా—చెలీ! నీవు నేఁడు సకలప్రపంచమును విడిచి
సన్యాసిని వైతివి. కాని నీవెవ్వరిని మఱవవలెనని రాధాశ్వా
మునాశ్రయించుచుంటివో, యాతనిమీఁదిప్రేమవిశ్వాసములు
నీయంతరంగమును విడిచిపోలేదు.

అంబా—సఖీ! నీవెఱుఁగవు. ఆప్రేమము రాధానా
థుని యనంతప్రేమతోఁ గలిసిపోయినది.

విలా—(నవ్వి) అందువల్లనే నేను చెప్పుచున్నాను.
రాధానాథుఁడు నీహృదయమునందలి యర్థభాగమునుమాత్ర
మే తెలిసెట కిష్టపడఁడు. నీయల్పహృదయమునందలి యర్థ
భాగము నాకృషికయువకుని కిచ్చి శేషార్థభాగమును రాధా
శ్వాముఁడు గైకొనుటకై సమ్మతింపజూడఁడు, అందులకునిదర్శ

నముగా విజయపాలుఁ డుదయపురమునుండి వాగ్గొనినలేఖ
నాకర్ణింపుము.

విలాసకుమారి విజయపాలుని యుత్తిరము చదువనా
రంభించెను. “మీవారు మహారాజా నావిష్మప మంగీకరించె
ను. ఆతనికుమారుఁ డగునమరసింహునకు నూతనసన్యాసిని
యైనయగబరరాజకుమారి నిచ్చి వినాహము జరిగించుటకాజ్ఞ
యిచ్చెను. ఆమెను శీఘ్రముగాఁ దీసికొనివచ్చుటకై వరునిప
క్షమువారు వరునితో నాథద్వారమునకు వచ్చెదరు. వారి
వెంట నేనును మహాసంరంభముతో ననేకులను దీసికొనివచ్చె
దను. ఆకృషికయువకునిగూడఁ దీసికొనివచ్చెద నని రాజకు
మారి కెఱిగింపుము. రాజకుమారి యాతనికి నొకపుష్పమా
లికను సిద్ధముచేసికొని యుండుగాక!

ఇట్లు,

నల్లగొండ యను విజయపాలుఁడు”

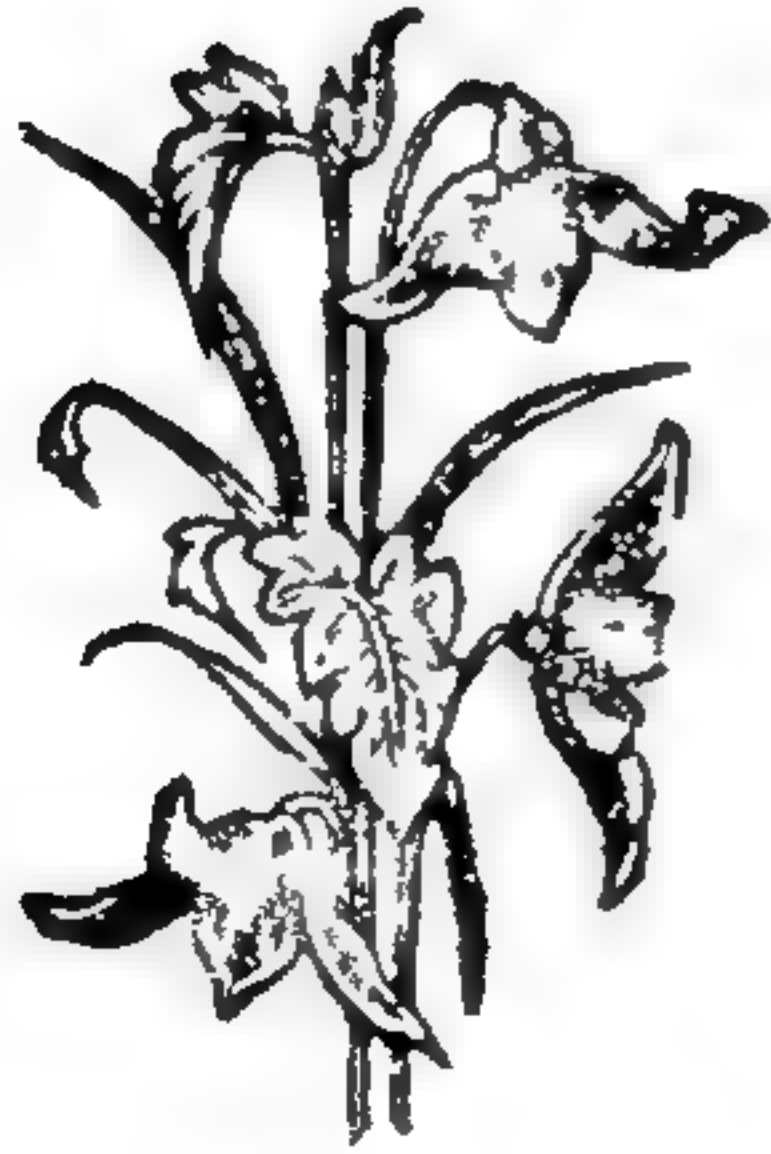
అంబాలిక కన్నుల నీరునిండ రాధానాథునిమందిరము
నవలొకించుచు “సఖీ! నీవే చెప్పము? త్రిలోకాధినాథుఁడైన
రాధానాథునిచరిణదాసిని మర్త్యలోక రాజకుమారుఁ డెవ్వఁ
డైన ముట్టఁగలఁడా!” అనియెను.

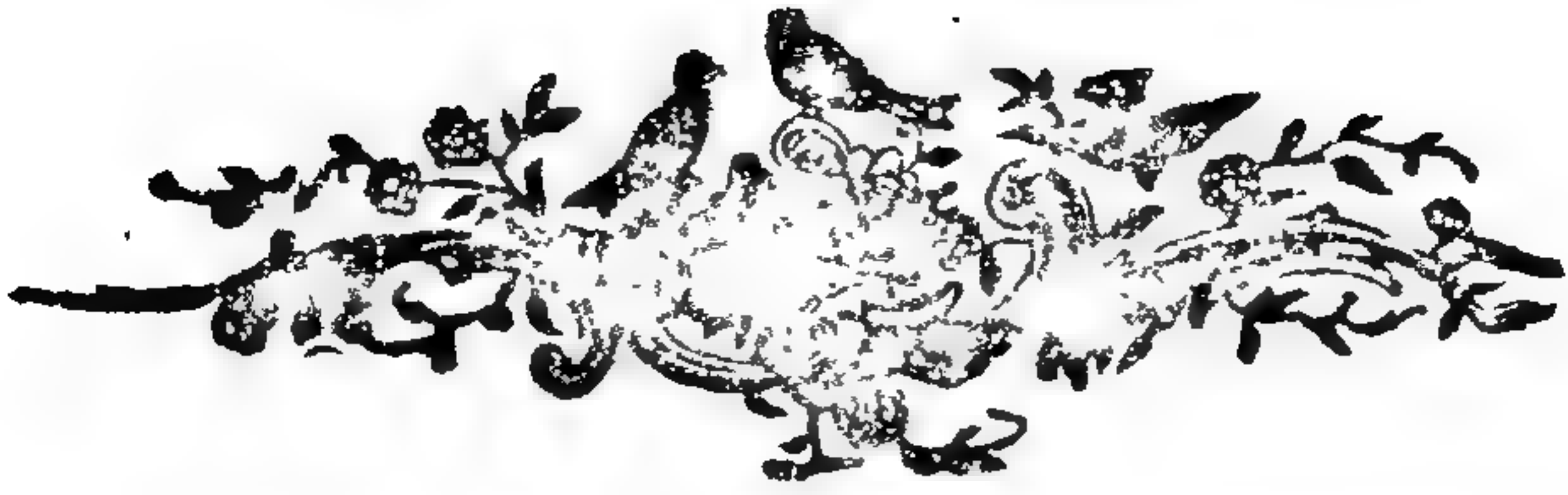
విలా..—(నవ్వుచు) చెప్ప కేమి? ఇంకెన్నోనాళ్ళులేదు.
దానికేమి? రాజనందినీ! యొకసారి సెలవిమ్ము—ఆగీతగోవింద
సంగీతమును మఱియొక్కసారి పాడెదను వినుము.

అంబా.—క్షమింపుము. సఖ! ఇక్కడకు వచ్చినదిమొదలు నీగీతగోవిందసంగీతమువలన నాయొడలు తాపమెత్తుచున్నది.

విలాసకుమారి నగుమొగముతో “సఖ! హే, “కేశీమధనముదారం”——అని పాడఁదొడంగెను.

అంబాలిక కోపముతో నక్కడనుండిలేచి మందిరములోనికి వెడలిపోయెను.

శ్రీరాములు

అమరవిజయము.

మూడవభాగము.

మొదటి ప్రకరణము.

నాథద్వారమున విలాసకుమారిని, అంబాలికను బాఠకు లేనాడుచూచియుండిరో, ఆనాటికిఁ బదిసంవత్సరముల క్రిందట, వేసవికాలమునందొకనాడు పగలు రెండుజాముల వేళ యుదయపురరాజప్రాసాదమున, మహారాజా జయసింహు నిపట్టమహిషి కరుణావతీదేవి విషణ్ణవదనమై తలవాల్చి మంచముపైఁ గూరుచుండి యుండెను. కొన్నినాళ్ళనుండి యామోకు మనస్వస్థ్యము లేదు. ఆమె కేకపుత్తుఁడైన యమరసింహుఁడు పండ్రెండేండ్ల యీడుగలవాఁడు రెండుమాసముల క్రిందట జరిగిన “యాహేరియా” మహోత్సవమున వేటకుఁ బోయి వచ్చినదిమొదలు మనస్వస్థత చెడి మలినవదనుడై మతిలేక మసలుచుండెను. వేళకు సరిగా భోజనము చేయఁడు.

ఎవ్వరితోడను మాటలాడఁడు; పిలిచినబలుకఁడు. ఒకనాటి యర్ధరాత్రియున శయనమునుండి లేచి మొట్టరిగాఁ బోయి రాజసముద్రస్థరోనరతీరమునఁ గూరుచుండును. కెందుమాస ములనుండి రాజమహిషి రాజవైద్యుల నందఱను బిలిపించి యశుగుచున్నను దనయునిచిత్తాచికారమునకుఁ దనక కారణము తెలియదఁజెప్పును.

చిన్నభార్య యగుకమలాదేవియుఁ గరుణావతీదేవియు చమున కించుకదూరమున నిలుపుటద్దమున కెదుటఁగూరు చుండి తల దువ్వికొనుచు మెల్లఁగాఁ బాడుకొనుచుండెను. ఆమెవెనుకఁ బరిచారిక యొర్తు నిలిచియుండును. ప్రమా రాజ్య రాజవంశమునఁ బుట్టినకమలాదేవినిగూర్చి చరిత్రముల యందు, “అభిమానము గలరాణి; గర్వము గలరాణి” యని నిర్దేశింపఁబడినవిషయము పాఠకు లెఱింగియుండవచ్చును. కమ లాదేవి కేశవిన్యాసము గావించుకొని తాంబూలరాగరంజితాధరప్రతిభింబము నద్దములోఁ జూచికొనుచుఁ గరుణావతీని గూర్చి “అక్కా! నీవెవ్వరిమాటను వినక నీకుఁదోచినదెల్లఁ జేయుచుందువు గాని నామాట వినినచో నీపాటి కన్నియుఁ జక్కఁబడియే యుండునుగదా!” అనియెను.

కరు—చెల్లెలా! ఏమాట?

కమ—నామాట వినినచోఁ జెప్పెదను. అక్కటలేని వారికిఁ జెప్పి యరణ్యరోదనము చేయుట యెందులకు?

కరు—చెల్లెలా ! వినకుమనా! అమరుడు నాకెట్టికొ
మారుడో నీకు నట్టికొమారుడే—ఆతఁడు నాకడుపునఁబు
ట్టెననుమాటయే గాని నీతనయుఁడు గాఁడా?

కమ—నేనట్లే యనుకొనుచున్నాను. కాని, లోకుల
ట్లనుకొందురా! దాని కేమి—నేఁజెప్పునది వినుము. ఇతఁ
గాలహరణ మొనరింపక పిల్లవానికి శీఘ్రముగాఁ బెండ్లి చేసి
తీరివలయును. ఒకనాఁ డాతని బలవంతముగా నేనడుగఁ దాను
రాజసముద్రతీరమునం దొకసుందరబాలికను జూచితినినియు
నాఁటినుండియు మన స్సీవిధముగా నున్నదనియుఁ జెప్పియు
న్నాఁడు. కావున మనము శీఘ్రముగా నొకసౌందర్యవతిని
దెచ్చి బిడ్డకుఁ బెండ్లి గావించినచో నాతనికిఁ జిత్తశాంత్యము
గలుగఁగలదు.

కరు—(ఆశ్చర్యముతో) పెండ్లివలననే స్వస్థత చేకూ
రినచో నింత యాలోచన యెందుకు?

కమ—(అభిమానముతో లేచి నిలిచి) నేను చెప్పు
నది మీమనసునకు నచ్చదు. ఆసంగతి నేను బాగుగ నెఱుఁ
గుదును.

కరు—చెల్లెలా! కోపపడకుము. నీవు చెప్పినదే నేనును
జెప్పుచున్నాను. వివాహ మైనచో నారోగ్యము గలుగును.
కాని, యాతఁడు రాజసముద్రతీరమునందుఁ జూచినబాలిక
నెక్కడఁ దేఁగలము; ఆమె యెవ్వరో తెలిసికొనుట యెట్లు

కమ—అక్కా! మీరిప్పుడే కొత్తగా నాకాశము నందుండి దిగివచ్చినట్లుగా మాటాడుచున్నారు. ఆబాలిక గాని చో లోకములో నిక సుందర బాలిక లే లేరా? ఉదయపుర మహారాణివారికుమారునకు, ఏలోపములేనిసుందరవతి దొర కనే దొరకదా? సేనాపతి విక్రమసింహునితనయ విలా సకుమారికంటె నందకత్తెను శేనెందును జూచియుండ లేదు. నాతోడు; నామోము చూచియైనను విక్రమసింహుని కుమారిక నంగీకరించి మనబిడ్డకు వివాహము చేసితీరవల యును. మీరుగూడ నామెను జూచియే యుందులేమో?

కరు—లేదు. నేనెప్పుడు నాబాలికను జూచియుండ లేదు.

కమ—ఆహా! ఆమె సామాన్య బాలికయా! ఆమె సాక్షా ద్ద్వీణాపాణి యగుశారద. నేనొకసారి పుట్టినింటి కేగున ప్పడు విక్రమసింహుడు నాతో వచ్చుచుఁ దనబిడ్డనుగూడ వెంటఁబెట్టుకొని వచ్చెను. విశేషముగాఁ జెప్పనేల? అక్కా! మాఱుమాటచెప్పక నాకోరిక నెఱవేర్చుడు. విలాసకుమారిని మనయమరునకుఁబెండ్లి గావింపుడు. ఇట్లు గావించినచో నిక నీజన్మమునం దెప్పుడును మీతోఁ గయ్యమాడను—మీమా టను జవదాటును.

కరు—విక్రమసింహుని తనయను మనకుమారునకుఁ బెండ్లిచేయుటకు నాకేమియునభ్యంతరములేదు. కాని, రాణావా

రింతచిన్నవయసులో, దమకుమారునకు వివాహము గావించుటకు సమ్మతించురా?

కమ—అభారము నాపైఁబెట్టుడు. రాజానా రంత గుడ్డిగానున్నారా?— బంగారువంటిబిడ్డదేహము నానాటికిఁ గృశించిపోవుచుండుటఁ జూడకయే యున్నారా? అంతమాత్ర మాలోచింపకున్నారా? పెండ్లియైనచో బిడ్డ కారోగ్యము గలుగఁగలదని వారికిఁదెలియదా?

కరుణావతిమనసులో“వారికట్టిబుద్ధిని బుట్టించుటకునే వేతగినదానవు” అని యనుకొని, (ప్రకాశముగా)“సరియే;వారును సమ్మతించవచ్చును. కాని, యమరుఁ డందుల కంగీకరించునా?” అనియెను.

కమ—వలదు—అక్కా! మీకాళ్లకు మొక్కిక్కెదను. ఈశుభ కార్యమున కడ్డుపెట్టవలదు. నేనిప్పుడే పోయి మహారాజావారి కీసమాచారము మనవిచేసి వారిసమ్మతిని బడసివచ్చెదను.

చంచలబుద్ధియు, సరళచిత్తయు, గర్వస్వభావయునగు రాణి తానుజెప్పినట్లు రాణాజయసింహు నొప్పించి శీఘ్రముగా శుభకార్య మాచరింపవలయునని యోజించి, వేగముగా జయసింహునిశయనగృహమునకుఁ బోయి, బంగారుమంచముపై శయనించి నిద్రించుచున్నభర్తను దట్టి లేపి నిద్రాభంగము గావించెను.

రెండవ ప్రకరణము.

అజమీరున కించుక దూరమునఁ గొండపై నొకపురాతన దుర్గ ముండెను—దాని కిప్పటికిని “అచలగఢ”మని పేరు. రాజపుత్ర సేనాపతి యగు విక్రమసింహుఁడు కొంతసైన్యముతో నా దుర్గమున వాసము చేయుచుండెను. విక్రమసింహునకుఁ బదు నొకొండువత్సరముల యీడుగల దేవయానయను కొమ్మై తక్క నుతీసంతానము లేదు. దేవయాన వస్త్రభూషణాదుల నలంకరించుటకు విశేషప్రియము గలదగుటచేఁ దండ్రి యా మోసు విలాసకుమారి యని పిలుచుచుండెను. విక్రమసింహుని భార్య విలాసకుమారిపుట్టిన వత్సరమునందే స్వర్గస్థురాలయ్యెను. భార్య గతించినపిమ్మట విక్రమసింహుఁడు మరల వివాహము గావించుకొనలేదు. అది మొదలు పదివత్సరములకాలము తనబిడ్డను విడువకుండ నాదరముతోడను బోషింపఁజేసెను. బెంచుచుండెను. ఆమె తనపేరు విలాసకుమారి యని యిదివఱకుఁ బాఠకులకుఁ జెప్పియున్నది. రాజపుత్రీపీరులు తమపుత్రులకు నభ్యసింపఁజేసెడివిద్య లన్నిటిని విక్రమసింహుఁడు విలాసకుమారికి నేర్పించెను. స్వయముగా సంస్కృత విద్య నభ్యసింపఁజేసెను. శస్త్రవిద్యనుగూడ స్వయముగా నేర్చుటయే కాక సమయము వచ్చినప్పుడెల్ల నామోసు యుద్ధరంగమునకును దీసికొని పోవుచుండెను.

సాయంకాలమున సైన్యాధిపతి సౌధమునఁ గూరుచుండి యుండెను. విలాసకుమారి తండ్రివెన్నున కానుకొని నిలుచుండి సువాసనతైలము నాతనినరసినతలవెండుకలకు రాచిదువ్వెనతోఁ జిక్కుఁ దీయుచుఁ “బండ్రొండ్రొడ్లబాలునకింతటి సాహసము! ఆతఁడు పెద్దవాఁడైనచో నెట్టివీరుడగునో చెప్పఁజాలము” అనియెను.

విక్ర—(నవ్వి) బిడ్డా! నీనోటినుండి యీమాట లెన్ని సారులు వింటిని?

విలా—అప్పా! మాటిమాటికి నాకాబాలుఁడు జ్ఞప్తికి వచ్చుచున్నాఁడు. ఆ హేరియామహాత్మ్యవమున నీప్రాణముల నాతఁడు కాపాడినాఁడు. అందువల్లనే నాకాతనిపై నంతటిప్రియము-అడవిపందితో నీవు పెనఁగులాడుచుండఁగా నీచేతిలోని కత్తి జాతిపడినప్పు డాబాలుఁడు కత్తిపట్టుకొని నీకెదురుగా నిల్వఁబడనిచో నడవిపంది నీపొట్టను జీల్చియుండదా? అప్పా! ఆతని నొకసారి చూడవలయునని యున్నది.

విక్ర—తల్లీ! దాని కింతటియాలోచన మేల? ఈసారి రాణాను దర్శించుటకుఁ బోవునప్పుడు, కుమారామరసింహుని జూపించెదను. ఇదియేమే తల్లీ! నామోముపై నిలిచియురు జూచుచున్నది?

విలాసకుమారి తెల్విదెచ్చికొని తండ్రిమోముపైనన్న చమురును దుడుచుచు “అప్పా! అయినచో బయలుదేరిరాదా? ఈనాఁడే పోయి రాణాను జూచుము.” అనియెను.

ఆసమయమునఁ బరిచారిక యొకర్తువచ్చి “రాజమహిషి

కమలాదేవి దేవయానను జూడవలయు నని పరిచారికితోఁ
బల్లకిని బంపి యుండెను” అనియెను. విలాసకుమారి యాశ్చ
ర్యమునఁ దండి నవలోకించి “రాజమహిషే నన్నుఁ జూచుట
యెందులకు?” అని యడిగెను. వృద్ధసేనాపతి నవ్వుచు “నమరసి
హానకు నిన్ను వివాహము చేయుదురని తోచుచున్న”దనియెను.

—
మూడవ ప్రకరణము.

పరిచారిక బల్లకిని వెంటఁబెట్టుకొని కమలాదేవినుహ
లునకుఁ బోయెను. కమలాదేవి పరుగెత్తుకొని వచ్చి విలాసకు
మారి నెత్తికొని మాటిమాటి కామెమోమును ముద్దాడుచు
“నీ విక్కడ కెందులకు వచ్చితివే బిడ్డా?” అనియడిగెను.

విలా—తాము నన్నుఁ బిలిపించినారని.—

కమ—నీవు నన్నెఱుఁగుదువా? నేనెవ్వరో చెప్పుకో
మాతము !

విలాసకుమారి యామెయొడినుండి దిగి “మీరు రాణి”
అనియెను.

కమలాదేవి విలాసకుమారిని మరలఁ గాఁగిలించుకొని
ముద్దాడుచు “నీమాటలు నాచెవుల కెంతయింపుగా నున్నవి!
నేను రాణినని నీకెట్లు చెలిసినది? నీవును రాణివయ్యెదవా? త్వ
రగాఁ జెప్పుము. రాణియగుట నీకిష్టమేనా?” అనియెను.

పీలా—ఇష్ట మున్నచో రాణి నయ్యెదనా ?

కమ—నేను నిన్న రాణిని జేసెదను. అది నీకుఁ దెలియునా? వట్టిరాణి గాదు—రాణులపై రాణి—మహారాణి. ఆసింహద్వారమువంకఁ దిరిగి చూడుము! అక్కడకుఁ బోవు చున్నవా రెవ్వరు ? ఆతని నెప్పుడైనఁ జూచియుంటివా? త్వరగాఁ జెప్పుము.

పీలా—కుమార అమరసింహుఁడు.

కమ—నీవెట్లుఁబడుదువు ?

పీలా—మాతండ్రిగారివలన నాయనసంగతి చాలనాకులు వినియున్నాను. ఆ హేరియామహేంద్రవదినమున మాతండ్రిగారిప్రాణము లాయన కాపాడినాడు.

కమ—నిన్నాతని కిచ్చి పెండ్లి చేసినచో నీవేమయ్యెదదవో యెఱుఁగుదువా ?

కమలాదేవి జరుగఁబోవుసంబంధమునుగూర్చి తెలియఁజేయఁబోగా, బాలిక దానిని గ్రహింపఁ జాలక రాణి తనను బరిహాసము చేయుచున్నదని భావించి సిగ్గుచే గన్నల నీరు వెట్టుకొనియెను.

కమ—అదేమీ ! కన్నల నీరు వెట్టుకొనుచున్నావు? రాణినయ్యెదవు. చందమామవంటిభర్తదొరకుచున్నాఁడు. ఇత విచారమెందులకు? పదునాల్గుజన్మములు తపస్సుచేసినను అట్టి భర్త దొరకునా? అమరుఁడు నీవంకఁ దిరిగిచూడలేదనియా

నీకన్నుల నిరు గ్రమ్మినది? అందులకా యిది? పెండ్లినాడు శుభదృష్టిసమయమున నాతడు నిష్ఠాంతటిప్రేమతోఁ జూచు నో నీకే తెలియును.

విలా—శుభదృష్టి యనఁగా నేమి రాణీ !

కమ—మరల నన్ను రాణీ యనుచున్నావా? ఇక్కడ నుండి నన్ను “అమ్మా!” యనిపిలువుము. రాజోవుపౌర్ణిమనాఁ టిరాత్రి శుభదృష్టి యనఁగా నేమో నీవే తెలిసికొందువు. నేనెంతయో ప్రయత్నించి నిన్నుఁ బిలిపించితిని. ఇటు రమ్ము ! నిన్ను మాయక్క గారివద్దకుఁ దీసికొనిపోయెదను. నీ చందుని వంటిముఖమును, చుక్కలవంటిపండ్లను జూచినఁగాని. యా మెకుఁ పిలియదు. అక్కగారివద్దకు వెళ్లినవెంటనే యా మెకు నమస్కరింపుము. మఱివవలదు. మఱచినచో మహారాణి కోప గించుకొనును. మహారాణిగారిని దొడ్డిమ్మాయని పిలువుము. ఆసంగతి మఱవకుము. నన్ను, అమ్మా యని పిలువుము.

కమలాదేవి విలాసకుమారిచేయి పట్టుకొని పట్టమహిషి మహాలునకుఁ దీసికొనిపోయెను.

నాలుగవ ప్రకరణము.

ఛీఁఛీఁఛీఁఛీఁ

పూర్ణిమారాత్రి—అచలగడముననలుదెసల జనులు గుంపులుగూడి యుండిరి. అనేకులు వచ్చుచుఁ బోవుచుండిరి

విక్రమసింహుని తనయ దేవయాననిచ్చి మహారాజాజయసి
హునికొమారుడగు నమరసింహునకు నేడు వివాహము గా
వించెదరు. సాయంకాలమునందే మంగళవాద్యఘోషములు
ప్రారంభములయ్యెను. విశేషసంరంభముతో వరునిబంధువ
ర్గమువారందఱును వివాహమండపమునకు వచ్చిచేరిరి. రాత్రి
రెండవజామున ముహూర్తసమయ మయ్యెను. రాజపుత్రసేనా
పతి విక్రమసింహుడు రాజాధిరాజకుమారునకుఁ గన్యాప్రదా
నము గావింపుటకై యనుపమానానందముతోఁ దనతనయ
నొకతలమునఁ గూరుచుండఁ బెట్టుకొనియెను. మహారాజా
జయసింహుడును దనకొమారుని ముందుంచుకొని సుఖాసీనుఁ
డైయుండెను. సర్వేశ్వరచూర్తి యగుసాలగార్కమును నడు
మనుంచి పురోహితుడు పవిత్రమంత్రములఁ బఠింపఁదొడం
గెను. బాలిక మేలిముసుగుచుండి తనభవిష్యజ్జీవనానీశుడైన
యమరుని ప్రవిమలముఖకాంతిని బ్రేమవికసితనయనములతోఁ
జూచుచుండెను. బాలుడగునమరసింహుడు దనభవిష్యజ్జీవ
నసహచరివంకఁ జూడఁజూచెను. ఆతనిముఖమున స్మృతిచి
హ్నములు ప్రకటితము లగుచుండెను. వివాహమునకుముందే
యాతనిమనసున ననేకసందేహములు పుట్టియుండెను—తన
తిండి తనకుఁబెండ్లిచేయుచున్న బాలిక రాజసముద్రతీరమునఁ
దానుజూచిన లావణ్యమయియగు బాలికయై యుండదనియు,
దనపినతల్లి కమలాదేవి తనను సమాధానపఱచుటకై యస

- 2 త్యము లాడియుండవలయుననియు, దాను వివాహమున కిగీ
కరింప ననుభయమున నసత్యప్రవాదముఁ బుట్టించి యుండవ
చ్చుననియు, దాను సేనాపతితనయను బెండ్లియాడుట కీచ్చ
గింపననుసం దేహమున నమరసింహుఁడు రాజసముద్రతీరము
నఁ జూచియున్న బాలిక విక్రమసింహునితనయయే యను నస
త్యప్రవాదము ప్రజలలోఁ బుట్టించినను బుట్టించియుండవచ్చు
ననియు, నీవిధముగా ననేకము లగుసం దేహములు పరంపరలు
గా నాతనిమనసున బయలుదేతెను. కాని, యాసం దేహము
లన్నియుఁ నొలఁగి యాతనిమనస్సునందలిస్ఫురణచిహ్నములు
మోమునఁ దోఁచుచుండెను. అమరసింహుఁ డా బాలికను జూ
చెను. బాలికముఖమండలము మేలిముసుఁగుచేనావృతమై
యుండెను. కాని, యామెకౌతిమయశరీరము రాజసముద్ర
తీరమునఁ జూచియున్న బాలిక దేహమువలెనే సుందరలితసువ
ర్ణలతను బోలియుండెను—అట్లే శరత్కాలశుభ్రసుధాంశుకి
రణసదృశవర్ణము—అట్లే చంపకకోరక సమానాంగుళములు;
అట్లే తరుణానుజ్ఞాసన్నిభచరణయుగళము; పురోహితుఁడు
మాత్రసతనమును ముగించి వధూవరులకరములను బట్టుకొని
వారినంతపురమునకుఁ దీసికొనిపోయెను. శుభదృష్టిలగ్నస
మయము సమీపించెను. రమణీమణులు వధూవరుల నొండొ
రుల కున్నెఱులుగా నిల్చి మంత్రప్రాతములైన చీచీనాంబర
ముల నిరువురితలపై నునిచి, బాలికమోముపై నున్న మేలి
ముసుఁగూడ్చి భార్యభర్తలు చూచుకొనుఁ డని పాడఁదొ

డగిరి. బాలిక యరచూపుతో వరునివదనమును జూచి
మోము వాల్చుకొనియెను. అమరుడు వధువుమోముజూచి చకి
తుడై యించుక వెనుకకు జరిగి నిలుచుండెను; మరల నామె
వదనము నొకసారి యాతడు తేటిపాటజూచెను. ఆకస్మిక
ముగా ఘంటానాదమును, రమణీమణులయానందసంగీతకోలా
హారధ్వనియు నణగిపోవునట్లమరుడు “ఇదేమి, ఈమె యామె
కాదు!” అని బిగ్గరగా గేకవెచ్చెను.

“ఇదేమీ, ఇదేమీ! పెండ్లికొడుకు పాటిపోవుచున్నా
డు?”

అమరుడు వేవేగముగ నచ్చటినుండి యావలికిఁ
బోవుచుండెను. ఆతనిఁ బట్టినిలుపుట కనేకు లాతని వెనుకఁ బరు
గెత్తికొనివచ్చిరి. బాలుడు కత్తి నెత్తి పట్టుకొని “బాగ్గిత!
ఎప్పుడు నన్ను ముట్టుకొనవలదు” అని గద్దించి పలి
కెను.

అమరసింహుఁ డీవలికి వచ్చి గుఱ్ఱముపై నన్న రాతును
బడదొడ్కి యాగుఱ్ఱమునెక్కి యుదయపురమువరకు వేగ
ముగాఁ బరుగెత్తించుకొనిపోయెను.

అయిదవ ప్రకరణము.

దినములు గడిచినవి. మాసములు గడచినవి. వత్సర
ములు గడచినవి. కుమారి అమరసింహునిచిత్తవికార మా

దీనమున కాదినిమ వృద్ధి యగుచుండెను. రాణాజయసిం
 హుడు కుమారునిపై మిక్కిలికోపించెను—అసంపూర్ణమైన
 నివాహమును సంపూర్ణము గావించుకొమ్మని కొమారున
 కాజ్ఞాపించెను. రాణికిరుణావతి తనబిడ్డ తండ్రియూజ్జ నతిక్ర
 మించినవాడగు నేమో యనిభయపడి కులపురోహితుని బిలి
 పించి జరిగినసమాచారము అన్నియు నాతని కెఱిగించెను.
 పురోహితుడు మహారాణావద్దకుఁ బోయి యనేక శాస్త్రీతి
 హాసవచనముల నుదాహరణపూర్వకముగాఁ జెప్పుచు “బా
 లుడు వయసువచ్చినపిమ్మటఁ దనంతటతానే వివాహము సం
 పూర్తిగావించుకొని భార్యను బరిగ్రహింపనచ్చును. మీవారు
 రాజవంశమునందుఁ బుట్టినవారిలో నెవ్వరైన నెప్పుడైన
 ధర్మపత్నిని బరిత్యజించినవారున్నారా?” అని చెప్పెను.

ఒకనాఁడు పట్టమహిషి యగుకరుణావతి యొంటిగఁ
 గూరుచుండి విచారించుచుండెను. కమలాదేవి యామెదగ్గఱ
 కువచ్చి “ఇప్పుడైనను నేనుజెప్పినట్లు వినినచో మరల విచా
 రింప నక్కఱలేదు. నామాట వినరాదా?” యనియెను.

కరు—(విసుగుతో) మరల ననఁగా నేమి?

కమ—విలాసకుమారిని దండియింటిలోనుండి తీసి
 కొనివచ్చి కొన్నినాళ్ళు మనయింట నుంచుకొనవలయును.
 అందువలననైన నమరునిచిత్తము తిరుగునేమో? నేను జెప్పు
 నది మీకునచ్చుటలేదు కాబోలును.

కరు—నీమాట వినుటచేతనే తుద కిట్లయినది.

అభిమానిని యగుక మలాదేవి రోషగర్వములతో “నా మాట వినుటచే నిట్లెచదా? మీరమరునకుఁ దల్లియు, నేను బగదానను నైతివా ? తెలిసినది. కావలయుననియే నేను మీచే నిట్టిచెడ్డకార్యమునఁ జేయించితినిగా! ఆత్రిలోకసుందరిని మీకుమారుఁడు మెచ్చుకొనఁడని నేన, కలఁగంటినా? వ్రేళ్లులెక్కపెట్టుట నాకేమి తెలియును. నే నేమైన జ్యోతిషమెఱుఁగుదునా!” అనియెను.

కరు—జరుగవలసిన దేమియో జరిగియేరూయినది. ఇక మీయాలోచనములతోఁ గార్యమేమున్నది?

కమ—(కన్నీరునించుచు) ఆమాట నిజమే. మీరు తొమ్మిదినెలలు మోసి యాతనిఁ గడుపారఁ గన్నవాగు. మీరే యాతనికిఁ దల్లి. మేమందఱి మాతనికిఁ బరాయివారమే. నేను మందభాగ్యురాలను. బిడ్డలులేనిగొడ్డుదానను. నామాట విను వారెవరు? ఇక నిక్కడనుండుట నాకిష్టములేదు. ఉండఁజాల ను-ఉండియుఁ బ్రయోజనము లేదు. ఇప్పుడే రాణావారి కెఱింగించి నాపుట్టినింటికిఁ బోయెదను. నన్నఁ బంపివేయుఁ డు. ఉన్నవారినుండనిమ్ము. నేనుండుట భూమికి భారము. ఇదంతయు నాపురాకృతకర్మము! నానుదుట సుఖమువ్రాయలేదు. నవ్వువారియెదుట జాతిపడ్డట్లయినది నాయదృష్టము!

ఇట్లున కొనుచు సంతతిధారగాఁ గన్నీరుగార్చుచు గమ
లాదేవి రాణాయొద్దకు వెడలిపోయెను. అక్కడ జయసింహు
నకును గమలాదేవికిని జరిగినసంభాషణము మనకు వినబడ
లేదు. ఏమి జరిగెనో మనకుఁ దెలియదు. కాని, మఱునాఁడే
ప్రభాతసమయమున మహారాణాజయసింహుఁడు రాజ్యభా
రము మాత్రులపైఁ బెట్టి కమలాదేవితో జయసముద్రమునొ
ద్దనున్న యేకాంతప్రమోదభవనమునకు వెడలిపోయెను.
రాజపుత్రసేనాపతి విక్రమసింహునితనయకును యువరాజగు
నమరసింహునకును జరిగినవివాహము సంగము గాకుండ
నడుమ నాఁగిపోయినసమాచారము దేశమందంతటను వ్యాపిం
చెను. దానితోపాటు విలాసకుమారి నిరుపమానరూపలావ
ణ్యవిశేషములును లోకప్రసిద్ధి నొందెను. యువసేనాపతి
యఫ్జల్ ఖానుఁ డీజనప్రవాదమునందలినత్యముఁ జెలిసికొను
కుతూహలముతో విక్రమసింహుని దర్శించునెడమున నొకనాఁ
డచలగడమునకు వచ్చి విలాసకుమారిని జూచెను. విలాస
కుమారికవయస్స ప్పడు పదునాలుగువత్సరములు. ఆ యనా
ఘ్రాతపుష్పము నాఘ్రాణించుటకై యాతనివృద్ధయము పరి
తపింపజూచెను.

కొన్నినాల్గైసపిమ్మట నొకనాటిరాత్రి విలాసకుమారి
తండ్రిగదిలోఁ బరుండి యుండెను. ఆకస్మికముగా విశేషకోలా
హలధ్వను లామెకు వినవచ్చెను. ఆ బాలిక లేచి చూచుసరికి

నలుచెసలను ముసల్మానులు శత్రుపాపలై చుట్టుముట్టి యుం
 డిరి. ఆమె తండ్రిశయ్యదగ్గఱకుఁ బోయి చూచెను ముసల్మా
 నుఁ డొక్కఁడు రక్తిసిక్తి మగుకత్తితో నిలిచి యుండెను. 4
 ఆసాపిష్టి సేనాపతి అఘజులు నిద్రించుచున్న విక్ర
 మసింహునివక్షమును గత్తితోఁ బొడిచెను. విలాసకుమారి 5
 మూర్ఛితయై నేలపైఁ బడిపోయెను. ఆసేనాపతి మూర్ఛ
 తయైపడియున్నవిలాసకుమారి నెత్తికొని పోవుటకై వచ్చుచు
 గట్టిగా నవ్వెను. దుర్గమునందున్నస్వల్పసంఖ్యాకు లగుసైనికు
 లాచప్పుడు విని మేడమీఁదికిఁ బరువెత్తికొని వచ్చి ముసల్మా
 నులు పైకెక్కియున్నద్వారమున కడ్డముగా నిలిచి యుండిరి. 6
 అఘజుల్ ఖాను భయాకులితచిత్తుడై మోము ద్రిప్పిచూచునరికి,
 కొపీనధారి యగునొకఘోర భయంకరమూర్తిని దాల్చి యెను
 ట నిల్వఁబడి యుండెను. అతనిదక్షిణహస్తమున సునిశితకరవా
 లము మెఱసిపోవుచుండెను. — విశాలము లగుకన్నులనుండి
 యగ్ని కురియుచుండెను. బొమముడిపాలుచే ముడివడియున్న 7
 యాతనిమోమున జడలగుంపులు దిగజాలుచుండెను. అతని విశా
 లవక్షమునఁ దెల్లనిగడ్డము వ్రేలాడుచుండెను. అఘజుల్ ఖా
 నప్పుడు భయపడి వెనుకంజ వైచి నిలుచుండెను. ఘోర రఘజు
 లును తలవంచి పట్టుకొని కత్తిపెకెత్తి “పాపీ! నాచేతఁ జచ్చుట 8
 నీకుఁ దగినదండనముగాదు—పాటిపొమ్ము. ” అని గర్జించి
 పలికెను.

అఫ్జల్ ఖా నూపిరి బిగబట్టుకొని పాటిపోయెను. ఆతనియనుచు లాభయొకరమూర్తి యగుఫకీరునిగొంచి యక్కడ నిలువక దిక్కుదిక్కులకుఁ బరుగెత్తుకొనిపోయిరి. దుర్గసైనికులు “పొడుపుఁడు; చంపుఁడు.” అని కేకలు వైచుచు వారిని వెన్నంటి పరువిడసాగిరి.

ఫకీరు శయ్యపైనున్నవిక్రమసింహునిదేహమునుఁ జూచెను. ప్రాణములు సంపూర్ణముగా దేహమున విడిచిపోయెను. అప్పు డాతఁడు మూర్ఛపడియున్నవిలాసకుమారి నెత్తికొని యటనుండి వెడలిపోయెను. కొంచెముదూర మేగినపిమ్మట బాలిక మేలుకని “మా తండ్రి యెక్కడ” నని యడిగెను. ఫకీరు కరుణస్వరముతో “బిడ్డా! నేటినుండి నేనే నీతండ్రిని” అనియెను.

ఏడవప్రకరణము.

శ్లో(౧)శ్లో(౨)

దినములపై దినములు జరిగిపోయెను. వత్సరములపై వత్సరములు వెడలిపోయెను. రాజాజయసింహుఁడు కమలాదేవితో జయసముద్రప్రమోదభవనమునందే వాసము చేయుచుండెను. స్వల్పకాలమునందే రాతోరుసేనాపతి యగుదుర్గాదాసునిఁ ధ్వంసము రాజస్థానమునం దంతటఁ బ్రతిధ్వనించెను. రాజపుత్రరాజులందఱొక్కొక్కరుగావచ్చి యారా

వళిపర్వతము నెక్కి దుగ్గాదాసు నాలింగనము చేసికొనిరి.
 సమగ్రభారతవర్షమున కధీశ్వరుండును, రాజకులశ్రేష్ఠుండు
 నగుమీవారురాణామాత్రము మాతృమందిరమునకు వచ్చి,
 యీమహావ్రతమున దీక్షితుఁడు గాలేదు. అచ్చటికిఁ జేరి
 యున్న రాజపుత్రప్రీతులందఱు గోలవెట్టుచు మహారాణాయొ
 ద్దకు విన్నపమంపుకొనిరి. కాని, వారి రోదనము లాదుర్దిన
 ములలో రాణాచెవుల కెక్కలేదు. రాజపుత్రప్రీతు లందఱు
 నాకారణమును చెలిసికొనఁగోరి రాజమహిషియైన కరుణావతీ
 దేవివద్దకు—జయపురరాజసాధమునకు దూత సంపికొనిరి.
 దూతవలన సమాచార మంతయు విని కరుణావతీదేవిహృద
 యము కరఁగిపోయెను. దూత వెడలిపోయినపిమ్మటఁ గరుణా
 వతీ కుమారునిఁ బిలిచి కన్నీరు గార్చుచు “హా! వత్సా!
 అమరా ! బాప్సారాయలవంశమునకు నేఁడు వచ్చియున్నకళం
 కమును బోఁగొట్టు వా రెవ్వరు?” అనెను.

అమ—తల్లీ ! ఆజ్ఞయైనచో దాసుఁడు పుణ్యప్రద
 మగునీయుద్ధమునందు ప్రాణము లర్పించి యీమీవారుగౌర
 వము నిలువఁబెట్టఁగలఁడు.

కరు—బిడ్డా ! నిన్నొంటిగా నంతదూర మెట్లు పంపఁ
 గలను ?

అమ—తల్లీ ! ఒంటరిగా నెందులకు? సైన్యమంతయుఁ
 జూలదినములనుండి యవనరక్తపానమునకై యాత్ర పడుచు

న్నది; ఇంగితమాత్రమున జరుగనున్న పుణ్యమయమగునీమహా
యుద్ధమున దుమికి నిరుపమానశౌర్యవీర్యపరాక్రమములు
జూపి ప్రకంచమునంతను నాశ్చర్యఁజెట్టఁగలదు.

కరు—(గర్వసంభ్రమములతో నిట్కూర్పు విడిచి)
వత్సా ! రాజాజ్ఞ లేనిదే సైన్యమును యుద్ధమునకుఁ గొంపో
యినచో మహారాణాకును, కమలాదేవికిని గోప మినుమడిం
పదా ?

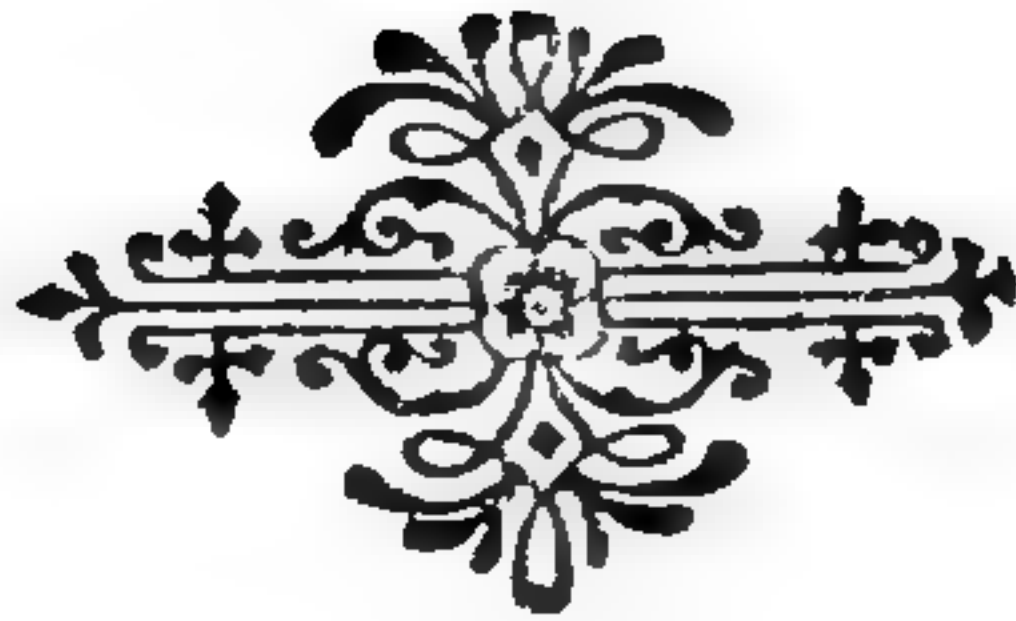
అమ—(చేతులు జోడించుకొని) తల్లీ ! అయినచో
నాకాజ్ఞ యిమ్ము. నేనొక్కడనే పోయి వచ్చెదను.

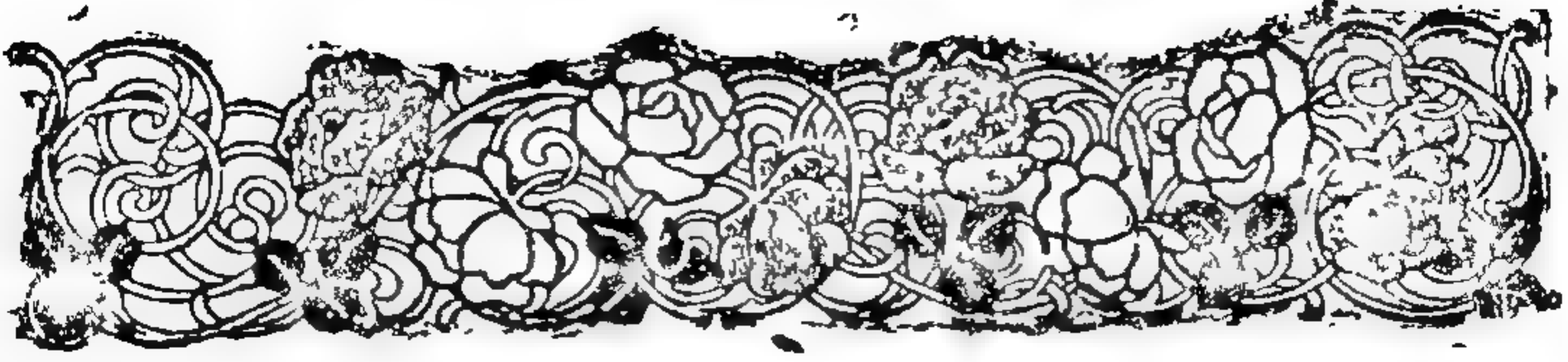
కరుణాదేవి కన్నీరు నించుచు “భగవానుడా! మీవారు
మహారాణాకుమారుఁ డిప్పుడు యవనయుద్ధమున కసహా
యుడై పోవలసి వచ్చినదా” యనుకొని తనయునిఁ జూచి
“వత్సా! ఆలసించినఁ బ్రయోజనములేదు. ఈరాజకుమార
వేషమును దీసి పారవైచి నేలను దున్నుకొనుబీదఁ జేతువేష
మును వేసికొనుము” అనిచెప్పెను.

ఆవీరమాత కన్నీరు చెలుఁగుచేఁ దుడుచుకొనుచుఁ దన
చేతులతోడనే కుమారునకుఁ గృషిక వేషము వేసి “వత్సా !
బయలుదేలుము. నిన్నాశీర్వాదించుచున్నాను—ఈసురాసుర
యుద్ధమున నీక్షత్రియశౌర్యమును జూపి భూమిని బ్రకాశిం
పఁజేయుము. అనాథనాథుడగు జగన్నాథునికరుణచే నీవు
ప్రాణములతో నున్నయెడల నొక సంవత్సరమైనపిమ్మటఁ దిరిగి

వచ్చినన్నుఁజూడుము.” అనియెను. కృషిక వేషధారియు, రాజాధి
రాజకుమారుఁడు నగునమరపింహుఁడు జనసీచరణకమలములకు
సాష్టాంగనమస్కార మొనరించి యామెపాదధూళి శిరమున
ధరించి యొకగుట్టమును, ఒకకత్తిని మాత్రము తీసికొని రాజ
ప్రాసాదము విడిచిపోయెను.

అకటా ! ఇప్పు డాదినము లెక్కడకుఁ బోయినవి.
ఇప్పు డాకాలపుసత్యచరిత్రము నాఖ్యయికారూపమున వ్రాసి
నను నది యసంభవమనియు, హాస్యజనక మనియు నెంచఁగల
దినములు వచ్చినవి. హా విధి ! భారతభూమి నీస్థితికిఁ దేవ
చ్చునా ?

శ్రీరాములు.

అమరవిజయము.

నాల్గవభాగము.

మొదటిప్రకరణము

మహారాజాజయసింహుఁడు తన విశ్రామభవనమున నుచితాసనమునఁ గూర్చుండి యుండెను. ఎదుటిదంతపుమంచముపై విజయపాలుఁడు గూరుచుండి యుండెను. విజయపాలుఁడు దూరపుసంబంధమున రాజాజయసింహునకుఁ జెల్లెలిపెనిమిటియై యుండెను.

రాజా—నీవు చెప్పిన దంతయుఁ దెలిసినది. కాని, మొదటివివాహము పూర్తి గాకుండ మఱియొకవివాహముఁ జేయుట శాస్త్రసమ్మతము గాదు.

విజ—(నవ్వి) మన్నించినచోఁ దమ్ముల నొకసంగతి యడుగఁదలఁచితిని.

రాజా—ఏమో చెప్పుము.

విజ—మహారాజావారికి శాస్త్రములపై నింతటి యచలభక్తి వుట్టి యెన్నినాళ్లైనది?

రాణా—ఏమీ ?

విజ—పిల్లి కన్నులుమూసికొని పాలుద్రావునుగాదా! కరుణావతీదేవి యనుజ్ఞలేకయే కమలాదేవిని భుజములపై నెక్కించుకొనుటకు శాస్త్రము సమ్మతించినది గాదా? బాలుఁడై నకుమారునిపైఁ గోపించి యేడువర్షములకాల మజ్ఞాతవాసమునం దుండి కమలాదేవిని దక్క యేనరప్రాణిమోమును జూడకుండుటకు శాస్త్ర మంగీకరించినది గాదా?

ఇట్లు చెప్పి ప్రత్యుత్తరము నపేక్షింపకయే విజయ పాలుఁ డక్కడనుండి వెడలిపోయెను. గది కవ్వలద్వార పార్శ్వమున “రాఁగూడదా, అక్కా ! నేనుకూడ నుండఁగా భయమేమి ?” అనుమాటలు వినఁబడియెను.

కమలాదేవి కరుణావతి చేయిపట్టుకొని లోపలికి వచ్చి రాణావంకఁ జూచి “మహారాజా ! ఇంతలో నెంతయో జరిగినది. నాకేనియుఁ దెలియదుగదా ! (కరుణావతివంకఁజూచి నీవు చెప్పరాదా అక్కా? ” అనియెను.

రాణా—దేవీ ! విజయపాలునివలన నంతయు వింటిని.

కమ—ఆసంగతి వింటిమి. కాని, దానికు పాయ మేమాలోచించితిరి ?

రాణా—దేవి కుపాయము ?

కమ—దేనికా? దేనికో మీరింతవఱకు నెఱుగనే

యెఱుగరా? — అక్కా! వింటిరా? మీరాయనను జాలదొడ్డ వారని చెప్పుచుందురు. వారిబుద్ధి మొదట నెట్లున్నదో యిప్పటికి నట్లేయున్నది — మహారాజా! తమయంతరంగమునఁ బ్రేమ యనుమాటయే లేదా? మనబిడ్డ యమరుఁడు సంవత్సరకాలమునం దనుభవించినకష్టములు చెప్పినఁ దీలునా? ఇంతకాలమైనపిమ్మటఁ జేయిజాతీపోయినరత్నము దొరికినపిమ్మట నాతని యాశను దీర్పఁగూడదా? — అక్కగారు చెప్పినట్లే బ్రహ్మ మగవారిమనస్సును గఠినశీలతో నిర్మించినాఁడు గాఁబోలును! దానికేమి లెండు! మీకు ఖండితముగాఁ జెప్పుచున్నాను. — సాధ్యమైనంతవేగముగా నమరున కంబరరాజకుమారి యంబాలిక నిచ్చి పెండ్లిచేయుట మంచిది.

రాణా — అయినచో, ఒకవివాహము సంతము గా కుండ మఱియొకవివాహమునకుఁ బ్రయత్నము చేయుట మీ కిష్టమగునా ?

కమ — అది నాయపరాధము. నేను బలవంతముగా విక్రమసింహునికొమార్తెను దెచ్చి పెండ్లి చేసితిని. అప్పుడమరుఁడు రాజసముద్రతటాకతీరమున జయపుర రాజనందినిని జూచి ప్రేమించె నని యీమందబుద్ధి యేమెఱుంగును? అయ్యో! బుద్ధిహీనురాల నగునేనుమిమ్ము బలవంతపఱచి కమలమీరునకుఁ గొనిపోకున్నచో మనబిడ్డ యమరుఁడు దరిద్రునివలెఁ గృషికవేషమున నసహాయుడై యవనయుద్ధమునకుఁ

బోయియుండునే! (అనిచెప్పఁచుఁ గన్నీరు గార్చుచుఁ గమలా దేవి రాజాచేయి పట్టుకొని) “అక్కఱగా నాయపరాధములు మన్నించినారు. మహారాజా! యిప్పుడు మాయురుపురికోరి కను దీర్పవలయును. అమరునిమనసు బాగుపడినపిమ్మట నాతఁడు విలాసకుమారిని గూడఁ దనయుండకుఁ దెచ్చుకొనును—కాదా, అక్కా! మీరు చెప్పఁడు!” అనియెను.

రాజు కరుణావతీదేవిని జూచుచు “జయపురరాజకుమారిని దెచ్చి యమరున కిచ్చి మరలవివాహముగావించుట నీకును సమ్మతమే గద!” అని యడిగెను.

రాజు ముసిముసినగవుతోఁ గమలాదేవిని జూచి “మహారాజా! ఒకధర్మపత్ని యుండఁగా మరల దారపరిగ్రహణము సేయుట యీరాజవంశమునకుఁ గొంతై గాదు. తామీపద్ధతి నిందనీయ మని మొట్టమొదట ననుకొనలేదు ” అనియెను.

రాజప్రతిభుడయ్య గంభీరభావము వహించి “మీ యందఱ కేదిసమ్మతమో యట్లు గావించుటకు నాయభ్యంతరములేదు. ” అనియెను.

కమ—అక్కా! నామనసులోనికోరిక లన్నియు మహారాజుగారికి విన్నవింపనా?

కరు—స్పష్టముగా విన్నవింపుము.

కమ—సావధానమనస్కులరై వినవలయును. మహారాజా! మీరట్లుమనసిచ్చి వినకున్నచో నవమానపడుటకంటె

నూరకుండుట మేలు. అగీకరింతుమని. సెలవిచ్చినచో విన్న
వించుకొందును.

రాణా—ఇంతవఱకు నేను నీకోరిక లేని నెఱవేర్ప
లేదు?

కమ—మహారాజా! ఈవివాహము విశేషమహిమాత్మ
వముతో జరిగింపవలయును. రాజస్థానమునం దింతటి వివాహ
మహిమాత్మవము నెవ్వరు నెప్పుడుఁజేసియుండఁగూడదు.
చూచియుండఁగూడదు. అమరుని బీదరైతుని జేసి యవనయుద్ధ
మునకుఁ బంపినదుఃఖము నివారణ మగుటకు నాయుష్టప్రకార
మనేకమహిమాత్మవములు సమారంభమున జరుపవలయును.
రాజస్థానమునందలి సకలరాజపుత్రులకును--రాజపరివారము
నకును లగ్నపత్రికల సంపవలయును. ఎల్లరను బిలువనంప
వలయును.

రాణా—మంచిది. మఱి యేమి కావలయును?

కమ—అయిదువందలయేనుఁగులతోను, బదివేలగుఱ్ఱ
ములతోను, అసంఖ్యజనసమూహముతోను “వరయాత్ర”కు
బయలుదేఱవలయును. మాపుట్టినింటినుండి “దిగ్గజ” మనుపట్ట
పు టేనుఁగును “దానవదమన” మనురాజాశ్వమును దెప్పింప
వలయును. ఈయేనుఁగు లన్నియు గుఱ్ఱములన్నియు ముత్యా
లహారములతోడను, వజ్రాలభూషణములతోడను నలంకరిం
పఁబడవలయును.

రాణా—దేవీ! ఇప్పుడు రాజస్థానమునందు యవనదండయాత్రలచే మనకు మిగిలియున్న భాగ్యము గుఱ్ఱములు నేనుఁ గులుగాక మఱేమి గలదు? కాని, ముత్యములును, వజ్రములు నెక్కడనుండి తేగలము?

కమ—(గర్వముతో లేచి నిలిచి) ఏమియనుచున్నా రు? ఎక్కడనుండి తేగలమనియా? మహారాణావంశమున జన్మించితిరి గాని, బీదవంశమునఁ బుట్టలేదే! ఇందుకొక కే— ఇట్టియవమానము సహింపలేకయే యెప్పుడు మీయొద్ద నాకోరికలు వెలిపుచ్చనేలేదు.

పట్టమహిషి కరుణాదేవి, కమలాదేవిచేయిపట్టుకొని యామెచేవిలో నేమియో చెప్పెను. కమలాదేవి రాణాయొద్ద కుఁ బోయి కూరుచుండి మరల నిట్లనియెను. “అక్కా! బాగు గాఁ జెప్పితిరి. తొందరచేయుటవలనఁ బ్రయోజన మేమి? దానికేమి—మహారాజా! మాపుట్టినింటినుండి దిగ్గజమును, దానవదమనతురంగమును దెప్పించెదను. వానికైనను ముక్తా మణిహారము లలంకరింపనగునా?”

రాణా—కావచ్చును.

కమ—నాథద్వారగోపురమునకుఁ బసిడికుండ నెత్తిం పవలయును. అమరు సమూల్యవజ్రఖచితభూషణాంబరముల చే నలంకరించి వినాహమునకుఁ దర్లి వెళ్ళవలయును. చాలదిన ములనుండి నాకొకకోరిక గలదు. అదియును జెప్పెదను.

రాణా—ఏమియో చెప్పుము.

కరు—పూర్వకాలమున, మాపితృవంశమున రాజకిరీ
టములఁ బ్రకాశించెడిలోకదుర్లభమైన “గొహినూ” రను
మహారత్నమును యవనులనుండి మరలఁ దెచ్చియిచ్చెదమని
తాము వాగ్దానము చేసియుంటిరిగదా! మీరారత్నముఁ గళ్యా
ణమహోత్సవమునకు ముందుగాఁ దెప్పించినచోఁ జెండ్లికు
మారుడైన యమరునిలలాటమున దాని నలంకరింప నగును.

రాణా జయసింహుఁ డెట్టిప్రత్యుత్తరము నీయక నిట్టూ
ర్పు విడిచెను. కరుణావతీదేవి కమలాదేవిచెవిలో మరల నేమి
యో యేకాంత మాడెను. కమలాదేవి మరల నిట్లనియెను.
“ప్రస్తుత మది యొకవిధముగా నసంభవమే యగునని నే
నెఱుంగుదును. కాని, మనమింతటియుల్లాసముతోఁ జేయుచున్న
మహోత్సవమునందు, అమరునిలలాటమునఁ గొహినూరు
నలంకరించినచో మా కోరిక ఫలించును. ఆమాట యెఱుం
చుఁడు. మహారాజా! నల్లగొండ తమతో నంతసేపటివఱకు
నేమేమిమాటలాడెను?”

గది వెలుపల గవాక్షపార్శ్వమునుండి యెవ్వరో గట్టిగా
నవ్వి “అమరుఁడు నిజముగా రాజకుమారుడో, కాక కృషిక
కుమారుడో తగినదృష్టాంతములఁ జూపవలయు నని నల్ల
గొండ యడుగుచున్నాఁడు” అని చెప్పినట్లయ్యెను.

రెండువప్రకరణము.

నాథద్వారమునందు జరుగఁబోవువివాహమునకు వరు నిపక్షమువారు తల్లివెళ్లునమయ మయ్యెను. రాణాజయసింహుఁడు చెప్పినట్లు యవనదండయాత్రలచేనణఁగఁదొక్కఁబడినరాజస్థానమునకు మిగిలియున్న మహాభాగ్యము గుఱ్ఱములు నేనుఁగులుమాత్రమే. నేటికి రెండువందలసంవత్సరములు జరగిపోయినను, సర్వస్వమును బోయి వట్టిదెయున్న రాజపుత్రస్థానమునందు, లోపించియున్న గౌరవభస్మావశేషమున, నారిపోయిననిప్పుబొగ్గులవలె గుఱ్ఱములు నేనుఁగులుమాత్రము విశేషముగాఁ గనబడుచుండెను.

కమలాదేవియాజ్ఞాప్రకారము నిమిషములోఁ దేజోగర్వశీలములు, రణకుశలములు, సుందరములు నగుపదివేలగుఱ్ఱములు హేషారవములతో నృత్యములుసేయుచు వచ్చి రాజప్రాసాదప్రాంగణమునందు వరుసలు దీరి నిలుచుండెను. వానివెనుక మహాన్నతములును, మహాబలాన్వితములు నగు నేనూతనేనుఁగులు గంభీరగమనములతో వచ్చి ప్రాసాదనిమ్నభాగమున నిలుచుండెను. కమలాదేవి కోరికప్రకారముగా నామె పుట్టినిల్లగు ప్రమారాజ్యరాజభవనమునుండి “దానవదమన” మనురాజాశ్వమును, “దిగ్గజ” మనుపట్టపులేనుఁగును గూడ వచ్చియుండెను. నిరుపమానతేజస్కూర్తలుగల “దానవదమ

నము" ముక్తామణిగణాలంకృతమై నృత్యముచేయుచు వచ్చి
ప్రాంగణమునకు ముందటిభాగమున నిలిచెను. దానితో, గం
భీరమూర్తియగు "దిగ్గజము" నాల్గువెపులకుఁ దుండమునుద్రొప్పి
కొనుచు వజ్రభూషణకాంతులఁ బ్రసరింపఁజేయుచు రాజగం
భీర్యముతో ముందఱికివచ్చి నిలిచెను.

కమలాదేవి ప్రహర్షనయనములతోఁ బ్రాంగణముల
వంకఁ జూచి పిమ్మట నమరసింహునకు వరాలంకారములఁ
గై సేయవలయు నని యాతనిఁ దెచ్చి గూరుచుండఁబెట్టి పట్ట
మహిషికి రమ్మని వర్తమానమంపెను.

రాజమహిషి కరుణావతీదేవి యాయానందమహూ
త్సవసమయమునఁ దనగదిలో నొంటరిగాఁ గూరుచుండి విషణ్ణ
వదనముతో నొకయుత్తరమును జదువుచుండెను. వెనుకటి
రాత్రి నాథద్వారమునుండి పరిచారికయొకర్లు లేఖ నొకటిఁ
దెచ్చి యిచ్చెను. రాజమహిషియించుక సేపు చింతాకాంత
యైయుండి క్రమ్మట లేఖను విప్పి యిట్లు చదువఁదొడంగెను.

"రాజరాజేశ్వరీ! తనపుత్రుఁడు కుమారామరసింహుఁడొక
సన్యాసినిని బెండ్లియాడుననియు, అతిశీఘ్రముగా మహాసం
రంభముతో నాథద్వారమునకు వచ్చుచున్నాడనియు వినియు
న్నాను. ఆజన్మహిషిని యగునీయంబరరాజకుమారి యంబా
లిక రాధాశ్యామునిచరణము లాశ్రయించిననాఁడీపవిత్రాశ్ర
మముపై మనశ్శుల కధికారముండు నని స్వప్నమునందును

దలంపలేదు. రాజాధిరాజగుజయసింహుఁడు దయాధర్మములకు జలాంజలి యిచ్చి స్వయముగా వచ్చి, సర్వసంగపరిత్యాగిని యై యున్న యీసన్యాసినిని రాధానాథునిచరణములనుండి బలవంతముగా నవహరించుకొని పాటిపోవుటకు సంకల్పించు కొనె నని విని యాశ్చర్యమొందుచున్నాను. ఈజగన్నాథునకు దాసియైనయామె పరనాథుని దలయెత్తినైనఁ జూడఁగలదా? కాని, మీరు మహారాజును నిష్ఠురమును, బాపమయము నగు నీదురభిసంధినుండి తప్పింపఁజాలరా? అట్లు చేయఁజాల నిచో వరాలంకారుఁడై మహాసంరంభముతో నాథద్వారము నకు వచ్చుమీతనయుఁడు రాధాశ్యామునిచరణకమలముల యందుఁ బ్రాణముల నర్పించినసన్యాసిని యగునంబాలికను జూడఁగలఁడని నిశ్చయముగఁ దెలిసికొనవలయును. తల్లిదండ్రులు లేని నిస్సహాయురా లగునంబరరాజకుమారిక ప్రాణములను గాపాడుటకు మీకిష్టమున్నచో నిపుడైన మహారాజును వివాహప్రయత్నమునుండి నివృత్తునిఁ జేయవలయుననుటయే నాభిక్ష.

“ఇట్లు సన్యాసిని. అంబాలిక.”

కరుణావతీదేవి యాలేఖను జదివి హతాశయు, మర్మా హతహృదయయునై చింతించుచున్న సమయమున ద్వారముఁ దెఱచుకొని కమలాదేవి గదిలోనికి వచ్చెను. ఆమె యాశ్చర్యముతోఁ గరుణాదేవిమోముఁ దిలకించి “అక్కా! వ్రాయుటకును జదువుటకు నిదియా సమయము? అమరునకు వరాలంకార

మునిమిత్తము మాపుట్టినింటినుండి తెప్పించినసొగసైనదుస్తులను మీకుఁ జూపింపలేదు. చూచుట కిష్టమున్నచో వేగముగా నా నెంట రండు!” అనియెను.

కమలాదేవి ప్రత్యుత్తరమున కవకాశ మీయక బలవంతముగాఁ గరుణావతిచీరచెఱఁగును బట్టుకొని, తనగదినమీ పమునం దున్న పుష్పద్యానమునకు బలవంతముగాఁ దీసికొనిపోయెను. అచ్చట ననేకాంగనలు అమరునిచుట్టు నిలిచియుండిరి. కమలాదేవి నవ్వుచు ననుపమానందముతో స్వయముగ నిరుపమానానర్థ రత్న శోభితములగునుడుపులను గుమారునకుఁ దొడిగి, వజ్రఖచితమగుతురాయిగల యుష్ణీషమునుదలయందుంచి రమణీమండలమును సంబోధించి “మీరంగఱు తెప్ప వాల్చక చూడుఁడు. భువనమోహనుఁ డగునిట్టి పెండ్లికుమారుని లోకమునం దెచ్చటనైనఁ జూచియున్నారా? నేను మొదటఁ జెప్పినట్లుగా నంబరరాజకుమారి యిట్టివరునిఁ బడయుట కెన్నియో జన్మముల నెంతయో తప మాచరించెననుట నిజమో కల్లయో యోజించి చెప్పుఁడు! కాని, యొక్కవిషయమున మాత్రము దైవము నాయూసను దీర్పలేదు. ఈనాఁడిట్టిసుఖసంతోషమునందు మాతండివంశమునకు గౌరవధనమైన “కొహినూరు” రత్నమును బిడ్డని కలంకరింపఁగల్గినచో నాయాశయంతయుఁ బూర్తియై యుండును” అనియెను.

కుమారామరసింహుఁడు దలవంచుకొని లజ్జతోఁ “దల్లీ!

“కొహినూరు, రత్నమును దెచ్చి మీకోరికను దీరిచెదను.”
అనెను.

మూడవ ప్రకరణము.

కాళిందీనదీతీరమున ముసల్మానుమందిరమున వృద్ధఘ
కీరు నేలపైఁ గూర్చుండియుండెను. ఆతనియెదుట నొకకంబళ
ముపై దుర్గాదాసు కూరుచుండి యుండెను. దుర్గాదాసుని
కెంపువాతినకన్నులనుండి యశ్రుధారలు గురియుచుండెను.
దుర్గాదాసు కన్నీరు దుడిచికొని ఘకీరునిముఖమండలమునుజూ
చుచుఁ జేతులు జోడించుకొని. “స్వామీ! ఇన్ని నాల్గైతరువా
త మీవాక్కునుండి యీకఠినవాక్యములను వినవలసి వచ్చె
నా?” అనియెను.

ఘకీ—వత్సా! విధివిధానము నుల్లఘించుట మనుష్యు
నకు సాధ్యముగాదు. అందువలనఁ గొంతకాలమువఱకు యవస
యుద్ధమునుండి విరతుఁడవు గావలయు నని చెప్పితిని. ఈకొ
లదికాలపుయుద్ధములలో బహుసంఖ్యాకులైన హిందూవీరు
లు కాలాధీనులై గతించిరి. ఇప్పు డీరక్షప్రవాహము నిలుపు
ట యావశ్యకము. యోధపురరాజబాలకుని శైలశిఖరమునం
దేకాంతముగా నుంచియుండుట యవసరము లేదు. ఔరంగ
జీ బిప్పుడు కోటలుదీసినప్పామువలె నున్నాఁడు. కావున నబ్బ

1. లకుని స్పృశించుట యింక నాతని కవశ్యముగాదు. నాయుహజీ
వనము ముగియవచ్చినది. జీవనము పోవుటకు ముం దీరక్తప్ర
వాహ మాగిపోవుటను జూచి సుఖముగా దేహమును జాలిం
తును.

దుర్గా—(కన్నీరునించుచు) “విధాత కిదియేమి సంకల్ప
ము? నేను దీనిని విశ్వసింపజాలకున్నాను. సకలజగదధీశ్వరుఁ
డైనవాఁ డంతటినిష్ఠుఁడా? ఆతనిమంగళమయవిధాన మిది
యేనా? హా, దేవా! తుదకీనిష్ఠురాణోచనవాక్యములు మీనో
టినండి వినవలసివచ్చెనా? యవనసంహారమహావ్రతమునకు
జలాంజలి యిచ్చి దుర్గాదాసుఁ డింకను జీవితములు ధరింపవల
యునా? బంగారువంటి భారతవర్షము నానాటికిఁ బాతాళ
మునఁ గూలిపోవుచుండుటఁ గన్నారఁగాంచుచు నిశ్చింతఁడ
నై యూరకుండవలయునా? ఓయోగివరా! త్రికాలదర్శి! అ
నంతజ్ఞాన స్వరూపా! మీరు దివ్యజ్ఞానులైనను మీకఠినోపదే
శమును దుర్గాదా సంగీకరించుట యసంభవము” అని చెప్పి
బాలునివలె నేడ్చుచు జేతులు జోడించుకొని బాష్పగద్గదకం
కుడై మరలఁ జెప్పఁ దొడంగెను.

“తల్లీ! భారతభూమీ! నిఖిలభువనాధీశ్వరీ! అగణ్య
దేవతా మాతృస్వరూపిణీ! ససాగరవసుంధరా శిక్షాదాయినీ!
రాఘవాష్ట్రసులను, వాల్మీకివేదవ్యాసులను, సీతాశ్రావదులను
గన్నతల్లీ! నీయదృష్టము తుదకిట్లయినదా? దేవీ! యొకసారి

కనువిచ్చి చూడుము! నీకధిష్ఠానమైయున్న భారతభూమి శ్మశానముగాఁ బరిణమించినది! ఈసమయమున సుధామధురము లగు నీహంకారధ్వనుల నింకొకసారి వినఁజాలనా?”

ఫకీ—వత్సా! ఊరడిల్లుము ! భారతవర్షము నావరించుకొనిన యాయంధకారము స్థిరముగా నుండఁజాలదు. ధర్మమునకు విజయమును బాపమునకుఁ బరాజయము నెప్పటికైనఁ దప్పవు. ఇది యలంఘ్యవిధివిధానము. వీనిని భారతనివాసి వ్రత్యక్షముగాఁ జూచితీరును.

దుర్గా—హా, స్వామీ! గురుదేవా! ఆదినములు మఱెప్పుడు చూడఁగలము?

ఫకీ—ఇప్పుడు మనము చూచుచున్నదానినిబట్టి గోచరించుట లేదా! మహాపాతకుఁ డైన యారంగజీబుని మూర్ఖతవలన నప్పటి ముసల్మానురాజ్యము ధ్వంసమగుట కింక నెంతయో విలంబములేదు. యవనసార్వభౌముఁ డింక దక్షిణమునుండి ముసల్మానురాజధానికి వెనుదిరిగి రాఁజాలఁడు. స్వల్పకాలమునందే యాయవనసామ్రాజ్యము భారతభూమినుండి నిర్వాసితము కాఁగలదు. పిమ్మట, మీశాస్త్రములయందుఁ జెప్పఁబడినట్లే బహుదూరమునుండి, మహాసాగరమును దాటి నిరుపమజ్ఞానసంపన్నులును నిర్వక్రపరాక్రమశాలురును, ధర్మపరాయణులు నగువేలొకజాతివారు విధాతృనిమంగళమయ సంకల్పానుసారముగా భారతభూమికివచ్చి పడిపోవుచున్న భా

రతవర్షము నువ్వురించుటకు దీక్ష వహించెదరు. ఔరంగజీ బవలంబించిన భ్రామాత్మకమగురాజనీతి భావికాలమున నీవి శాలభరతఖండమునకు రాజులగువారికిఁ జాలకాల మనుసరణీ యముగా నుండఁగలదు.

దుర్గా—నేనందాఁక నిశ్చేష్టుడనై, నిశ్చింతుడనై య వనపరిచర్యలలోఁ గాలము గడపవలసినదే !

అంతలో సామీప్యమునం దాకస్మికముగా వివిధవాద్య ముల గంభీరధ్వనులును, ననేకజనుల యానందకోలాహల ధ్వనులును విననయ్యెను. దుర్గాదా సాశ్చర్యముతో “నిది యేమీ! ఈదుఃఖసమయమున నీయానందకోలాహలధ్వను లెక్కడనుండి వచ్చినవి?” అనియెను.

ఫకీ—(నవ్వుచు) వత్సా! చాలకాలమునుండి మనము రక్తప్రవాహమయమగు భయంకర సంగ్రామరంగమున విషా దకరభీషణాభినయమును బ్రత్యక్షముగాఁ జూచుచుంటిమి. ఇప్పుడు రమ్ము. తుట్టతుదకుఁ బ్రేమమయమగు నేటి యీ యానందోత్సవమునఁ జేరి పోవుదము.

అగణితజనానందమయకోలాహలధ్వనులును, వివిధ వాద్యగంభీరనినాదములును, బహుగజతురంగపదఘట్టనధ్వ నులును ఫకీరునియానందమయమగురకంఠస్వరముతోఁ జేరిపో యెను. అందఱకంటెను ముందుగా విజయపాలుఁడు కునూఁగ మరసింహుని చేయిఁ బట్టుకొని వచ్చి ఫకీరున కభివాదనము

చేసి, దుర్గాదాసును గూర్చి “మీరీతని నెఱుంగుదురా? రైతు గర్భమున రాజకుమారుడు పుట్టుట యిదివఱ కెవ్వరైన నెఱుంగుదురా!” అనియెను.

నాలుగవ ప్రకరణము,

వైరాగ్యవ్రతమునుబూనిన సన్యాసినులకు శాంతిమయా శ్రమమై, రాధానాథనికేతనమై యొప్పుచున్న నాథద్వారము నేడాకస్మికముగాఁ గోలాహలమయమగు రాజధానిగా మాఱిపోయెను. ఆలయమునకు సమీపమున ననేక శిబిరములు స్థాపింపఁబడియెను. వానికి నలుదెసల నున్న సైన్య సమూహములలో ననేక రాజుల యుష్ణీషములు వెన్నెలవెలుగులలో మిలమిల మెఱసిపోవుచుండెను. ఆకస్మికముగా నేదియో మోహమంత్రప్రభావముచే సంసారత్యాగులై యున్నవిరాగజనులందఱును దమచిరసన్యాసవ్రతమును మఱచి నేడు సంసారకోలాహలమునఁ జేరిపోయినట్లగపడుచుండెను. సమరవ్రతులగు క్షత్రియవీరులు రణరంగమును వీడి యవనయుద్ధమును మఱచివచ్చి యాయానందోత్సవమునఁ జేరిపోయిరి. రాజస్థాన రాజపరివార రమణీమణులెల్లరు వివాహమహోత్సవమునకు వచ్చియుండిరి. యోధపుర రాజమహిషి యగునంధతీదేవియు మాతృమందిరమునందున్న నారీమణులను వెంటఁబెట్టుకొని వచ్చి యుండెను. ఈనర నారీమణులెల్లరిముఖమండలములును సంతోషమును బ్రక

టించుచుండెను. ఒక్కనన్యాసినిమాత్రము—ఒక్కతె మా
త్రము—ఈయానందకోలాహలసంపర్కమును విడిచి బహు
దూర మేగి యొంటికత్తెయై నదీసైకతస్థలమునఁ గూరుచుండి
నిశ్శబ్దముగా నేడ్చుచుండెను. కన్నీటిచేఁ దడిసినయామెకావి
చీరచెఱఁగు నేల్లఁ బొరలుచుండెను. ముడివీడిన యామె
కెన్నెరిగుంపు నిరాదరణముచేఁ జెదరి నదీజలములఁ
బడి తేలి యాడుచుండెను. ఆమె నీలోత్పలనయనయు
గళమును భేదించుకొని వారిధార ప్రవహించుచుండెను. ఆనవీ
నసన్యాసిని యెవ్వరో పాఠకులకుఁ జెప్పవలయునా! హా! కృషి
కసైనికుఁ డీసచయమున రాజాధిరాజకుమారుని వేషముతో
వచ్చి యొకసారి అంబరరాజకుమారిమోల సాక్షాత్కరింప
గాదా!

ఆలయమున కెదుటఁ బుష్పమాలికలచేతను, చిగురుదండల
చేతను, ముక్తామణిగణములచేతను వివిధవిధముల నలంక
రింపఁబడినతోరణములను గట్టియుండిరి. తోరణమున కొకపా
ర్శ్వమున, నమరసింహునితోవచ్చియున్నపురుషులకును, మఱి
యొకప్రక్క స్త్రీలకును విడుదుల నేర్పఱచిరి. ప్రదోషకాల
మునఁ దోరణపార్శ్వమున స్త్రీలందఱుఁ జేరిరి. వారు హస్త
ములందుఁ బుష్పబాణములను బుష్పధనుస్సులను ధరించియుం
డిరి. మఱియొకప్రక్క రాజపురుషులు స్వర్ణకవచములతో రణ
వేషాలంకృతులై బంగారువిల్లంబులఁ బట్టియుండిరి. వారందఱి

కును ముందు విజయపాలుడు—అంబర రాజవంశమునందును
 వివాహమునకు ముందు మనలోవలెనే యెదురుసన్నాహము
 హోతాత్సవము గలదు. వారిలో వరునిపక్షమునఁ బురుషులందఱును,
 వధువుపక్షమున స్త్రీలందఱు నొకరికొక రున్ముఖముగా
 నొక్కొక్కపై న్యాధిపతినిముందిడికొనియుద్ధసన్నద్ధులవలెనిల్చి
 యొకరిపై నొకరు హాస్యపుఁబాటలను బాడుకొందురు. పురుషు
 లపక్షమున నల్లగొండ సేనాధిపతిగా నుండెను. స్త్రీలపక్ష
 మున విలాసకుమారి సేనానాయకగా నుండెను. ముందు వధు
 వుపక్షము స్త్రీలు పాడనారంభించిరి.

... ..

ఆయనంతకోలాహలమధ్యమున నెవ్వరో యేడ్పుచు
 న్నట్లు వినఁబడియెను. అప్పు డొకయంగన బరుగెత్తికొనివచ్చి
 “అయ్యో! సర్వనాశన మైపోయినది! వేగముగారండు—అంబ
 రరాజకుమారి నదిలోఁ బడిపోయినది” అనియెను.

పాట లాఁగిపోయెను. సరనారీసంగ్రామము భంగమ
 య్యెను. ఆనందకోలాహలము విషాదవిజృంభణముగాఁ బరిణ
 మించెను. స్త్రీపురుషులెల్లరు హాహాకారములతో నదీతీరము
 నకుఁ బరుగెత్తి పోయిరి. అక్కడ నేడ్పుచున్నయంగనయొకతె
 యంబాలిక జలములంబడినస్థలమును జూపెను. నదీప్రవాహ
 ము సుధాకరుని పక్షమున నిడికొని కలకలనినాదముతో నృత్య
 ము సేయుచుండెను—అంబాలిక యానవాలేదియు నగపడ
 లేదు.

అయిదవ ప్రకరణము.

నాథద్వారమునకుఁ గోసుదూరమునఁ బూనానదీసైక
తస్థలమున లతాగుల్మములచేమఱుఁగువడినిగ్జనమైయున్నయొక
చిన్నయువనమున ఫకీరు చేతనరహితమైయున్నయంబాలికదే
హమును దొడలపై నుంచికొని కూరుచుండియుండెను. ఎగుట
విలాసకుమారి మాటాడకుండఁ గన్నీరు నించుచు నిలిచియుం
డెను.

ఫకీ—ఏడువ వలదు. దైవసంకల్పమునకు సమ్మతింప
వలయును.

విలాసకుమారి ముకుళితకరకమలయై కాతరస్వరము
తో "గురుదేవా ! నాచిరవాంఛితము దీరునట్లుగా నంబాలిక
ప్రాణములను రక్షింపుము." అనియెను.

ఫకీ—వత్సా! నీవు బుద్ధిమతివై యుడియు నిట్టిపని చే
యవచ్చునా? అట్లేల గావించితివో నాకుఁ దెలియలేదు. నీవిది
వఱకే రాజకుమారునిసత్యచరిత్రము నంబాలిక కేల తెలుప
వైతివి? అట్లు చెప్పియున్నచో నీభయంకరవ్యాపారము నా
కన్నలఁ బడకుండును గదా? అమరసింహుఁ డీమెను వివాహ
మాడుట నిజముగా నీ కిష్ట మున్నదా? వా రిరువురు దంపతు
లగుటఁ జూచి నీవానందింపఁగలవా?

విలా—(ఏడ్చుచు) అయ్యో! భగవానుడా! ఇంతకా

ల మైనతరువాత మీరు న న్నవిశ్వాసినిగా నెంచుచున్నారుగాఁ
బోలును! నిర్భాగ్యురాల నగునేను, వివాహసమయమునం దం
బాలిక యాదరిద్రక్రృషికుఁడే రాజకుమారుఁ డని తెలిసికొని
తనదుఃఖము లన్నిటిని మఱచిపోవునని యనుకొంటిని. నూతన
దంపతు లానందసాగరమున నీదుచుండుటఁ జూచి యీ నా
జన్మము సార్థకపఱుచుకొనవలయునని యెంతయు నాశపడియుం
టిని. ఆ నాయాశ ఫలింపదా? అల్పబుద్ధియగు మీబిడ్డయప
రాధమును మన్నింప నేడికొనుచున్నాను. అంబాలికకుఁ
బ్రాణదానమును జేయవలయును. వేగముగాఁదెలుపవలయు
ను. స్వామీ! మీరు వేగముగాఁదెలుపకుండుటచే నాప్రాణము
లు కొట్టుకొనుచుండెను. ఈచిరదుఃఖిని కిహజీవనమునం దొ
క్క పే యాశగలదు—అది ఫలింపదా!

ఫకీ—వత్సా! నీస్తేహితురాలిప్రాణమునకు భయము
లేదు—విధాతృనిశుభసాకల్పముచే నుచితసమయమునకే
మన మిక్కడకు రాగల్గితిమి.

విలా.—(హర్షప్రభుల్లవదనముతో) అట్లయిన ననుజ్ఞ
నొసఁగుడు. నేను వేగముగాఁ బోయి మీవారురాజకుమారున
కీ శుభవార్త నెఱింగించెదను.

ఫకీ—వత్సా! కొంచెము తాళుము. నిన్నొకటి యడు
గవలసియున్నది—నీభర్తనంబాలిక వివాహమాడినచో నామె
నీస్థానము నాక్రమించుకొనును. అందువలన నీకాజీవనమును

భర్తృసౌఖ్యము లేకుండబోవును. నీముందుగతి యేమగునో తెలియక నామనస్సు కళవళపడుచున్నది—భగవానుడా! అవసానకాలమునకు నాకీదశ సంభవమైనదా? పుత్రికాసమానురాలుగాఁ బెంచినయీబాలిక భావిసౌఖ్యమును నేను నాచేతులతోనే తీసివేయుచుంటినా?

ఫకీర్లు చింతాకాంతుడై దీనోక్తులు పల్కుట విలాసకుమారి యెప్పుడును జూచియుండలేదు. స్వర్గీయానందమయమైన యాముఖమండలమును దొక్కవిచార రేఖయైన నామె యెన్నడును గనియుండలేదు. విలాసకుమారి యాతనికిసాష్టాంగపడి చేతులుజోడించుకొని కరుణస్వరముతో “స్వామీ! మీరంతర్యాములు. నారీహృదయముమీరెఱుంగనిది గాదు. కుమారామరసింహుడు నాస్వామియే. నాయిహజీవితమున కిష్టదేవత. నాపరలోకసాధనమునకును నాతఁడే యధీశ్వరుడు. నాయీయల్పప్రాణము నాకాతనిప్రాణముకంటెను బ్రీయమైనదా? గురుదేవా! మీరెఱుంగరు—ఆతనికాలిలో నొకచిన్నముల్లు గుచ్చికొనినను నేను నారక్తమంతయు ధారవోసి దానిని దీసివైచెదను. నాకంతకంటె సుఖమేదియులేదు. ఆశీర్వాదింపుడు—నాహృదయేశ్వరుడు తాను వరించినయంబాలికను బెండ్లియగుటచూచి నేను నారీసుఖపరాకాష్ఠను బొందెదను” అనియెను.

ఆటవ ప్రకరణము.

నదీతీరమునందున్న యాచిన్నయుపవనము పాతస్నా
ర్యకిరణస్పర్శచే నవ్వుచుండెను. నదీప్రవాహకలకలశబ్దము శ
కుంతసంతతులమనోహరకలనాదములతోఁ జేరి, సుధామయ
గానముగాఁబరణమించి, బూనా, నదీసైకతములబ్రతిధ్వనించు
చుండెను. నిదాఘప్రభాతసచయమున మెల్లమెల్లఁగావీచుచున్న
మలయమారుతముమెల్లమెల్లఁగాశీతలజలములసీది, మెల్లమెల్ల
గాఁ గుసుమవల్లరుల నాలింగనముచేసికొని, తనమృదుదేహ
మునుసరససౌరభములచేనిండించుకొని, మెల్లమెల్లఁగా శకుంత
సంతానములనుమనోహర కాకలీస్వరామృతమును సేకరించుకొని
మెల్లమెల్లఁగాఁ బరుండియున్న అంబాలిక యలక దామములతో
నాడుకొనుచుండెను. అంబాలిక యప్పటికిని నిర్జనమైయున్న యా
యువనమున నేలపైబరుండియుండెను. అనిద్రలో నామె యొ
కన్వప్నమును గాంచెను. తాను శోకతాపమయమగుసీమర్త్య
లోకమును వీడి సురలోకమునకుఁ బోయినట్లును, పక్షులయ
వ్యక్తమధురగానములచేతను, అప్పరలయమృతసంగీతముల
చేతను, వజ్రపుష్పశోభితము లగుముక్తాలతలచేతను విలసిల్లు
చున్న సురలోకమునందు దివ్య తేజోవిరాజితు లగు దేవతలన
డుమ ఫకీరు దివ్యరూపము ధరించి దేవసభ నలంకరించినట్లు
ను, ఫకీరు తన్నుఁజూచి“వత్సా! ఇక్కడదుఃఖములేదు; వైష

మృములేదు; వర్ణభేదములేదు; అధికులు నల్పులు నను భేదములేదు; ధనికులు దరిదుర్లు నను భేదములేదు; రాజులు రైతులు ననుభేదములేదు; అందఱు సమానులే యని చెప్పినట్లును, అందులకుఁ దాను నిట్టూర్పు విడిచి “అట్లైనచోఁ బాపమయ మగుభూలోకమును విడిచి కృషికుఁ డీశాంతినికే తనమున కేల రాఁగూడ”దని యోజించుకొనుచున్నట్లును, దనమనోభావమును ఫకీరు తెలిసికొని చిఱునవ్వునవ్వి! “వత్సా! చూడుము, పాపమయ మగునరలోకమును పీడి కృషికుఁడీయా నందధామమునకు వచ్చియున్నాఁడని” చెప్పినట్లును, కృషికుఁ డప్పుడే యమర వేషమును దాల్చి తన మొదట సాక్షాత్కరించి నట్లును, అభిమానాశ్చర్యవిసాదములతోఁ గృషికకుమారునిఁ జూచి తిరస్కారపూర్వకముగా “నిదివఱకు నన్నీయానందధామమున కేల తోడ్కొనిరాలేదు” అని యడిగినట్లును, అందులకాతఁడు—“రాజకుమారీ! ఓమింపుము! ఇఁకఁ బ్రాణములుండువఱకును నిన్నవిడిచి యుండఁబోను” అని చెప్పినట్లును గలగాంచెను.

అంతలో నంబాలికకు మెలఁకువ వచ్చెను. ఆమెచూర్చునుండి తేఱికొని కను విచ్చి చూచెను. నిజముగాఁగృషికయువకుఁడు రాజాధిరాజవేషముతోఁ గాళ్ళకడఁ గూరుచుండి యుండెను. ఆతఁడు “రాజనందినీ! ఓమింపుము. ఇఁకనిన్నెప్పటికిని విడువఁబోను” అనియెను.

అంబాలిక యొకసారి కన్నులు మూసికొని మరలఁ గన్నులు తెరిచి, ప్రేమామృతమయమగు నాముఖచంద్రా మండలమును నిశ్చేష్టయై చూచుచుండెను. కృషికుడు రాజ కుమారిచరణ కమలములంటి “క్షమింపుము రాజకుమారి!” అనియెను.

రాజ--(మెల్లమెల్లగా) ఇక్కడకు నీవెచ్చటినుండి వచ్చితివి? నీకీరాజవేష మెందులకు? ఎవ్వరిని క్షమింపుమని వేడుచున్నావు? నీవు నాకేమి యపచారము గావించితివి? నీమాట లెవ్వియు నాకుఁ దెలియుటలేదు.

కృషి--అంబాలికా! నీకింతవఱకును చెలుపలేదు. నేను మీవారురాజకుమారుడనగునమరసింహుడను.

రాజకుమారి యించుకసేపు మానముతో నమరసిం హుని దేటిపాజుజూచి “ఐనచో నీవిదివఱకును--”

ఇక మాటాడలేకపోయెను. ఆమెకంఠము రుద్ధమయ్యె ను. కన్నులనుండి యశ్రుధార లురులుచుండెను. అమరసిం హుఁ డంబాలిక కాళ్ళులపై నొకచేయి నుంచి రెండవచేతి నామెడమెకుఁజుట్టి యామె బాష్పపూరితనయనద్వయమును ముద్దిడుకొనియెను. ఆకస్మికముగా నామెకు శక్తిగలిగి యమ రసింహునిబాహువులనుండి తప్పించుకొని లేచి నిలువఁబడి యెను. తెల్లనైనయామెముఖమండల మంతలో నారక్తమయ మయ్యెను. కన్నుల నీరు నిండెను. వెదవు లదరఁజొచ్చెను. అభి

మానరోషములతో నశ్రునయనయై “ఇన్నినాళ్లు నన్నింతకష్ట పెట్టుట యెందులకు?” అనియెను.

అమ—రాజనందినీ! నీవు నా వెనుకటివృత్తాంతమును విన్నచో నన్ను క్షమింపగలవు. తల్లిగారియాజ్ఞాప్రకారము నేనిదివఱకునుగృహిక వేషముతో గిరిదుర్గమున నజ్ఞాతవాసము చేయుచుంటిని.

ఉపవనమునకుఁ బార్శ్వమునం దున్నకదంబవృక్షము నకు వెనుకనుండి “సఖి, హే, కేశీమధనముదారం” అనిపాడుచు విలాసకుమారి నవ్వుచు వచ్చి నూతనదంపతుల కెదురుగానిలిచెను. అమరసింహుఁ డంబాలిక కాళ్ళువదలి లేచి నిలుచుండెను. అంబాలిక చకితయై మేలిముసుగుకొంగుతోఁ గన్నులు తుడుచుకొనియెను. విలాసకుమారి చప్పటులు చఱచుచు “ప్రథమసమాగమలజ్జితయాపటుచాటుశ్చైత్రనుకూలం మృదుమధురభాషితయా—” అనిపాడఁ దొడంగెను.

అంబాలిక పరుగెత్తికొని వచ్చి విలాసకుమారినోరు తనరెండుచేతులతోమూసి పాడకుండఁ జేసి “చీ, సఖీ! నీవు సిగ్గుమాలిన శిఖండివి” అనియెను.

విలాసకుమారిక యంబాలికచేతులను విడిపించుకొని కనుమలపి చూచి కల్పితరోషముతో నమరసింహు నుద్దేశించి “అంబర రాజకుమారి నంటుట కీదరిద్రాకృషికకుమారున కింత టిధైర్య మెట్లువచ్చినది?” అనియెను.

అమరసింహుఁ డంబాలిక భావలతలను దనకంఠము నకుఁ జుట్టికొని “ఇతఁముందు నేను దరిద్రకృష్టికకుమారుఁడ నుగాను. “దేవీ! ఇదిగోజూడుము! నేఁడు నాకంఠమును సర్వ శ్రేష్ఠము నయ్యుల్యమునకు “కొహినూరురత్న” ములంకరించిన ది!” అనియెను.

ఉపసంహారము.

ఫకీరు దుర్గాదాసునకుఁ జెప్పినదంతయుఁ గార్యరూప మునఁ బరిణమించెను. స్వల్పకాలమునందే యాతఁ డజితసింహుని యోధపురసింహాసమునఁ గూరుచుండఁబెట్టి యవన యుద్ధమునుండి విశ్రాంతి నొందెను. మీవారుమహారాజా విశేషాదరభావముతో రాఠోరుసేనాపతిని దనరాజధానికిఁ గొంపోయెను. దుర్గాదాసు బ్రతికి యున్నంతకాలము మీవారు రాజధానియందు బహుసుఖముగాఁ గాలము గడపుచుండెననియు, నమరసింహుఁడు సింహాసనమునకు వచ్చినపిమ్మట దుర్గాదాసుని దినవెచ్చమునకు దినమున కేనూఁగురూప్యములు రాజకోశాగారమునుండి యిప్పించుచుండె ననియు, జరిత్రము చదివినవారికిఁ దెలిసియుండవచ్చును. స్వల్పకాలమునందే మాతృమందిరము ప్రస్తరనిర్మితస్తూపముగాఁ బరిణమించెను.

అమరసింహునకు వివాహమైనతరువాత విజయనాలుఁడు తానుగూడ వివాహము గావించుకొనుటకు సంకల్పించుకొ

Bci

TFZA102B162

BC

ಮಹಸು ಫೌಂಡೇಷನ್
ಪುಸ್ತಕಾಲ ಪರಿಕರನಾಪಟ್ಟಿ

ಪುಸ್ತಕಂ ಸಂಖ್ಯೆ	TP/A1023/62
ಪುಸ್ತಕಂ ಪೆರು	ಹುರುರಿಬಿರುಮು
ತಾರೀಖು	25-10-24
ಮುಂದು ಅಟ್ಟ	Yes
ವೆತುಕ ಅಟ್ಟ	Yes
ಮೊತ್ತಂ ಪೆಜೆಲು	183
ಪೆದ್ದ ನೆಜಾ ಪೆಜೆಲು	n/o
ಖಾಕೆ ಪೆಜೆಲು	Ex Bri
ಲೆವಿ ಪೆಜೆಲು	n/o
ತಯಾರು ಚೆಪೆಹರಿ	riveri
ಪೆಜೆಲು ದಿಡರಿಪೆಹರಿ	riveri
ಸ್ಕಾನ್ ಚೆಪೆಹರಿ	property
ಪರಿಕ್ಷೆ ಚೆಪೆಹರಿ	KASIMBI
ಪೆಜೆಲು ಪರಿಚಾಪೆಹರಿ	
ಫ್ರೆಂಡಿಂಗು ಚೆಪೆಹರಿ	
ಪ್ಯಾಕಿಂಗು ಚೆಪೆಹರಿ	
ಪ್ಲಾನ್ ಚೆಯ್ಯುವಿ	
ತಪ್ಪುಲು	n/o
ಪರಿಸ್ಥಿತಿ	good